

Mikro kvalifikācijas Latvijā

Mikro kvalifikāciju ieviešanas iespējas augstākās izglītības iestāžu
tālākizglītības piedāvājumā

Rīga, 2021. gads

Lietotie saīsinājumi

AIC – Akadēmiskās informācijas centrs

AII – augstākās izglītības iestādes

AIKA – Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

EAIT – Eiropas augstākās izglītības telpa

ECTS kredītpunkti – Eiropas Kredītu pārneses sistēmas (*the European Credit Transfer and Accumulation System*) kredītpunkti

EDCI – Europass digitālo apliecinājuma dokumentu infrastruktūra (*Europass Digital Credentials Infrastructure*)

EK – Eiropas Komisija

EKI – Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūra

EMC – Eiropas MOOC konsorcijs (*European MOOC Consortium*)

EQAR – Eiropas augstākās izglītības kvalitātes aģentūru reģistrs (*European Quality Assurance Register for Higher Education*)

EQAVET - Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūra profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā

ES – Eiropas Savienība

ESAO – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (*Organisation for Economic Co-operation and Development*)

ESG – Eiropas standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā (*Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*)

IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

IP – izglītības programma

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

LKI – Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra

MOOC – masīvie, atvērtie tiešsaistes kursi (*massive open online courses*)

NEP – Nozaru ekspertu padomes

NKI – nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra

Nozaru KI – nozaru kvalifikāciju struktūra

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

PINTSA – Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (Nacionālai Trīspusējās sadarbības padomei)

SP – studiju programma

VISC – Valsts izglītības satura centrs

VVC – Valsts valodas centrs

Ievads

Kvalifikācijas celšana un pārkvalifikācija zināšanu ekonomikas un strauju darba tirgus pārmaiņu ietekmē kļūst aizvien pieprasītāka, vienlaikus izglītības iespējas, lielā mērā pateicoties pieaugošai izglītības digitalizācijai – arvien pieejamākas. Augstākās izglītības iestādes, uzņēmumi un citas institūcijas ir sākušas aktīvi piedāvāt alternatīvās kvalifikācijas (*alternative credentials*), tostarp darba tirgū atzītus sertifikātus, mikrokvalifikācijas (*micro-credentials*) un digitālās nozīmītes (*digital badges*), kas dod iespēju ikvienam gūt jaunas vai uzlabot esošās zināšanas un prasmes un apliecināt jau apgūtās kompetences.

Šāds izglītības piedāvājums ir īpaši interesants tiem, kas vēlas iegūt zināšanas, kas ir papildu iepriekš iegūtajai izglītībai, nevis iegūt papildu pilnu grādu, iegūt starpdisciplināras zināšanas, veidojot saiknes ar citiem grādiem, vai apgūt aktualitātes darba tirgū. Vajadzība pēc īsām, kvalitatīvām izglītības programmām var būt gan cilvēkiem, kuriem jau ir iegūta kāda augstākā izglītība, gan tiem, kam tādas nav. Šāds izglītības piedāvājums ļauj izglītības guvējiem kontrolēt savas mācības un pilnveidi, pašiem plānojot savu mācību programmu, lai novērstu savu prasmju nepilnības (Olivera, 2019), kas ir īpaši svarīgi pieaugušajiem.

Starp galvenajiem iemesliem, kas traucē piedalīties pieaugušo izglītībā, ir mācību izmaksas, iespējas savienot ar darbu, piemērotu mācību trūkums, mācību attālums (Centrālā statistikas pārvalde, 2018). Tādēļ, lai arvien vairāk pieaugušo vēlētos mācīties, izglītības programmām jābūt piemērotām pieaugušo vajadzībām: tām ir jābūt modernām un tajās jāpiedāvā aktuāls un pielietojams saturs, tām jābūt pietiekami īsām un ērti sasniedzamām, īstenojot elastīgā veidā, tostarp pieejamām tiešsaistē un ar mobilā tālruna starpniecību. Tām ir jābūt atzītām augstākajā izglītībā, lai tās varētu uzkrāt un atzīt lielākā grāda studiju programmā, kā arī atpazīstamām darba tirgū. Tām arī ir jābūt pietiekami novērtētām un prestižām. Šos visus jautājumus ir iecerēts risināt ar mikrokvalifikāciju attīstību, kas būtu piemērota atbildes reakcija arvien straujākām pārmaiņām darba tirgū.

Tiek atzīts, ka mikrokvalifikāciju piedāvājuma attīstībai ir pozitīva ietekme uz izglītības pieejamību, pieaugušo izglītības attīstību, darbaspēka kvalifikāciju celšanu, kā arī inovāciju un kvalitātes veicināšanu izglītībā, tostarp radot jaunus, elastīgus studiju ceļus un pārskatot izglītības piedāvājumu (Kato et al., 2020; Olivera, 2019). Mikrokvalifikācijas ir noderīgas kā atsevišķas apliecības, lai papildinātu grādu programmas, lai panāktu lielāku nodarbinātību un uzlabotu mūžizglītības līmeni.

Lai arī šo jauno kvalifikāciju piedāvājums palielinās, joprojām valda liela neskaidrība un atšķirīgas pieejas dažādās valstīs. Tādēļ izglītības politikas veidotāju uzmanība pēdējos gados ir vērsta uz mikrokvalifikāciju nostiprināšanu izglītības sistēmās un to turpmāku attīstību un atzīšanu. Mikrokvalifikāciju attīstība ir viena no Eiropas Savienības (ES) stratēģiskajām izglītības prioritātēm, un šobrīd notiek darbs pie vienotas ES pieejas un Eiropadomes rekomendāciju izstrādes.

Pētījums mērķis ir apzināt situāciju Latvijā, lai sniegtu ieguldījumu ES un Latvijas konsultāciju procesā par mikrokvalifikāciju attīstību.

Pētījuma uzdevumi.

1. Skaidrot, kas ir mikrokvalifikācijas un sniegt priekšlikumu to definīcijai Latvijā.
2. Apzināt, kuras no Latvijā piešķirtajām kvalifikācijām atbilstu mikrokvalifikāciju statusam.

3. Skaidrot, kāds ir mikro kvalifikāciju atzīšanas un kvalitātes novērtēšanas process.
4. Skaidrot, kāda varētu būt Latvijas pieeja mikro kvalifikāciju iekļaušanai Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā.

Pētījuma jautājumi.

1. Kas ir mikro kvalifikācijas?
2. Kāds ir Eiropas konteksts (definīcija un raksturojums)?
3. Kāds varētu būt atbilstošs jēdziens Latvijā?
4. Kuras Latvijā īstenotās kvalifikācijas atbilst mikro kvalifikāciju statusam? Vai un kādi normatīvie akti šobrīd regulē to īstenošanu?
5. Mikro kvalifikācijas Latvijas izglītībā – to kvalitātes novērtēšana un atzīšana.
6. Kāda būtu iespējamā Latvijas pieeja mikro kvalifikāciju iekļaušanai LKI?
7. Kādi izaicinājumi tiek definēti Latvijas gadījumā?

Šajā pētījuma ziņojumā galvenā uzmanība vērsta uz augstākās izglītības iestāžu (AII) – augstskolu un koledžu – piedāvātajām tālākizglītības iespējām, taču arī profesionālās izglītības iestādēm un mācību centriem ir liela loma pieaugušo kvalifikācijas celšanā un pārkvalifikācijā, kā arī potenciāls šo funkciju vēl vairāk stiprināt, piedāvājot arvien elastīgākus mācību ceļus un mērķētāku, vajadzībām atbilstošāku piedāvājumu. Pētījums aptver īsākus kursus/programmas, piemēram, tālākizglītībā piedāvātos studiju kursus, modulus, kursus vidusskolēniem un pieaugušajiem, kurus varētu attiecināt uz mikro kvalifikācijām. Pētījums neaptver augstākās izglītības studiju programmas, pat ja AII tās piedāvā apgūt tālākizglītībā.

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, izmantotas šādas datu vākšanas metodes: literatūras un normatīvo aktu analīze, augstākās izglītības iestāžu aptauja, padziļinātas ekspertu intervijas un konsultācijas. AII aptaujā kopumā saņemtas 47 atbildes no 43 augstākās izglītības iestādēm (AII): 24 augstskolām un 19 koledžām. No tām 29 – valsts AII, 13 – juridisku personu dibinātas, 1 – ārvalsts augstskolas filiāle. Attiecīgi atbildes saņemtas no 83 % Latvijas AII. No 4 AII tika saņemtas 2 atbildes, kuras analīzes vajadzībām tika apvienotas vienā atbildē (dažos gadījumos, ja atbildes bija konfliktējošas, izvēloties izvērstāko, informētāko atbildi vai pesimistiskāko novērtējumu). Veiktas 2 padziļinātas intervijas ar pieredzējušiem ekspertiem, kas ir atbildīgi par tālākizglītību augstskolās, kā arī intervijas un konsultācijas ar 4 pieredzējušiem profesionālās izglītības ekspertiem, kas strādā valsts iestādēs, darba devējus pārstāvošā organizācijā un izglītības iestādē.

Pētījuma ziņojuma pirmajā nodaļā apskatīts mikro kvalifikāciju jēdziens un tā iespējamā definīcija; otrajā nodaļā analizēts mikro kvalifikāciju piedāvājums tālākizglītībā – kāda veida kursi/programmas šobrīd tiek piedāvātas augstskolās un koledžās un kādas ir iespējas mikro kvalifikāciju ieviešanai augstākajā izglītībā; trešajā nodaļā aplūkota mikro kvalifikāciju atzīšana; ceturtajā nodaļā – kvalitātes nodrošināšana; piektajā nodaļā – sasaiste ar kvalifikāciju struktūru. Viscaur pētījumam aprakstīts gan starptautiskais konteksts, gan Latvijas pieredze. Pētījuma noslēgumā izdarīti secinājumi un sniegtas atbildes uz pētnieciskajiem jautājumiem.

Pētījumu veica Dr. sc. admin. Anita Līce pēc Akadēmiskās informācijas centra pasūtījuma.

Satura rādītājs

Satura rādītājs.....	5
Attēlu saraksts.....	7
Tabulu saraksts.....	7
1. Mikrokvalifikāciju jēdziens un definīcija	8
1.1. Termini ar līdzīgu nozīmi.....	8
1.2. Kopīgais un atšķirīgais mikrokvalifikāciju piedāvājumā.....	9
1.3. Mikrokvalifikācijas definīcija	11
1.4. Termins latviešu valodā	13
2. Mikrokvalifikāciju esošais un vēlamais piedāvājums.....	14
2.1. Starptautiskā pieredze	14
2.2. Latvijas pieredze	19
2.2.1. Formālās un neformālās izglītības programmas AII tālākizglītības piedāvājumā	19
2.2.2. Plānotās izmaiņas profesionālajā izglītībā – vai mikrokvalifikāciju principu ieviešana?.....	21
2.2.3. Nozaru piemēri par profesionālās tālākizglītības nepieciešamību augstākās izglītības līmenī	24
2.2.4. Tālākizglītības piedāvājums AII – esošā situācija	26
2.2.5. AII nākotnes plāni attiecībā uz tālākizglītību	30
2.2.6. Tālākizglītību ierobežojošie un veicinošie faktori.....	31
2.2.7. Viedoklis par mikrokvalifikāciju ieviešanu augstākajā izglītībā.....	33
3. Mikrokvalifikāciju atzīšana	34
3.1. Dokuments, kas izsniedzams par apguvi.....	34
3.1.1. Starptautiskā pieredze	34
3.1.2. Latvijas pieredze	35
3.2. Kredītpunktu piešķiršana.....	38
3.2.1. Starptautiskā pieredze	38
3.2.2. Latvijas pieredze	39
3.3. Mācīšanās rezultāti un to novērtēšana.....	41
3.3.1. Starptautiskā pieredze	41
3.3.2. Latvijas pieredze	42
3.4. Atzīšana.....	45

3.4.1.	Starptautiskā pieredze	45
3.4.2.	Latvijas pieredze	48
4.	Mikrokvalifikāciju kvalitātes nodrošināšana	50
4.1.	Starptautiskā pieredze	50
4.2.	Latvijas pieredze	51
5.	Mikrokvalifikāciju sasaiste ar kvalifikāciju ietvarstruktūru	55
	Pasaules prakse	55
	Latvija	56
6.	Secinājumi, rekomendācijas un jautājumi turpmākai diskusijai	57
6.1.	Secinājumi	57
6.1.1.	Kas ir mikrokvalifikācijas? Eiropas konteksts: definīcija un raksturojums. Mikrokvalifikāciju jēdziens Latvijā	57
6.1.2.	Kuras Latvijā īstenotās kvalifikācijas atbilst mikrokvalifikāciju statusam? Vai un kādi normatīvie akti šobrīd regulē to īstenošanu?	59
6.1.3.	Mikrokvalifikācijas Latvijas izglītībā – to atzīšana un kvalitātes nodrošināšana.....	62
	Atzīšana.....	62
6.1.4.	Kāda būtu iespējamā Latvijas pieeja mikrokvalifikāciju iekļaušanai LKI? 66	
6.2.	Rekomendācijas	66
6.3.	Jautājumi turpmākajai diskusijai un izaicinājumi	67
	Pateicības	69
	Bibliogrāfiskās norādes.....	69
	Pielikumi	73
1.	pielikums. Aptaujas anketa augstākās izglītības iestādēm.....	73
2.	pielikums. Interviju vadlīnijas augstskolu ekspertiem.....	82
3.	pielikums. AII aptaujā un intervijas minētie tālākizglītības iespēju piemēri (atlasīti)	83

Attēlu saraksts

Attēls 1. Scenāriju dimensijas kvalifikācijām un kvalifikāciju sistēmām	10
Attēls 2. Augstskolu, kas piešķir akadēmiskos kredītpunktus par Coursera kursu pabeigšanu.....	17
Attēls 3. AII skaits, kas piedāvā tālākizglītības iespējas	27
Attēls 4. Tālākizglītības programmu veidi, ko piedāvā AII. Viena izglītības programma var atbilst dažādiem veidiem	28
Attēls 5. Tālākizglītības mērķa grupas.....	29
Attēls 6. Tālākizglītības kursu/programmu īstenošanas veids: klātienē vai tiešsaistē.	29
Attēls 7. Augstskolu plāni paplašināt tālākizglītības piedāvājumu tuvāko 2 gadu laikā	30
Attēls 8. Plāni palielināt tālākizglītības piedāvājumu tiešsaistē tuvākā gada laikā	31
Attēls 9. Būtiskākās grūtības/ izaicinājumi, piedāvājot tālākizglītības iespējas	31
Attēls 10. Faktori, kas veicinātu lielāku tālākizglītības programmu piedāvājumu.....	32
Attēls 11. Apgūto mācīšanās rezultātu novērtēšanas metodes.....	45
Attēls 12. Tālākizglītības kursu/programmu kvalitātes nodrošināšana	54

Tabulu saraksts

Tabula 1. Dažādas pieejas mikro kvalifikāciju īstenošanā	9
Tabula 2. Dokumenti, kas izsniedzami par pieaugušo izglītības programmas apguvi	35
Tabula 3. Dokumenti un digitālie apliecinājumi, kas izsniedzami par apguvi	37
Tabula 4. Kredītpunktu piešķiršana dažādos tālākizglītības kursu/programmu veidos	40
Tabula 5. Mācīšanās rezultātu apraksta pievienošana apliecinājumam par apgūto kursu/programmu	43
Tabula 6. Atzīstamu un neatzīstamu mikro kvalifikāciju salīdzinājums	46
Tabula 7. Tālākizglītības kursu/programmu atzīšana studiju turpināšanai un to beidzēju iesaiste studijās	49
Tabula 8. Kopsavilkums par dažādu AII tālākizglītībā īstenotu kursu/programmu veidu atbilstību svarīgiem mikro kvalifikāciju elementiem.....	59

1. Mikrokvalifikāciju jēdziens un definīcija

Šajā nodaļā aplūkots termina *mikrokvalifikācija* un citu terminu ar līdzīgu nozīmi lietojums, aprakstītas kopīgās un atšķirīgās iezīmes un elementi līdzšinējā mikrokvalifikāciju piedāvājumā. Tāpat arī apkopotas piedāvātās mikrokvalifikāciju definīcijas un analizēta šī termina atveidošana latviešu valodā.

1.1. Termini ar līdzīgu nozīmi

Pasaulē tiek lietoti dažādi termini ar līdzīgu nozīmi kā mikrokvalifikācijas: pagarinātās izglītības kursi (*extension courses*), alternatīvās kvalifikācijas (*alternative credentials*), digitālās nozīmītes (*digital badges*), mikrosertifikāti (*micro-certifications*), mini grādi (*mini degrees*), nano grādi (*nano-degrees*) u.c. Lai arī šie jēdzieni ieviesti samērā nesen, pasaules augstskolas jau sen piedāvā dažādus akadēmiskos sertifikātus pieaugušo izglītības sistēmas vai paplašinātu pakalpojumu ietvaros. Daudzām AII šim mērķim ir izveidoti tālākizglītības centri (OECD, 2019). Jēdzienu *alternatīvās kvalifikācijas* sākumā izmantoja Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV), lai nošķirtu kvalifikācijas, ko AII tradicionāli piešķir pēc studiju programmu pabeigšanas (Kato et al., 2020). Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) jēdzienu *alternatīvās kvalifikācijas* lieto kā “kvalifikācijas, ko attiecīgās valsts izglītības iestādes neatzīst kā atsevišķas formālās izglītības kvalifikācijas” un izceļ trīs alternatīvo kvalifikāciju veidus, ko piedāvā pēcvīdusskolas vai augstākās izglītības līmenī (turpat).

1. Sertifikāti: akadēmiskie sertifikāti, kas apliecina kādas organizētas mācīšanās darbības pabeigšanu un ko piešķir izglītības iestāde. Tie var paredzēt kredītpunktu piešķiršanu, ko piemēro akadēmisko grādu programmām. Profesionālos/nozares sertifikātus parasti pēc pārbaudījumu nokārtošanas piešķir profesionālās vai nozares iestādes, vai produktu tirgotāji.
2. Digitālās nozīmītes – digitālas piktogrammas vai logo tiešsaistē, kas parāda, ka kāds ir apguvis noteiktas zināšanas vai prasmes. Pasaulē arvien vairāk izglītības iestāžu, uzņēmumu, īpaši IKT jomā, piemēram, *Microsoft* un *Security Academy*, izdod digitālās nozīmītes kursus pabeigušajiem.
3. Mikrokvalifikācijas – atsevišķi AII vai profesionālo iestāžu piešķirti sertifikāti vai digitālās nozīmītes, kurus vieno kopīga iezīme – norāde, ka tiek piedāvāta kāda saistīta plašāka mēroga kvalifikācija. ASV ar to saprot kādu mācīšanās darbību, ko veido vairāki kursi, bet nepilns grāds. Izglītības īstenotāji tās dēvē atšķirīgi, piemēram, *MicroMasters* (edX), *Nanodegree* (Udacity), *Specialisation* (Coursera).

Mikrokvalifikācijas jēdziens pirmo reizi parādījās apmēram 2013. gadā – bieži vien saistībā ar digitālajām nozīmītēm, un pēc tam kļuva par sinonīmu sertifikātiem, ko iegūst, pabeidzot masīvos, atvērto tiešsaistes kursus (MOOC). Pašlaik šo jēdzienu vispārīgi izmanto, lai raksturotu visa veida īsākas mācību formas, izmantojot visdažādākos nosaukumus un zīmolus jebkādā veidā, formā un izmērā (Olivera, 2019).

Saskaņā ar MICROBOL projekta¹ ietvaros veiktu aptauju² (Lantero et al., 2021), Eiropas valstis visbiežāk par mikro kvalifikācijām uzskata studiju moduļus, studiju kursus, kas ir grāda studiju programmu sastāvdaļas (arī tiešsaistē, arī piedāvātus atsevišķi no studiju programmām), kā arī īpašam mērķim izstrādātus, papildinošus kursus un apliecinājumus. Nedaudz retāk – MOOC, pēcdiploma izglītību, pieaugušo tālākizglītību, specializācijas kursus, īsas pieaugušo izglītības programmas.

1.2. Kopīgais un atšķirīgais mikro kvalifikāciju piedāvājumā

Kamēr nav panākta vienota ES definīcija un vienošanās ar to, kādām prasībām izglītības programmām būtu jāatbilst, lai to beidzēji varētu iegūt mikro kvalifikācijas, saskaņā ar Lantero et al. (2021) dažādās valstīs izpratne par šo jautājumu ievērojami atšķiras. Neskatoties uz to, Resei et al. (2019) iezīmē dažas līdzīgas mikro kvalifikāciju iezīmes, ko var atrast literatūrā:

- ierobežota garuma mācīšanās aktivitātes, kuru noslēgumā var iegūt mikro kvalifikāciju – lielāku kā vienu kursu, bet mazāku kā pilnu grāda studiju programmu;
- atbilstība darba tirgus prasībām: uzsvars uz specifisku zināšanu, prasmju, kompetenču attīstību, ko var pielietot darba tirgū;
- plaša sociālā ietekme: uzsvars uz mūžizglītības iespēju nodrošināšanu, kam ir samērīga cena, kas ir neilgas un ērti piekļūstamas.

Citas mikro kvalifikāciju iezīmes var ievērojami atšķirties. 1. tabulā apkopotas dažādas pieejas mikro kvalifikāciju īstenošanā līdz šim.

Tabula 1. Dažādas pieejas mikro kvalifikāciju īstenošanā

Īstenošanas veids	klātienē / jaukta veida (<i>blended</i>) / tiešsaistē
Izglītības nodrošinātājs	AII / uzņēmumi un uzņēmumu organizācijas / citas izglītības iestādes
Kredītpunkti	tiek piešķirti / netiek piešķirti
Ilgums	stundās / mēnešos
Laika periods	pašnoteikts / noteikts periods / iepriekš noteikti īsāki periodi ar nepieciešamo mācību slodzi, kas jāpaveic katrā periodā
Mērķi	atzīt iepriekš apgūtas kompetences / apgūt jaunas zināšanas, prasmes, kompetences vai iegūt jaunu kvalifikāciju
Plānotais pielietojums	tālākai izglītībai / darba tirgum (kvalifikācijas paaugstināšanai, pārkvalifikācijai)
Priekšnosacījumi, lai uzsāktu mācības	ir / nav

¹ Vairāk informācijas: <https://microcredentials.eu/about-2/microbol/>

² Aptaujā no 2020. gada 15. oktobra līdz 25. novembrim piedalījās 35 valstis

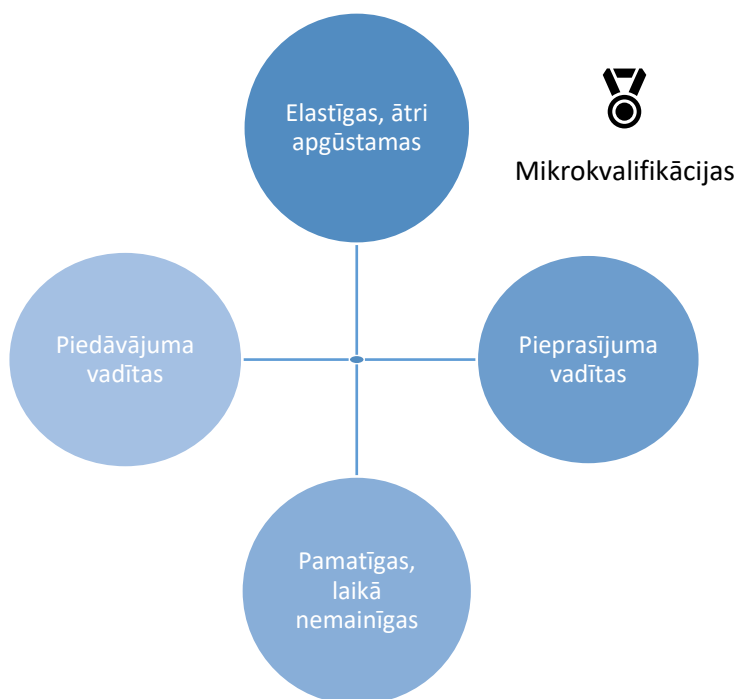
Novērtēšanas metodes	apmeklējums / uzdevumi / eksāmens
Integrācijas un uzkrāšanas (<i>stackability</i>) iespējas	atsevišķas / integrētas studiju programmā / apvienojamas, uzkrājamas lielākas kvalifikācijas ieguvei
Sertifikāts, apliecinājums	papīra formātā / digitālā formātā

Avots: Orr et al., 2020.

Saskaņā ar Cedefop (2010), dažāda veida kvalifikācijas var raksturot divās dimensijās (skat. 1. attēlu):

- 1) pēc to elastīguma, apguves ātruma un ērtuma pretstatā pamatīgumam un nemainīgumam laikā;
- 2) pēc tā, kam ir noteicošā loma kvalifikāciju pārvaldībā, reformā, piedāvājumā: izglītības piedāvātājiem (ministrijām, pašvaldībām, izglītības iestādēm) vai izglītības pieprasījumam (darba devēji, darba ņēmēji).

Šajā dimensiju sistēmā mikrokvalifikācijas atrastos augšējā labajā daļā (1. attēls), jo tām ir ļoti svarīgs elastīgums un pieprasījums (Pouliou, 2021).

Attēls 1. Scenāriju dimensijas kvalifikācijām un kvalifikāciju sistēmām

Avots: balstoties uz Cedefop, 2010, 228. lpp.

Kā redzams, mikrokvalifikāciju īstenošanas veids var ļoti atšķirties, tai pat laikā to mērķis, pielietojums un ietekme ir līdzīga – efektīva mūžizglītības sistēma, kas palīdz cilvēkiem ātri iegūt tādas zināšanas, prasmes vai kompetences, ko tūlītēji var pielietot darba tirgū. Tādējādi mikrokvalifikācijām ļoti svarīga ir darba tirgus komponente un atbilstošs īstenošanas veids.

1.3. Mikrokvalifikācijas definīcija

Ziņojuma tapšanas brīdī ES joprojām notika darbs pie vienotas mikrokvalifikāciju definīcijas ES izstrādes³. Tikmēr ir publicēti dažādi mēģinājumi piemeklēt atbilstošu operatīvo definīciju. Tālāk uzskaitītas publicētās mikrokvalifikāciju definīciju versijas.

- I. **“Mikrokvalifikācija sadala mācību programmu mazākās vienībās, kas tiek sertificētas atsevišķi”** (SurfNET, 2019).
- II. **“Mikrokvalifikācija ir novērtētas mācīšanās apliecinājums, kas papildina, aizstāj vai pilnveido kādu formālo kvalifikāciju vai tās formālo elementu”** (Olivera, 2019).
Olivera (turpat) piedāvā arī vienkāršāku definīciju lietošanai ikdienā: **“Mikrokvalifikācija ir novērtētu mācību apliecinājums, kam ir mazāka vērtība par kādu formālo kvalifikāciju”**.
- III. Definīcija ES Erasmus+ projekta “MICROBOL”⁴ ietvaros: **“Neliela mācīšanās vienība, kuras apguvi apliecina dokuments. Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kontekstā tās var piedāvāt AII vai arī tās var atzīt AII saskaņā ar atzīšanas procedūrām atbilstoši Lisabonas konvencijai”**⁵ (Lantero et al., 2021).
- IV. Eiropas Komisijas augstākās izglītības mikrokvalifikāciju konsultatīvās ekspertu grupas (turpmāk – EK Konsultatīvā grupa) piedāvātā definīcija: **“Mikrokvalifikācija ir apliecinājums, ka persona ir apguvusi noteiktus mācīšanās rezultātus neilgā mācīšanās pieredzē. Šie mācīšanās rezultāti ir novērtēti pret zināmiem standartiem.”** Apliecinājumam būtu jābūt ietvertam sertificētā dokumentā. Elementi, kuriem būtu jābūt minētiem šajā dokumentā:
 - 1) izglītības guvēja vārds;
 - 2) sasniegtie mācīšanās rezultāti;
 - 3) novērtējuma metode;
 - 4) iestāde, kas piešķirusi apliecinājumu;
 - 5) kur attiecināms, atbilstošās kvalifikācijas ietvarstruktūras līmenis un
 - 6) iegūtie kredītpunkti.

Mikrokvalifikācijas pieder izglītības guvējam, tās var koplīgot ar citiem, tās ir atzīstamas/ pārnesamas (*portable*) un tās var uzkrāt lielākās kvalifikācijās. To kvalitāte tiek nodrošināta, ievērojot saskaņotos standartus (Shapiro Futures et al., 2020a). Tās var iegūt klātienē, tiešsaistē vai jauktā veidā (*blended format*) (Eiropas Komisija, n.d.).

EK Konsultatīvās grupas piedāvātā definīcija ir visdetalizētākā, tomēr autore uzskata, ka tai ir trūkums – nav skaidri norādīta saikne ar darba tirgu, ko par būtisku uzskata mikrokvalifikāciju pētnieki (skat. iepriekšējo nodaļu). Tādēļ definīcija var pavērt ļoti plašas interpretācijas iespējas tam, kāda veida mācīšanās rezultātus un izglītības programmas attiecināt uz mikrokvalifikācijām: vispārējas vai specifiskas,

³ Publiska konsultāciju process notiek līdz 2020. gada 13. jūlijam <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12858-Micro-credentials>

⁴ Vairāk informācijas: <https://microcredentials.eu/about-2/microbol/>

⁵ Vairāk informācijas: <https://www.coe.int/en/web/higher-education-and-research/lisbon-recognition-convention>

akadēmiskas vai profesionālas. Definīcija, kas šo aspektu ietvertu, varētu būt formulēta šādi:

- A. **“Mikrokvalifikācija ir apliecinājums, ka persona neilgā mācīšanās pieredzē ir apguvusi noteiktus mācīšanās rezultātus, ko var pielietot darba tirgū. Šie mācīšanās rezultāti ir novērtēti pret zināmiem standartiem. Mikrokvalifikāciju var atzīt un uzkrāt lielākā kvalifikācijā.”**

Latvijas kontekstā **mācīšanās rezultātu pielietojumu darba tirgū vistiešāk nodrošina profesionālā izglītība**. Profesionālajā izglītībā *profesijas standarts* nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatuzdevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas prasības, to izpildei nepieciešamās vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences. Attiecīgās profesijas saistītajām profesijām un specializācijām izstrādā un saskaņo profesionālās kvalifikācijas prasības.⁶

Attiecīgi **mikrokvalifikācijas profesionālajā izglītībā** Latvijā varētu būt definētas šaurāk:

- B. **“Mikrokvalifikācija ir apliecinājums, ka persona neilgā mācīšanās pieredzē ir apguvusi noteiktus mācīšanās rezultātus, ko var pielietot darba tirgū. Šie mācīšanās rezultāti ir novērtēti pret daļu no profesijas standarta vai profesionālās kvalifikācijas prasībām. Mikrokvalifikāciju var atzīt un uzkrāt profesionālās kvalifikācijas iegūšanai.”**

Šāda mikrokvalifikāciju definīcija (B. variants) profesionālajā izglītībā aptvertu gan apliecinājumus par moduļu vai moduļu kopu apguvi, gan par profesionālās pilnveides programmu apguvi, tostarp aptvers profesionālās kvalifikācijas daļas.⁷ Šī definīcija var vienlīdz labi attiekties gan uz profesionālo vidējo, gan augstāko izglītību.

Tā kā augstākajā izglītībā pastāv **studiju programmu dalījums akadēmiskajās un profesionālajās studiju programmās**, tad B. definīcija augstākajā izglītībā var attiekties tikai uz profesionālajām studiju programmām. Taču, neskatoties uz to, ka akadēmiskās programmas regulē citi noteikumi (par valsts akadēmiskās izglītības standartu) un tās neizpilda profesionālo studiju programmu oficiālās prasības profesionālās kvalifikācijas piešķiršanai, **regulējums neliedz un praksē ir gadījumi, kad tiek veidotas akadēmiskas studiju programmas, kas ir praktiski orientētas un kuru sniegtās zināšanas, prasmes un kompetences var tikt veiksmīgi pielietotas darba tirgū** (piemēram, grāmatvedības, analīzes un audita studiju programma, ar iegūstamo grādu - sociālo zinātņu bakalaura grāds grāmatvedībā un nodokļos). Tādēļ **faktiski darba tirgū pielietojamas mikrokvalifikācijas ir iespējams veidot arī uz akadēmisko studiju programmu bāzes**, piemēram, kompilējot attiecīgos studiju kursus, vai arī izstrādājot īpašas īsas programmas, **kas nenodrošina iespēju iegūt profesionālās kvalifikācijas daļu** saskaņā ar nozaru KS. Šādus gadījumus aptver A. definīcijas variants, kurš ir formulēts plašāk.

⁶ Saskaņā ar Profesionālās izglītības likuma 24. pantu.

⁷ Pēc grozījumu Profesionālās izglītības likumā apstiprināšanas, skatīt. 2.2.2. apakšnodaļu.

1.4. Termins latviešu valodā

Var rasties jautājums par termina *micro-credentials* atbilstību latviešu valodā. Oficiālas atbildes šim terminam vēl nav, taču Eiropas Komisijas tulkojumā uz latviešu valodu⁸ tiek lietots termins *mikroapliecinājumi*. Valsts valodas centrs (VVC) (A. Krastiņš, rakstiska konsultācija, 2020. gada 7. jūlijs), izpētot šo jautājumu sīkāk, **rekomendē šo terminu atveidot pēc būtības, par piemēru ņemot franču valodas ekvivalentu *microqualifications* – mikro kvalifikācija.**

VVC arī vērs uzmanību, ka angļu valodā terminu *qualification* un *credential* mēdz lietot kā sinonīmus, lai gan starp tiem pastāv būtisks nozīmes šķērsums:

- *qualification* – kvalifikācija, izglītības rezultāts, zināšanu kopums;
- *credential* – apliecība, kvalifikāciju apliecinošais dokuments.

Latviešu valodā terminu *kvalifikācija* lieto abās nozīmēs – gan kā oficiālu mācīšanās rezultātu apliecinājumu, gan plašākā nozīmē (Akadēmiskās informācijas centrs, 2016, 13. lp.):

- 1) kā oficiālu vērtēšanas un atzīšanas procesa rezultātu, t.i., dokumentāli apstiprinātu novērtējumu, ko iegūst, kad kompetenta iestāde konstatē, ka persona ir sasniegusi mācīšanās rezultātus atbilstoši iepriekš noteiktiem standartiem;
- 2) kā personas pieredzi un zināšanas kādā jomā.

Līdzīgi – abās nozīmēs – terminu *kvalifikācija* arī izprot izglītības iestāžu darbinieki un pārējā sabiedrība. Saskaņā ar AIC aptaujas rezultātiem (Ramiņa et al., 2020), lielākā daļa šo terminu izprot kā zināšanu, prasmju un kompetenču kopumu, bet salīdzinoši mazākā – kā izglītības dokumentu. Abas nozīmes gan ir savā starpā cieši saistītas, jo Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) kontekstā *kvalifikācija* ir izglītības dokuments, kas apliecina mācību vai studiju laikā apgūtās *zināšanas, prasmes un kompetences* un piešķir tās ieguvējam tiesības uz tālāko izglītību un/vai darbu (Latvijas kvalifikāciju datubāze, n.d.). Latvijas normatīvajos aktos gan šis termins joprojām nav atsevišķi definēts (Izglītības likumā definēts tikai termins *profesionālā kvalifikācija*, kas ir noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums) (Ramiņa et al., 2020).

Saskaņā ar Orr et al. (2020, 38. lp.), arī termins *micro-credential* ne vienmēr tiek lietots tikai šaurā nozīmē kā *apliecinājums*, bet to mēdz lietot:

- 1) gan kā mācību aktivitātes (tostarp neilgus mācību kursus), kuru rezultātā var iegūt mikro kvalifikāciju (apliecinājumu);
- 2) gan kā apliecinājumu/ sertifikātu / dokumentu, kas apstiprina mācīšanās aktivitātes un to laikā apgūtos mācīšanās rezultātus.

Ņemot vērā augstākminēto, autore atbalsta VVC rekomendāciju terminu *micro-credential* atveidot latviešu valodā kā *mikro kvalifikācija*.

⁸ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/a-european-approach-to-micro-credentials_lv

2. Mikrokvalifikāciju esošais un vēlamais piedāvājums

Šajā nodaļā tiek aplūkots pasaules konteksts, sniedzot mikrokvalifikāciju attīstības piemērus pasaulē un aktuālās ES politikas nostādnes. Aprakstīta situācija Latvijā: tālākizglītības iespēju veidi saskaņā ar normatīvo regulējumu, kā arī augstskolu un koledžu tālākizglītības iespēju piedāvājums, ierobežojošie un veicinošie faktori saskaņā ar AII aptaujas un interviju rezultātiem. Šī apraksta mērķis ir izdarīt secinājumus par dažādu esošo tālākizglītības veidu atbilstību mikrokvalifikāciju statusam (6. nodaļā).

Mikrokvalifikāciju attīstības kontekstā aplūkota arī profesionālās vidējās izglītības sistēmas attīstība, plānotie grozījumi Profesionālās izglītības likumā, kā arī darba tirgus pieprasījuma piemēri vairākās nozarēs, kas ilustrē nepilnības esošajā tālākizglītības sistēmā.

2.1. Starptautiskā pieredze

Alternatīvo kvalifikāciju piedāvāšana ir kļuvusi par būtisku pasaules augstskolu darbības virzienu, kas turpina strauji attīstīties. Pētījums par augstskolām ASV parāda, ka alternatīvās kvalifikācijas piedāvā 94% aptaujāto augstskolu. Katra piektā augstskola piedāvā digitālās nozīmītes – pārsvarā ar uzņēmējdarbību saistītās izglītības programmās. 64% respondentu piekrīt ka alternatīvo kvalifikāciju piedāvāšana ir viņu augstskolas svarīga nākotnes stratēģijas daļa (Fong et al., 2016). Arvien vairāk augstskolu piedāvā mācības tiešsaistē, likvidējot attāluma šķērslī un mazinot izmaksas, ko vēl vairāk ir veicinājusi Covid-19 pandēmija. Acīmredzami, ka mikrokvalifikāciju attīstība un augstskolu piedāvātās tālākizglītības digitalizācijas attīstība ir cieši saistītas.

Mācības tiešsaistē

Tiešsaistes mācību asinhronais raksturs piesaista tieši tos izglītības guvējus, kuri labprātāk mācās sev pieņemamā laikā un tempā. Piedāvājot mikrokvalifikācijas tiešsaistē, tiek nodrošināta iespēja izvērst darbības diapazonu, pārvarot ģeogrāfiskos šķēršļus un piesaistot plašāku sabiedrību. Tiešsaistes mācības arī ļauj pieaugušajiem gūt labumu no “starptautiskās” pieredzes, jo viņi bieži vien nevar ceļot un atstāt ģimenes un darba pienākumus, kā to parasti dara jaunieši, lai iegūtu starptautiska līmeņa izglītību. Tādēļ mikrokvalifikāciju izstrādē ir vērts nodrošināt, ka izglītības guvēji tiek mudināti iesaistīties izglītības procesā kopā ar dalībniekiem no dažādām kultūrām (Olivera, 2019). Iespējas, ko paver mācības tiešsaistē, piesaista arvien vairāk pieaugušos mācīties gribētājus. To ir sapratušas arī izglītības iestādes visā pasaulē, kas pārstrukturizē savu izglītības piedāvājumu.

Pandēmijas ietekme un MOOC popularitātes sprādziens

Būtisku intereses pieaugumu par mikrokvalifikācijām ir veicinājusi Covid-19 pandēmija. To apliecina gan augstskolu centieni pārstrukturizēt savu darbību, lai efektīvāk piedāvātu mikrokvalifikācijas, gan arī MOOC platformu popularitātes sprādziens. Reaģējot uz krīzes situāciju, Coimbra Universitāšu grupa un Vācijas Rektoru asociācija publicēja kopīgu plānu, kā efektīvāk ieviest elastīgāku un modulāru pieeju programmu īstenošanā un kā veicināt iepriekšējās izglītības atzīšanu, izmantojot mikrokvalifikācijas (Orr, 2020). MOOC platformas pandēmijas ietekmē piedzīvoja milzīgu interesentu pieplūdumu. No visiem, kas jebkad bija reģistrējušies kādā MOOC

platformā, 1/3 daļa to izdarīja 2020. gadā. Vienā mēnesī - 2020. gada aprīlī - Coursera, edX un FutureLearn platformas piesaistīja vairāk lietotājus nekā visā 2019. gadā, turklāt lietotāji arī aktīvāk iesaistījās mācīšanās procesā. Visvairāk jaunu lietotāju piesaistīja Coursera – 35 miljonus starp marta vidu un jūlija beigām (Shah, 2020). Coursera 2021. gada I cet. ieņēmumi sasniedza \$ 88.4 miljonus, par 64 % vairāk kā gadu iepriekš (Shah, 2021a). Acīmredzot, parādotes papildu brīvam laikam, cilvēki meklēja mācīšanās iespējas, kas būtu ērti piekļūstamas, īsas un par pieņemamu cenu.

Inovācijas augstākajā izglītībā

Mikrokvalifikācijas var veicināt inovācijas augstākajā izglītībā, līdzīgi kā to līdz šim ir veicinājuši MOOC. Tiek uzsvērtas daudzu valstu un augstskolu priekšrocības, kas iegūtas, agri iesaistoties MOOC piedāvāšanā. Piemēram, augstskolas atzīst, ka iesaistīšanās MOOC piedāvāšanā nodrošinājusi pedagoģiskās inovācijas, domājot par īsu, praktisku piedāvājumu pieaugušajiem, elastīgām mācīšanās iespējām tiešsaistēm, kvalitātes nodrošināšanu, mācīšanās rezultātu novērtēšanu un atzīšanu. Mikrokvalifikāciju izstrāde arī ir palīdzējusi apzināt jaunas mērķa grupas un to vajadzības, kā arī veidot jaunas partnerības, tādējādi veicinot Eiropas augstskolu sociālo lomu (Shapiro Futures et al., 2020). Olivera (2019) uzskaita vēl citas priekšrocības MOOC un mikrokvalifikācijām:

- tās var palīdzēt atsvaidzināt grādu programmas un ieviest izmaiņas akadēmiskajā vidē;
- visā pasaulē pieejamo MOOC kursu izstrādei nepieciešamo resursu līmenis parasti ir augstāks nekā ierastais ieguldījums studiju plāna izstrādē un īstenošanā, augstāka produkcijas vērtība, kā arī parasti ilgāks kalpošanas laiks;
- tās iespējams izmantot grādu programmās;
- tās iespējams izmantot, lai pārbaudītu mācību tehnoloģijas vai inovācijas, vai pārveidotu mācīšanas praksi.

Saskaņā ar Koloviču (2013), trīs ceturtdaļas (73 %) aptaujāto ASV profesoru, kuri iepriekš pasnieguši kādu MOOC, piekrita, ka viņu pieredze mainīja veidu, kā viņi turpmāk pasniegtu klātienē kursu. Tādējādi mikrokvalifikācijas veicina gan izglītības piedāvājuma attīstību, gan arī augstskolas personāla prasmju pilnveidi un iekšējo procesu attīstību.

Pasaules piemēri mikrokvalifikāciju attīstības jomā

Tālāk minēti daži spilgti piemēri, kas raksturo starptautiskas tendences mikrokvalifikāciju attīstības jomā.

- 2008. gadā aptuveni 80 Spānijas augstskolas piedāvāja bezmaksas izglītojošu saturu, kas ir veicinājis MOOC platformas MiridaX izveidi un kļuvis par inovāciju Spānijas augstākās izglītības sektorā dzinējspēku.
- Springboard+ projekts Īrijā, kura ietvaros piedāvā bezmaksas vai subsidētas mācības augstākās izglītības līmenī (kursus vai studiju programmas), tika uzsākts 2011. gadā kā daļa no valdības nodarbinātības veicināšanas plāna. Nodarbinātības iespējām uzlabojoties, projekts attīstījās par darbaspēka sagatavošanas projektu ekonomikas sektoros ar lielāko iztrūkumu pēc augsti kvalificētiem speciālistiem un jomās ar ienākošām jaunām tehnoloģijām, piemēram, IKT, augstas klases ražošana, datu analīze, robotika, mākslīgais

intelekts⁹. Uzsaukumā augstskolām tiek pieprasīti inovatīvi, elastīgi programmu nodrošināšanas modeļi, kas ietver īsus, mērķtiecīgus kursus, lai motivētu augstākās izglītības sistēmu ātrāk reaģēt uz izmaiņām prasmju pieprasījumā un tehnoloģijās (turpat). Kopumā tiek piedāvāti vairāk kā 450 modulāri kursi ne vairāk kā 30 Eiropas Kredītu pārneses sistēmas kredītpunktu (ECTS) apjomā (Lantero et al., 2021).

- Īrijā valdība arī finansē projektu¹⁰, kurā iesaistītas 7 universitātes, ar mērķi izveidot nacionālu ietvaru elastīgai un ātrai īso kursu (mikrokvalifikāciju piedāvājuma) attīstībai un ieviešanai visā universitāšu sistēmā. Projekts nodrošinās bāzi augstākās izglītības sistēmas pārmaiņām, lai atbalstītu iedzīvotāju prasmju attīstību. Mikrokvalifikācijas būs augstskolu akreditētas un tās būs iekļautas Īrijas nacionālajā kvalifikāciju ietvarstruktūrā (NKI).
- Nīderlandes izglītības un pētniecības institūciju asociācija SURF ir izstrādājusi platformu drošu digitālo sertifikātu *edubadges* piešķiršanai studentiem¹¹.
- Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta (EIT) izveidotā organizācija “EIT Food” izstrādājusi kompetenču ietvaru, lai pārtikas nozares darbiniekiem, uzņēmējiem un darba meklētājiem palīdzētu identificēt un iegūt nepieciešamās zināšanas un prasmes. Sadarbībā ar vadošajām universitātēm un uzņēmumiem pārtikas nozarē EIT Food izstrādājusi mācīšanās iespēju kopumu, tostarp brīvi pieejamus kursus tiešsaistē, kurus iespējams kombinēt atbilstoši profesiju specifikai vai individuālās karjeras izaugsmes nepieciešamībai. Sertifikācijas sistēma garantē kvalitatīvu, inovatīvu, starpdisciplināru un starp-sektoru mācīšanās pieredzi, kā arī dod iespēju plānot individuālu mācīšanās ceļu¹².
- 2019. gadā Ilinoisas Universitāte (*University of Illinois, Urbana-Champaign*) paziņoja, ka tā vairs neīsteno biznesa administrācijas maģistra (MBA) klātienē programmu, bet gan uzsāks MOOC kursus balstītu iMBA programmu, ko tā īsteno sadarbībā ar *Coursera*. Kopš 2016. gada programma ir guvusi aizvien lielāku popularitāti, pieteikumu skaitam palielinoties no 1100 līdz 3200 2019. gadā. Programmas apguve tiešsaistē maksā līdz \$ 22 000, savukārt klātienē - \$ 80 000 vai vairāk. Iegūtie diplomi ir identiski gan studentiem, kas studējuši klātienē, gan tiešsaistes studentiem (Pickard, 2019). Šobrīd tā ir viena no populārākajām *Coursera* tiešsaistes studiju programmām - 2020. gadā reflektantu skaits bija 4 500, bet absolventu skaits – 1 500 (Shah, 2021).
- Saskaņā ar *Coursera*, 4 000 augstskolas visā pasaulē lieto *Coursera* studiju ietvaros. Ņemot vērā pandēmiju, *Coursera* 2020. gadā sāka piedāvāt bez maksas lielāko daļu no sava kursu kataloga AII caur *Coursera for Campus*¹³. Tā rezultātā *Coursera* jaunu lietotāju skaits pieauga par 2.7 miljoniem. 70 %

⁹ Vairāk informācijas: <https://hea.ie/skills-engagement/springboard/>

¹⁰ Vairāk informācijas: <https://www.iua.ie/press-releases/iua-press-release-5th-oct-iua-breaks-new-ground-with-e12-3-million-mc2-micro-credentials-project-under-hci-pillar-3/>

¹¹ Vairāk informācijas: <https://www.surf.nl/en/edubadges-issuing-digital-certificates-to-students?dst=n5048>

¹² Vairāk informācijas <https://www.eitfood.eu/projects/professional-development-framework> un <https://www.eitfood.eu/education>

¹³ Vairāk informācijas: https://www.coursera.org/campus/basic?utm_campaign=website&utm_content=c4cf-top-banner-dotorg&utm_medium=coursera&utm_source=home-page

lietotāju – no mobilām iekārtām. Dažas no AII piešķir akadēmiskos kredītpunktus par *Coursera* kursu pabeigšanu (skat. 2. attēlu).

Attēls 2. Augstskolu, kas piešķir akadēmiskos kredītpunktus par Coursera kursu pabeigšanu

Avots: Shah, 2021.

- Aizvien vairāk darba devēju un profesionālo asociāciju izstrādā savus kompetencēs balstītus izglītības piedāvājumus. Piemēram, Google ir ieviesis jaunu tiešsaistes apliecinājumu IT jomas atbalsta darbiem, kas ir vērsti uz darba meklētājiem ar vidēju kvalifikāciju, kas veic sākuma līmeņa darbu, un šis kurss ir pieejams platformā Coursera. Kursu iespējams pabeigt 8 mēnešu laikā, taču studējošie var pielāgot mācību tempu. Google ir apvienojis vairāk kā 20 darba devēju konsorcijs (piemēram, Bank of America, Walmart, GE Digital), kuri ir ieinteresēti pieņemt darbā personas, kuras ir ieguvušas šo Google apliecinājumu (Olivera, 2019).
- Ir izveidots Eiropas MOOC konsorcijs (EMC)¹⁴, kurā apvienojušies lielākās MOOC platformas Eiropā: EduOpen (Itālija), Future Learn (Lielbritānija), FUN-MOOC (Francija), Miriadax (Spānija un Latīņamerika) un OpenupEd/ Eiropas Tālmācības universitāšu asociācija (EADTU). Tās kopā pārstāv 400 AII tīklu un piedāvā gandrīz 3000 MOOC.

Mikrokvalifikācijas ES

Mikrokvalifikāciju attīstība ir kļuvusi par nozīmīgu ES prioritāti izglītībā. 2020. gada 1. jūlijā Eiropas Komisija publicēja Jauno prasmju plānu Eiropai¹⁵. Viena no tajā ietvertajām 12 pamatdarbībām ir veltīta mikrokvalifikācijām un mērķim veicināt to kvalitāti, atzīšanu un ieviešanu visā ES.

¹⁴ Vairāk informācijas: <https://emc.eadtu.eu/>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>

Eiropas Komisijas 2020. gada septembra paziņojumā par Eiropas izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam¹⁶ tiek uzsvērtā augstākās izglītības un profesionālās izglītības loma mūžizglītībā un dažādāku izglītības guvēju grupu piesaistē, kas no Eiropas Komisijas puses tiks atbalstīta ar Erasmus+ programmas un citu ES fondu palīdzību. Elastīgākas un modulāras mācīšanās iespējas būtu noderīgas ne vien profesionāļiem, kas vēlas papildināt zināšanas, bet arī studentiem bakalaura, maģistra un doktora studiju līmenī. Arvien vairāk pieaugušo gan ar augstāko izglītību, gan bez tās, ir nepieciešams uzlabot prasmes vai pārkvalificēties ar elastīgāku, īsāku alternatīvu izglītības programmu palīdzību nekā pilnās grādu studiju programmas (Eiropas Komisija, 2020). Mikrokvalifikācijas ir arī minētas ES Digitālās izglītības rīcības plānā¹⁷ (European Commission, n.d.).

Līdz 2021. gada beigām plānots apstiprināt arī ES Padomes rekomendācijas, kā veicināt uzticību mikrokvalifikācijām, un ar kādiem pasākumiem līdz 2025. gadam varētu panākt to plašāku izmantošanu, atzīšanu un pārnesi.

Vienots mikrokvalifikāciju ietvars ES

Dažādās pieejas mikrokvalifikāciju piedāvāšanā un to formas var radīt apjukumu. Ja bakalaura un maģistra grāda programma vieš vismaz aptuvenu skaidrību mācīties gribētājiem un darba devējiem, ko tā ietver, tad dažādie MOOC kursi, specializācijas, nano grādi u.c. var raisīt neskaidrību un mazināt uzticību šāda veida izglītībai. Tādēļ notiek mēģinājumi standartizēt mikrokvalifikācijas.

ES uzsver vienotas pieejas un standartu nepieciešamību šādu iemeslu dēļ (Eiropas Komisija, n.d.):

- nepieciešamas elastīgākas mācīšanās iespējas, ņemot vērā darba tirgus straujās izmaiņas, īpaši digitālās un zaļās pārkārtošanās dēļ Covid-19 ietekmē;
- tā palīdzēs būtiski paplašināt mācību iespējas un nostiprināt mūžizglītības dimensiju augstākajā izglītībā, jo piedāvās elastīgākus, uz mācību guvēju vērstus izglītības veidus;
- plašāka mikrokvalifikāciju izmantošana veicinās sociālo, ekonomisko un pedagoģisko inovāciju;
- tā veicinās elastīgu, modulāru izglītības iespēju pieejamību Eiropā, nodrošinot saskaņotus kvalitātes standartus. Tā rezultātā izglītojamajiem būs vieglāk panākt šāda veida kursu atzīšanu.

Iecerēts, ka vienota ES mikrokvalifikāciju ietvara izstrāde tiks balstīta uz jau esošiem Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju caurskatāmības un kvalitātes nodrošināšanas rīkiem, tostarp Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI), Eiropas standartiem un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā (ESG), EQAVET, ECTS, Lisabonas atzīšanas konvenciju un diploma pielikumu, rekomendācijas par kvalifikāciju un iepriekšējā izglītībā un pieredzē apgūtu mācīšanās rezultātu atzīšanu, Europass. Savukārt paraugprogrammas varētu uzsākt īstenot Eiropas Universitāšu alianšu ietvaros (Shapiro Futures et al., 2020a).

¹⁶ https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/eea-communication-sept2020_en

¹⁷ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en

Tikmēr Eiropas MOOC konsorcijs (EMC) ir publicējis paziņojumu (EMC, n.d.) par vienotu pieeju mikrokvalifikāciju piedāvāšanai EMC ietilpstošo augstskolu vidū. Tā paredz:

- noteikt kursu apjomu 4-6 ECTS / 100 - 150 stundu apmērā;
- piešķirt EKI (vai ekvivalentu NKI) līmeni – 6., 7. vai 8. (tiek pieļauta iespēja arī piešķirt 4. vai 5. EKI līmeni, ja tiek piešķirti arī ECTS kredītpunkti);
- nodrošināt stingru summatīvu vērtējumu atbilstoši akadēmiskajiem standartiem – vai nu pabeidzot kursu, vai iepriekšējās mācīšanās rezultātu atzīšanas procedūrā;
- izmantot uzticamu personas identifikācijas metodi personas vērtēšanas brīdī;
- piešķir sertifikāta pielikumu, kurā norāda kursa saturu, mācīšanās rezultātus, ilgumu stundās, EKI līmeni un ECTS kredītpunktus.

Vienlaikus EMC norāda (turpat), ka šiem kursiem būtu jābūt izstrādātiem tā, lai to apguvi varētu apvienot ar darbu un ģimenes pienākumiem, tiem jāveido saikne ar darba tirgu, kombinējot teorētiskās nostādnes un praktisko pielietojumu, kā arī, vēlams, lai tos apstiprinātu kāds uzticams un zināms darba devējs.

Mikrokvalifikācijas citos izglītības sektoros

Lai arī šobrīd ES līmenī mikrokvalifikācijas tiek visvairāk analizētas augstākās izglītības līmenī, vienlaikus tiek atzīts, ka tās tikpat labi var eksistēt vai jau eksistē profesionālajā vidējā izglītībā un uzņēmējdarbības sektorā. Arī Cedefop atzīst, ka mikrokvalifikācijas profesionālajā izglītībā pēc būtības nav nekas jauns, bet atbilst nākotnes attīstības tendencēm. Tas ir jauns un elastīgs veids, kā atzīt prasmes un kompetences, kā arī rīks, lai atbalstītu izglītības guvējus un darbiniekus iegūt un apkopot izglītības apliecinājumus – līdzīgi kā mūžizglītības “ķieģeļus” (Pouliou, 2021).

Kā “iespēju logs” mikrokvalifikāciju attīstībai tiek saskatīts piektais LKI līmenis – īpaši speciālistiem ar iegūtu vidējā līmeņa profesionālo kvalifikāciju, kas vēlas zināšanas un prasmes uzlabot noteiktā jomā/specializācijā/saistītā profesijā (Shapiro Futures, 2020b). Šajā jomā ir plašas iespējas attīstīt sadarbību starp publiskām un privātām iestādēm, lai veicinātu darbaspēka un uzņēmumu tehnoloģisko un netehnoloģisko inovāciju kapacitāti.

2.2. Latvijas pieredze

2.2.1. Formālās un neformālās izglītības programmas AII tālākizglītības piedāvājumā

Augstskolu likums nosaka augstskolu lomu tālākizglītības nodrošināšanā – tās veicina tālākizglītojošas studijas un piedalās tālākas izglītības pasākumos (5. pants). Šajā kontekstā likumā paredzēta iespēja augstskolām un koledžām nodrošināt studijas ārpus studiju programmām, piedāvājot jebkurai personai saskaņā ar AII noteiktu kārtību reģistrēties studiju kursa vai moduļa apguvei. Praksē AII loma tālākizglītības nodrošināšanā pat ir lielāka, jo daudzas AII piedāvā ne tikai šo iespēju, bet arī citas formālās un neformālās izglītības programmas un kursus.

AII piedāvātās tālākizglītības iespējas varētu iedalīt šādi:

1. **Atsevišķus studiju kursus¹⁸ vai studiju moduļus¹⁹**, kas ir AII piedāvāto studiju programmu daļa. Šo iespēju augstskolas bieži vien dēvē par “atvērto universitāti”. Tādējādi ikviens, atbilstoši iepriekš iegūtai izglītībai, var apgūt zināšanas un prasmes, ko piedāvā AII studiju programmas. Savukārt tiem studentiem, kuri nespēj turpināt studijas akadēmisko vai finanšu parādu dēļ, šī ir iespēja saglabāt saikni ar AII un turpināt mācības atbilstoši savām iespējām. Saskaņā ar Augstskolu likumu persona, kura reģistrējusies augstskolā vai koledžā atsevišķa studiju moduļa un studiju kursa apguvei, ir **klausītājs** (Augstskolu likuma 59.² pants). Attiecīgi šīm personām ir noteikts īpašs statuss, kas nav studējošā statuss.

2. **Formālās vai neformālās izglītības programmas**, kas ir īpaši izstrādātas un piedāvātas papildus esošajam studiju programmu piedāvājumam. Pieaugušo formālās izglītības programmu īstenošanas kārtību nosaka Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums, Augstskolu likums un citi normatīvie akti. Augstskolas parasti piedāvā šādas izglītības programmas atbilstoši to mērķim, veidam un ilgumam:

- a) profesionālās tālākizglītības programmas, kas dod iespēju iegūt profesionālo kvalifikāciju;
- b) profesionālās pilnveides izglītības programmas;
- c) neformālās izglītības programmas, kuru mērķis ir apgūt vai uzlabot prasmes, zināšanas un kompetences, kas nepieciešamas darba pienākumu veikšanai, sabiedriskiem vai personīgiem mērķiem. Tās var tikt organizētas dažādos veidos – kā kursi, konferences, lekcijas, semināri vai darba grupas.

AII aptaujā minētie tālākizglītībā piedāvāto kursu/programmu piemēri, tostarp mazāk populāri, apkopoti 3. pielikumā.

Tālākizglītība noteiktu profesiju pārstāvjiem

Reglamentēto profesiju jomā noteiktos gadījumos var tikt paredzēti īpaši izglītības programmu veidi, kuru apguve tiek pieprasīta speciālistu sertifikācijas, resertifikācijas vai profesionālās pilnveides ietvaros, lai nodrošinātu speciālista prakses tiesības.

Saskaņā ar Likumu par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu (1.pants), *profesionālās kvalifikācijas sertifikāts* ir likumā noteiktajā kārtībā pilnvarotas institūcijas izsniegts dokuments, kas apliecina:

- 1) tā īpašnieka profesionālo kvalifikāciju vai noteiktu profesionālās kvalifikācijas līmeni vai arī
- 2) apliecina, ka tā īpašnieks ir sekmīgi izpildījis sertifikācijas prasības noteiktas profesijas vai profesionālās specializācijas iegūšanai (arī darbam ar jauniem materiāliem, tehniku un tehnoloģiju).

Minētās sertifikācijas prasības nereti ir noteiktas izglītības programmas apgūšana. Zemāk minēti divu izplatītu profesiju piemēri: pedagogu un ārstniecības personu.

¹⁸ Studiju kurss – noteiktā līmenī un apjomā organizēts studiju programmai atbilstošu zināšanu, prasmju un kompetences sistēmas izklāsts, kam ir definēti studiju rezultāti, par kuru sasniegšanu tiek piešķirti kredītpunkti (Augstskolu likuma 1. pants).

¹⁹ Studiju modulis — studiju programmas sastāvdaļa, ko izveido, apvienojot studiju kursus vai to daļas, kuriem ir kopīgs mērķis un sasniedzami studiju rezultāti (Augstskolu likuma 1. pants).

Ministru kabineta noteikumi par **pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību**²⁰ nosaka, ka profesionālās kompetences pilnveides programma (noteiktos gadījumos) nepieciešama, lai strādātu par pedagogu un lai mācītu citu mācību priekšmetu. Vispārējās, profesionālās un interešu izglītības pedagogiem ir noteikta obligātā profesionālās kompetences pilnveide – triju gadu laikā jāapgūst programma vismaz 36 stundu apjomā (15. punkts). Augstskolu un koledžu akadēmiskajam personālam līdz ievēlēšanas termiņa beigām jāapgūst profesionālās pilnveides programmas 160 akadēmisko stundu apjomā, kas var ietvert starptautisko mobilitāti, dalību konferencēs un semināros (16. punkts).

AII, kas īsteno pedagogijas studiju programmas, saskaņojot ar IZM, ir tiesīgas izstrādāt un īstenot:

- pedagogu profesionālās pilnveides programmu vismaz 72 h apjomā, “pēc kuras apguves pedagogs iegūst sertifikātu pedagogijā, speciālajā izglītībā, pirmsskolas saturā un didaktikā, pedagogu karjeras konsultanta sertifikātu vai tiesības īstenot profesionālās izglītības mācību priekšmeta moduli” (21.3. apakšpunkts);
- pedagogu profesionālās pilnveides programmu vismaz 160 h apjomā, “pēc kuras apguves pedagogs iegūst cita mācību priekšmeta skolotāja sertifikātu” (21.4. apakšpunkts).

IZM izstrādātās pedagogu profesionālās pilnveides programmas saskaņo, ievērojot profesijas standartu “Skolotājs”.

Ārstniecības likums nosaka divu veidu **sertifikātus ārstniecības personām**:

- 1) ārstniecības personas sertifikātu – apliecina attiecīgās personas profesionālo sagatavotību un norāda, ka ārstniecības persona kā speciālists ir kompetenta patstāvīgi nodarboties ar ārstniecību (speciālista praksi) konkrētajā nozarē (1. pants, 4. punkts). Tas nodrošina speciālista prakses tiesības (28. pants);
- 2) ārstniecisko un diagnostisko metožu sertifikāts – apliecina attiecīgās personas profesionālo sagatavotību un norāda, ka ārstniecības persona papildus kompetencei ārstniecībā, kas tai noteikta normatīvajos aktos, ir tiesīga patstāvīgi lietot sertifikātā norādīto ārstniecisko vai diagnostisko metodi (1. pants, 5¹. punkts).

Abos gadījumos dokumentu izsniedz nozares profesionālās biedrības un asociācijas. Tiesības pretendēt uz kādu no šiem sertifikātiem ir reģistrētām ārstniecības personām, kuras – attiecīgi – apguvušas oficiālām prasībām atbilstošu izglītības programmu vai kuras apguvušas attiecīgās ārstnieciskās vai diagnostiskās metodes tālākizglītības programmu (Ārstniecības likuma 26. pants).

2.2.2. Plānotās izmaiņas profesionālajā izglītībā – vai mikro kvalifikāciju principu ieviešana?

Profesionālajā vidējā izglītībā jau vairāk kā 10 gadu garumā tiek īstenota reforma, kuras mērķis, līdzīgi kā mikro kvalifikāciju gadījumā, ir iedzīvināt darba tirgū aktuālas mācīšanās iespējas un elastīgus mācīšanās ceļus, kas būtu piemēroti jau kvalificētu

²⁰ 2018.gada 11.septembra Ministru kabineta noteikumi “Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību”, pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/301572-noteikumi-par-pedagogiem-nepieciešamo-izglitibu-un-profesionalo-kvalifikaciju-un-pedagogu-profesionalas-kompetences-pilnveides>

speciālistu profesionālajai pilnveidei un tālākizglītībai. Turpinās uzlabojumu īstenošana gan profesionālās izglītības saturā, stiprinot darba devēju iesaisti pasūtījuma veikšanā, gan īstenošanā, t.sk. ieviešot modulāro pieeju izglītības programmu īstenošanā. Moduļu pamatā ir mācīšanās rezultāti, kas sastāv no novērtējama un pierādāma zināšanu, prasmju un kompetenču kopuma. Lai noteiktu, vai profesionālās izglītības guvēji mācību laikā ir apguvuši nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetences, profesionālās izglītības programmu noslēgumā tiek organizēts profesionālās kvalifikācijas eksāmens (LKI 2. - 4. līmenī). Darbs pie profesionālās izglītības satura pilnveides turpinās, aktualizējot nozaru kvalifikāciju struktūras, profesiju standartus un profesionālās kvalifikācijas prasības, profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturu, izstrādājot un ieviešot modulārās programmas profesionālās izglītības iestādēs, izstrādājot mācību līdzekļus un metodiskos materiālus²¹.

Līdz šim profesionālās izglītības reformas ieviešanas pasākumi, tostarp ES fondu finansētu projektu ietvaros, tika aktīvāk īstenoti profesionālajā vidējā izglītībā, kas ir nodrošinājis labākus panākumus nozaru KI, profesijas standartu un profesionālās kvalifikācijas prasību aktualizācijā, modulāro programmu izstrādē un ieviešanā.

Plānotie grozījumi Profesionālās izglītības likumā elastīgu mācīšanās ceļu nodrošināšanai

Pašlaik plānoti grozījumi Profesionālās izglītības likumā, lai nostiprinātu jau iepriekš profesionālā izglītībā ieviestās jaunās pieejas, kā arī lai iedzīvinātu turpmākās reformas mērķus. Saeimā tiek izskatīti šādi ierosinājumi²²:

- nostiprināt *moduli* kā profesionālās izglītības *programmas patstāvīgu sastāvdaļu*;
- nostiprināt, ka *moduļu programmās* jāietver moduļa sasniedzamie *mācīšanās rezultāti un to apguves līmeņi*;
- paredzēt iespēju modulārās programmas rezultātā iegūt ne tikai profesionālo kvalifikāciju, bet arī *profesionālās kvalifikācijas daļu*;
- definēt *profesionālo kvalifikāciju* kā *formalizētu vērtēšanas un atzīšanas procesa rezultātu, ko apstiprina valsts atzīts dokuments par personas sasniegtajiem mācīšanās rezultātiem atbilstoši iepriekš noteiktam profesijas standartam vai profesionālās kvalifikācijas prasībām*;
- definēt *profesionālās kvalifikācijas daļu* kā *profesionālās kvalifikācijas sasniedzamo mācīšanās rezultātu vienību vai vienību kopumu*;
- definēt *saistīto profesiju* – kā citu profesiju ar kopīgām zināšanām, prasmēm un kompetencēm vienā vai vairākos LKI līmeņos;
- precizēt, ka *profesionālās kvalifikācijas prasības* profesijas saistītājām profesijām un specializācijām *izsaka profesionālās kvalifikācijas daļās*;
- definēt *profesionālo pilnveidi* kā *profesionālās izglītības veidu, kas dod iespēju apgūt vai pilnveidot profesionālās kvalifikācijas daļu, kas iekļauta NKS (ja nav*

²¹ ESF projekta “Nozaru kvalifikācijas sistēmas pilnveide profesionālās izglītības attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai” (Nr. 8.5.2.0/16/I/001) ietvaros

²² Saskaņā ar likumprojektu otrajam lasījumam “Grozījumi Profesionālās izglītības likumā” (Nr. 895/Lp13), 2021.gada maijs.

NKS, noteikusi nozares ministrija). Iepriekš profesionālā pilnveide tika definēta daudz plašāk un netika uzskatīta par profesionālās kvalifikācijas daļu;

- paredzēt kārtību, “kādā tiek atzīta un novērtēta iepriekš apgūta sasniedzamo mācīšanās rezultātu vienība vai vienību kopums”, nosakot to par Ministru kabineta funkciju.

Intervijā profesionālās izglītības eksperts skaidroja, ka izstrādājot un apspriežot grozījumus Profesionālās izglītības likumā, apzināti tika dzēstas atšķirīgās pieejas dažādiem izglītības līmeņiem: profesionālajai vidējai un profesionālajai augstākai izglītībai.

Tāpat arī intervētie profesionālās izglītības eksperti atzina, ka profesionālajā izglītībā jēdzienu mikro kvalifikācija var pielīdzināt profesionālās kvalifikācijas daļai. Citas ekspertu minētās atziņas.

- Profesionālās izglītības sistēma jāveido tā, lai visu, ko var sadalīt sīkākās vienībās, varētu sadalīt, lai profesionālo kvalifikāciju varētu iegūt pa daļām, kuras varētu sakrāt.
- Kvalifikāciju daļām (mikro kvalifikācijām) būtu jābūt apspriestām ar nozari, lai nodrošinātu, ka tās ir izveidotas tā, lai to apguve dotu iespēju veikt noteiktu darbu. Tās var ietvert elektroniskā katalogā (uz NKS pamata), taču nav nepieciešamības tās oficiāli apstiprināt Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomē (PINTSA) kā tas ir nozaru KS iekļauto profesiju un specializāciju gadījumā.
- Profesionālo kvalifikāciju un to daļu, specializāciju efektīvākai uzskatei tiek veidota profesionālo kvalifikāciju kodu sistēma, kas nodrošinās efektīvāku izglītības un absolventu nodarbinātības datu analīzi.

Tādējādi **plānotie grozījumi Profesionālās izglītības likumā iedzīvina mikro kvalifikācijas un ar tām saistīto principu ieviešanu profesionālajā izglītībā (gan vidējā, gan augstākā) pat bez mikro kvalifikāciju termina pieminēšanas.** Var uzskatīt, ka **apliecība par moduļa apguvi un apliecība par profesionālās kvalifikācijas daļas apguvi** (ko varēs piešķirt par vairāku moduļu apguvi vai par profesionālās pilnveides programmu apguvi), atbilst mikro kvalifikāciju statusam.

Lai arī šie grozījumi vēl nav apstiprināti un to galējā redakcija var atšķirties, jau šobrīd formulētie un šeit minētie grozījumu formulējumi diezgan skaidri norāda uz politikas veidotāju un likumdevēja nodomiem, kas, cerams, tiks īstenoti.

Plānotie grozījumi Profesionālās izglītības likumā profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides jomā

Šobrīd saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu (27. pantu) tālākizglītības programmas var tikt realizētas:

- otrā profesionālās kvalifikācijas līmeņa (PKL) iegūšanai (personas uzņem bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma);
- trešā PKL iegūšanai (pēc arodizglītības vai vidējās izglītības ieguves) vai
- ceturtā PKL iegūšanai (ar vismaz pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība, programmai jābūt īstenotai AII) (Profesionālās izglītības likuma 27. pants).

Profesionālās izglītības likuma grozījumi²³ paredz **paplašināt profesionālās tālākizglītības pieejamību augstākās izglītības līmenī**, nosakot, ka tālākizglītības programma tiek īstenota profesionālās kvalifikācijas ieguvei atbilstoši LKI otrajam, trešajam, ceturtajam, piektajam, sestajam un septītajam līmenim, atbilstoši NKS iekļautām profesionālajām kvalifikācijām (ja nav iekļauta NKS, tad atbilstoši LKI profesionālajai kvalifikācijai ir jābūt nozares ministrijas noteiktai). Šīs izmaiņas atbalsta darba devēju pārstāvji un NEP²⁴.

Tāpat arī grozījumi paredz paplašināt tiesības tehnikumiem īstenot profesionālās pilnveides un profesionālās tālākizglītības programmas augstākās izglītības līmenī – kas dod iespēju iegūt profesionālo kvalifikāciju atbilstoši LKI 5. līmenim.

Tādējādi iedzīvotājiem ar jau iegūtu profesionālo kvalifikāciju tiek pavērtas iespējas, piemācoties iztrūkstošo elementu un nedublējot garās profesionālās izglītības programmas, iegūt papildu nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas - zināšanas, prasmes un kompetences, kas būtu novērtējamās un atzīstamas, kā arī apliecinātas oficiālā dokumentā. Tas ir īpaši svarīgi gan mūžizglītības un profesionālās pilnveides kontekstā, gan maza darba tirgus kontekstā, kur vienam speciālistam nereti jāuzņemas dažādi amata pienākumi, kuru veikšanai nepieciešamās kompetences nereti atrodamas dažādās profesionālās kvalifikācijās.

Tālāk aprakstīti konkrēti nozaru piemēri, kur profesionālā tālākizglītība augstākās izglītības līmenī ir ļoti nepieciešama.

2.2.3. Nozaru piemēri par profesionālās tālākizglītības nepieciešamību augstākās izglītības līmenī

Profesionālās tālākizglītības nepieciešamību augstākās izglītības līmenī spilgti ilustrē vairāki piemēri, kurus aprakstījusi Beperščaite (2021).

Metālapstrāde

Ienākot jaunām tehnoloģijām metālapstrādē, metināšana un tās apjomi veido nozīmīgu ražošanas sastāvdaļu. Vairums inženiertehnisko produktu (transportā, enerģijas ražošanā, naftas un gāzes nozarē, mašīnbūvē, pārstrādē, celtniecībā utt.) balstās uz metināšanu. Daudzi uzņēmumi Latvijā ieguvuši ISO 9001 sertifikāciju savām kvalitātes vadības sistēmām, taču šāda sertifikācija vēl nespēj pietiekami pierādīt uzņēmuma spēju ražot nepieciešamās kvalitātes produkciju.

No 2007. gada Eiropas Metināšanas federācija (EWF) un Starptautiskais Metināšanas institūts (IIW) izveidoja vienotu ražotāju sertifikācijas sistēmu, izstrādājot vadlīnijas un starptautiskos standartus (ISO 3834 “Kvalitātes prasības metināšanai. Metālisko materiālu kausēšanas metināšana”, LVS EN 1090 + A1:2012 “Tērauda konstrukciju un alumīnija konstrukciju izgatavošana”, ISO 14731 “Metināšanas darbu uzraudzība. Uzdevumi un atbildība”), nodrošinot vienotas prasības ražošanai un speciālistiem.

Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības asociācijas 2021. gada janvārī veiktā uzņēmumu aptauja liecina, ka 2020. gadā tikai mašīnbūves un metālapstrādes nozarē vien (speciālisti vajadzīgi arī citās nozarēs) pieprasīti 45 speciālisti ar starptautisko

²³ Likumprojektu otrajam lasījumam “Grozījumi Profesionālās izglītības likumā” (Nr. 895/Lp13), 2021.gada maijs.

²⁴ Saskaņā ar interviju un atbalsta vēstulēm, kas pieejamas Saeimas likumprojektu datubāzē

kvalifikāciju (IWE, IWT, IWS).

NKS ir iekļautas 5. un 6. LKI līmeņa profesionālās kvalifikācijas metināšanā, kuru īstenošana ir iespējama tikai tālākizglītībā:

- 5. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Metināšanas tehnologs (IWT)”, kā specializācija 4. LKI līmeņa profesionālajai kvalifikācijai “Mašīnbūves tehniķis” vai “Rūpniecisko iekārtu mehāniķis”, vai 5. LKI līmeņa profesionālajai kvalifikācijai “Mašīnbūves speciālists”.
- 6. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Metināšanas inženieris (IWE)”, kā specializācija 6. LKI līmeņa profesionālajai kvalifikācijai “Mehānikas inženieris”.

Līdz šim nozare risinājumu ir atradusi sadarbībā ar Vāciju, veicot apmācību Rīgas 3. arodskolā. Izglītības dokumentu izsniedz nevis Latvijas izglītības institūcija, bet gan Vācijas.

Mašīnzinības

Metālapstrādes, mašīnbūves un mašīnzinību NKS ceturtajā LKI līmenī ir iekļautas profesionālās kvalifikācijas “Transportlīdzekļu diagnostiķis” un “Sauszemes transportlīdzekļu tehniskais vērtētājs”, kuras pēc savas būtības ir pietkā LKI līmeņa tālākizglītībā īstenojamās kvalifikācijas.

Attiecībā uz Transportlīdzekļu diagnostiķi: NKS ir iekļauts nosacījums – šo profesionālo kvalifikāciju var iegūt tikai pēc iegūtas automehāniķa vai smago spēkratu mehāniķa profesionālās kvalifikācijas. Koledžas izglītībā šo profesionālo kvalifikāciju nebūtu atbilstoši iegūt, jo diagnostiķa darba specifika nav saistīta ar servisa vai cita veida struktūrvienības vadīšanu, kas tiek apgūta augstākās izglītības programmās. Pēc šīs kvalifikācijas nav arī iespējams nodrošināt pēcteci 6. LKI līmenī. Arī citās valstīs nav atrodami piemēri, kad transportlīdzekļu diagnostiķa kvalifikācijas (vai līdzvērtīgu) programma tiktu īstenota 5. EKI kā augstākās izglītības sākotnējā posma programma. Igaunijā, Šveicā, Vācijā šāda kvalifikācija tiek iegūta tālākizglītībā 5. EKI līmenī, ar nosacījumu par iepriekš iegūtu automehāniķa vai citu nozares kvalifikāciju.

Attiecībā uz Sauszemes transportlīdzekļu tehnisko vērtētāju: NKS ir iekļauts nosacījums – šo profesionālo kvalifikāciju iegūtas automehāniķa vai smago spēkratu mehāniķa profesionālās kvalifikācijas. Praktiskā darba pieredzei transportlīdzekļu remontā jābūt ne mazāk kā 5 gadi. Apsvērumi par kompetencēm un izglītības turpināšanu 6. LKI līmenī līdzīgi kā Transportlīdzekļu diagnostiķa gadījumā.

Būvniecība

EM rīkotā iepirkuma ietvaros ir izveidota darba grupa, kas izstrādā vairākus 6. un 7. LKI līmeņa PS un gatavo priekšlikumus Būvniecības Nozares kvalifikāciju struktūras aktualizēšanai. 5. LKI līmenī ir iekļautas profesionālās kvalifikācijas “Inženierbūvju būvdarbu vadītājs” ar specializācijām “Transportbūvju būvdarbu vadītājs”, “Hidromeliorācijas būvdarbu vadītājs” un “Ostu un jūras hidrotehnisko būvju būvdarbu vadītājs”, kā arī Ēku būvdarbu vadītājs”, “Inženierkomunikāciju būvdarbu vadītājs”. Profesijām ir kopīgais saturs un specializētais saturs. Profesionālajā darbībā nereti veidojas situācijas, kad, iegūstot būvdarbu vadītāja sertifikātu vienā no būvniecības jomām, rodas nepieciešamība iegūt sertifikātu arī citā jomā. Iespēja iegūt citai specializācijai atbilstošu sertifikātu tālākizglītības ceļā ir racionālākais risinājums. Līdzīgas situācijas nozarē ir arī 6. LKI un 7. LKI līmeņos.

IKT

NKS attiecībā uz 5. LKI līmeņa profesionālās kvalifikācijas “Informācijas sistēmu drošības speciālists” apguvi ir iekļauts nosacījums – iepriekš iegūta 5. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Datorsistēmu un datortīklu administrators” vai cita profesionālā kvalifikācija, vai akadēmiskais grāds IKT nozarē.

Visiem pretendentiem, kuriem ir iegūta profesionālā kvalifikācija vai akadēmiskais grāds nozarē 5. – 7. LKI līmenī, nav nepieciešams atkārtoti apgūt augstākās izglītības studiju programmu. Racionālākais risinājums šīs kvalifikācijas iegūšanai būtu tālākizglītības programmas ietvaros.

Kokrūpniecība

5. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Kokapstrādes tehnologs” ir iegūstama, ja iepriekš ir iegūta 4. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Koka izstrādājumu ražošanas tehniķis” vai ir noteikta praktiskā pieredze nozarē. Tālākizglītības programma būtu piemērots veids, kā iegūt šo kvalifikāciju.

Drukas un mediju tehnoloģijas

Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācija 5. LKI līmeņa izglītības programmas īstenošanu profesionālās kvalifikācijas “Ražošanas tehnologs (drukas un mediju tehnoloģiju jomā)” iegūšanai profesionālās izglītības iestādē (Rīgas Valsts tehnikumā) saskata kā vienīgo iespējamo risinājumu, lai nozare tiktu nodrošināta ar nozares prasībām atbilstošiem speciālistiem.

Būvniecība – enerģētika – vides inženierija

Būvniecības NKS ir iekļautas 5. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Inženierkomunikāciju būvdarbu vadītājs” un 6. LKI līmeņa “Inženierkomunikāciju būvinženieris”, kas ietver arī ūdens apgādes, gāzes apgādes, siltumapgādes un apkures sistēmas.

Enerģētikas nozares NKS ir iekļautas 6. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas inženieris” un 7. LKI līmeņa “Vadošais inženieris siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijās”.

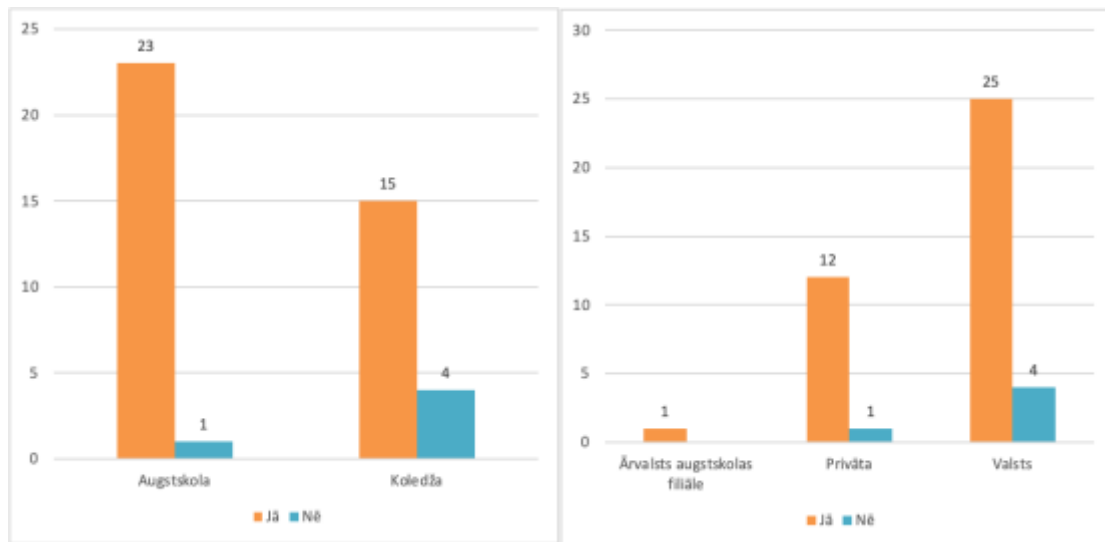
Ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru NKS (vides sektorā) – 5. LKI līmeņa profesionālā kvalifikācija “Ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības speciālists” un 6. LKI līmeņa kvalifikācija “Vides inženieris”.

Nozares eksperti uzskata – sadrumstalotību izglītībā novērst un racionālu piedāvājumu veidot var palīdzēt iespēja iegūt 5., 6. vai 7. LKI līmeņa profesionālo kvalifikāciju tālākizglītībā.

2.2.4. Tālākizglītības piedāvājums AII – esošā situācija

Tālākizglītības iespēju veidi

No visām 43 AII (24 augstskolas un 19 koledžas; 29 valsts, 13 – juridisku personu dibinātas, 1 – ārvalsts augstskolas filiāle), tikai 1 augstskola un 4 koledžas norādīja, ka tālākizglītības iespējas nepiedāvā (no tām 4 valsts un 1 juridisku personu dibināta) (3. attēls).

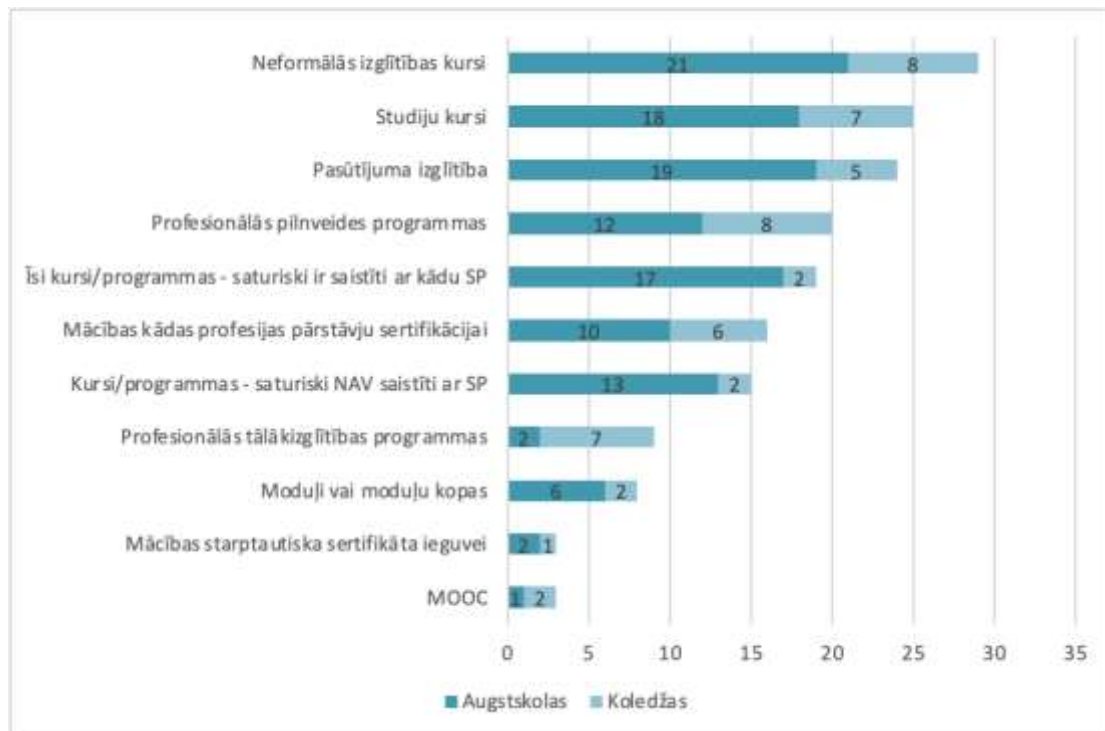
Attēls 3. AII skaits, kas piedāvā tālākizglītības iespējas (N=43)

Pēc izglītības programmas veida, **visvairāk augstskolu un koledžu tālākizglītībā piedāvā apgūt neformālās izglītības programmas** (29 AII jeb 67 %), studiju kursus (25) un profesionālās pilnveides programmas (20). Profesionālās tālākizglītības programmas tiek piedāvātas salīdzinoši reti (9 AII gadījumā (21 %), no tām 7 - koledžas). Gandrīz tikpat maz AII piedāvā arī moduļus vai moduļu kopas (8 AII, no tām 6 - augstskolas) (4. attēls).

Intervētie AII eksperti par studiju kursiem un moduļiem skaidroja, ka AII piedāvā tālākizglītībā piedāvā apgūt jebkuru no visa AII piedāvājuma, kādi īpaši studiju kursi vai moduļi netiek izcelti vai reklamēti.

Daudzas AII īpašas izglītības programmas izstrādā un īsteno pēc ārēja pasūtījuma (24 AII jeb 56 %, no tām 19 - augstskolas), izglītības programmas kādas noteiktas profesijas pārstāvju sertifikācijai (16 jeb 37 % AII). Vien 3 AII piedāvā mācības starptautiska sertifikāta ieguvei. Tāpat arī tikai dažas augstskolas ir norādījušas, ka īsteno MOOC (3).

AII piedāvā apgūt gan īsus kursus/ programmas, kas ir saturiski cieši saistītas ar kādu studiju programmu (19 AII), gan arī tādus kursus/programmas, kas ar studiju programmām nav saistītas (15 AII).

Attēls 4. Tālākizglītības programmu veidi, ko piedāvā AII. Viena izglītības programma var atbilst dažādiem veidiem

Intervētais eksperts skaidroja, ka viņa AII populārākie kursi/programmas jau gadiem esot pedagogu profesionālās pilnveides programmas, biznesa vadības un sociālo zinātņu kursi/programmas.

AII minētie tālākizglītības iespēju piemēri apkopoti Pielikumā Nr. 3, kas labi raksturo AII piedāvājuma dažādību un saistību ar augstskolas vai koledžas studiju virzieniem.

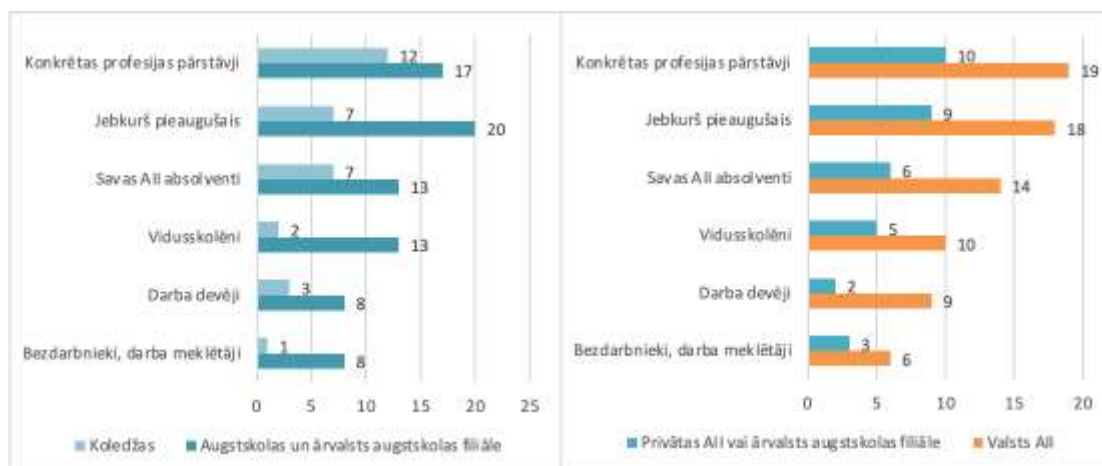
No AII aptaujā minētajiem piemēriem visvairāk starptautiskajās MOOC platformās piedāvātajām mikrokvalifikācijām līdzinājās Rīgas Juridiskās augstskolas izstrādātās īstermiņa programmas. Tās veido vairāki studiju kursi, kuru apguves rezultātā tiek piešķirts sertifikāts ar iespēju vēlāk to izmantot maģistra grāda iegūšanai. Programmas daļēji vai pilnībā iespējams apgūt tiešsaistē. Tās tiek aktīvi piedāvātas potenciālajiem izglītības guvējiem, un ir labi redzamas kopējā augstskolas piedāvājumā²⁵. Pēc līdzīga principa veidotas ir arī Rīgas Ekonomikas augstskolas īstermiņa programmas vadītājiem (Executive programmes). Augstskola piedāvā gan atvērtās programmas par dažādām uzņēmējdarbības vadības tēmām ikvienam interesentam, gan īpaši izstrādātas programmas pēc uzņēmumu pasūtījuma²⁶.

Mērķa grupas

Biežāk minētās mērķa grupas tālākizglītībai ir konkrētas profesijas pārstāvji, jebkurš pieaugušais, kā arī absolventi. Augstskolām svarīga mērķa grupa ir arī vidusskolēni, kuriem bieži vien tiek piedāvāti sagatavošanas kursi. Retāk minētas mērķa grupas bija darba devēji un bezdarbnieki, darba meklētāji (5. attēls).

²⁵ Vairāk informācijas: <https://www.rgsi.edu.lv/lv/programmas>

²⁶ Vairāk informācijas: <https://www.sseriga.edu/education/excutive-education>

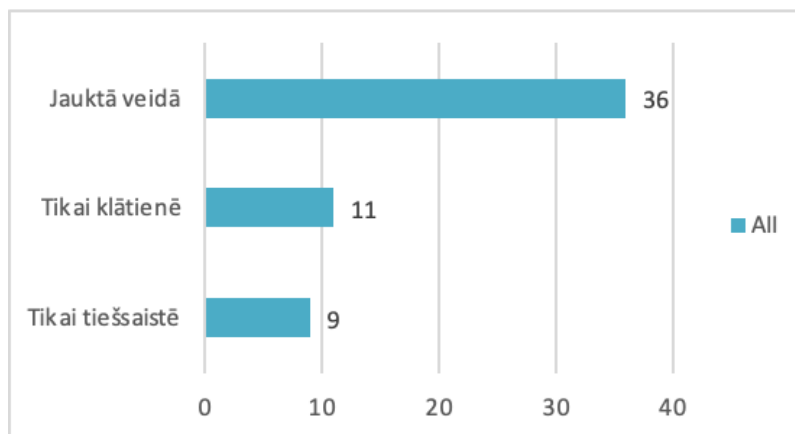
Attēls 5. Tālākizglītības mērķa grupas

Attiecībā uz mērķa grupām, nav būtisku atšķirību valsts un privātu AII vidū.

Intervijās augstskolu eksperti minēja, ka ir tēmas, kurās piesaistīt pieaugušos ir pat vieglāk nekā jauniešus sākotnējām studijām, piemēram, dārzkopība. Tāpat arī liela interese no pieaugušajiem esot par nozarē šobrīd aktuālām tēmām, piemēram, bioloģisko lauksaimniecību.

Īstenošanas veids: klātienē vai tiešsaistē

Tālākizglītības kursu/programmu piedāvāšana jauktā veidā (apvienojot gan klātienē, gan tiešsaistē) ir vispopulārākā īstenošanas forma AII vidū pēdējo 2 gadu laikā (6. attēls).

Attēls 6. Tālākizglītības kursu/programmu īstenošanas veids: klātienē vai tiešsaistē

Programmas, kas tiek īstenotas tikai klātienē vai tikai tiešsaistē, īsteno salīdzinoši mazāks AII skaits.

Mācību maksa un atlaides

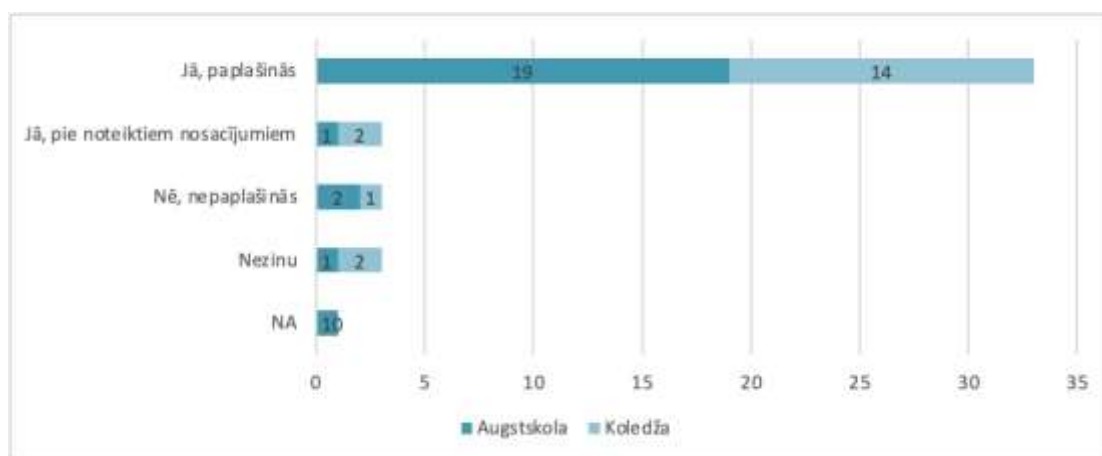
Uz jautājumu “Vai piedāvājumā ir kādi tālākizglītības kursi/programmas, kurus var apgūt bez maksas?”, 17 AII (40 %) atbildējušas apstiprinoši, 15 – noliedzoši. Minētie piemēri ietver ES u.c. avotu finansētu projektu ietvaros piedāvātus kursus, donoru pasūtītus vai iepirktus kursus (piemēram, Latvijas Nacionālā kultūras centra, Kultūras ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM)) un, atsevišķos gadījumos,

arī pašu AII finansētus kursus (pārsvarā īsu mācīšanās pieredzi, piemēram, seminārus, lekcijas).

18 AII (42 %) piedāvā kaut kāda veida atlaides, 22 AII – tādas nepiedāvā. Atlaides tiek piedāvātas absolventiem (līdz pat 100 %), studentiem, konkrētas profesijas pārstāvjiem (piemēram, jūrniekiem, pedagogiem), AII pasniedzējiem, personām ar īpašajām vajadzībām, vienas ģimenes locekļiem un darba devējiem, ar ko ir sadarbība, kā arī atbilstoši projektu nosacījumiem, kuru ietvaros tiek piedāvātas mācības.

2.2.5. AII nākotnes plāni attiecībā uz tālākizglītību

Jautājumos par AII nākotnes plāniem, pārliecinoši lielākā daļa augstskolu un koledžu apstiprināja, ka tālākizglītības piedāvājumu **plāno palielināt**: 19 augstskolas (79 % no aptaujātajām augstskolām) un 14 koledžas (74 % no koledžām) (7. attēls).

Attēls 7. Augstskolu plāni paplašināt tālākizglītības piedāvājumu tuvāko 2 gadu laikā

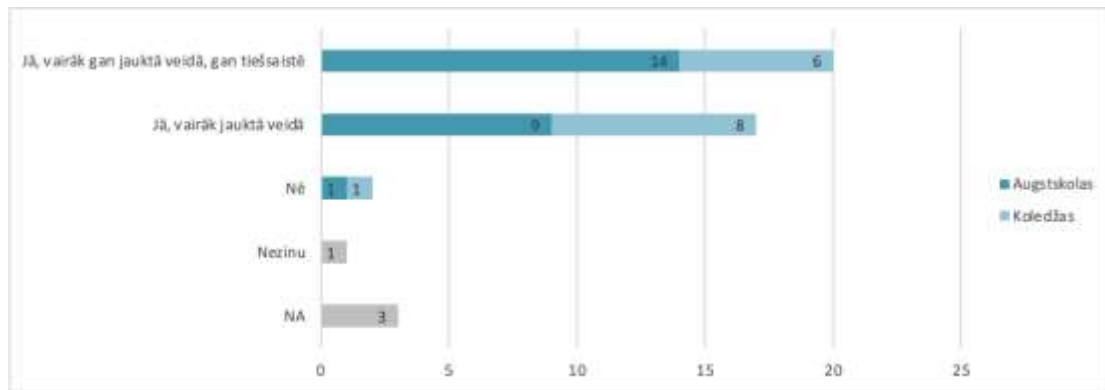
3 AII norādījušas, ka tālākizglītības piedāvājums tiks paplašināts, ja izpildīsies priekšnosacījumi:

- darbinieku kapacitāte;
- papildu finanses, kas nodrošinātu klausītājiem mazākas mācību maksas;
- sarežģīti konkurences apstākļi starp valsts un privātajām AII, valsts augstskolām esot jārēķinās ar sarežģītāku saskaņošanas procesu.

Tāpat arī AII minējušas, ka, izstrādājot piedāvājumu:

- tiek pētīts tirgus un veidota sadarbība ar uzņēmumiem;
- tiek domāts par tālmācības kursu izstrādi;
- mēģina aptvert visus augstskolas studiju virzienus;

Tuvākā gada laikā AII plāno palielināt tālākizglītības kursu/programmu piedāvājumu **tiešsaistē** (8. attēls). Gandrīz puse no visām AII (20 jeb 47 %) plāno palielināt gan jauktā veidā īstenoto kursu/programmu skaitu, gan tikai tiešsaistē piedāvāto kursu/programmu skaitu. 17 AII (40 %) plāno palielināt tikai jauktā veidā īstenoto programmu skaitu.

Attēls 8. Plāni palielināt tālākizglītības piedāvājumu tiešsaistē tuvākā gada laikā

Tikai 1 augstskola un 1 koledža norādījusi, ka neplāno palielināt tālākizglītības piedāvājumu tiešsaistē.

2.2.6. Tālākizglītību ierobežojošie un veicinošie faktori

Attiecībā uz **būtiskākajiem izaicinājumiem un grūtībām**, ar ko AII saskaras, piedāvājot tālākizglītību, visvairāk AII min iekšējo cilvēkresursu noslodzi un trūkumu, valsts finanšu atbalsta trūkumu pieauguši izglītībai un pieprasījuma trūkumu. Pārāk sarežģītas administratīvās prasības aprūtinā tikai 7 AII (16 %). AII stratēģiskie mērķi un AII vadības atbalsta trūkums ir aprūtinā tikai retos gadījumos (9. attēls).

Attēls 9. Būtiskākās grūtības/ izaicinājumi, piedāvājot tālākizglītības iespējas (AII skaits)

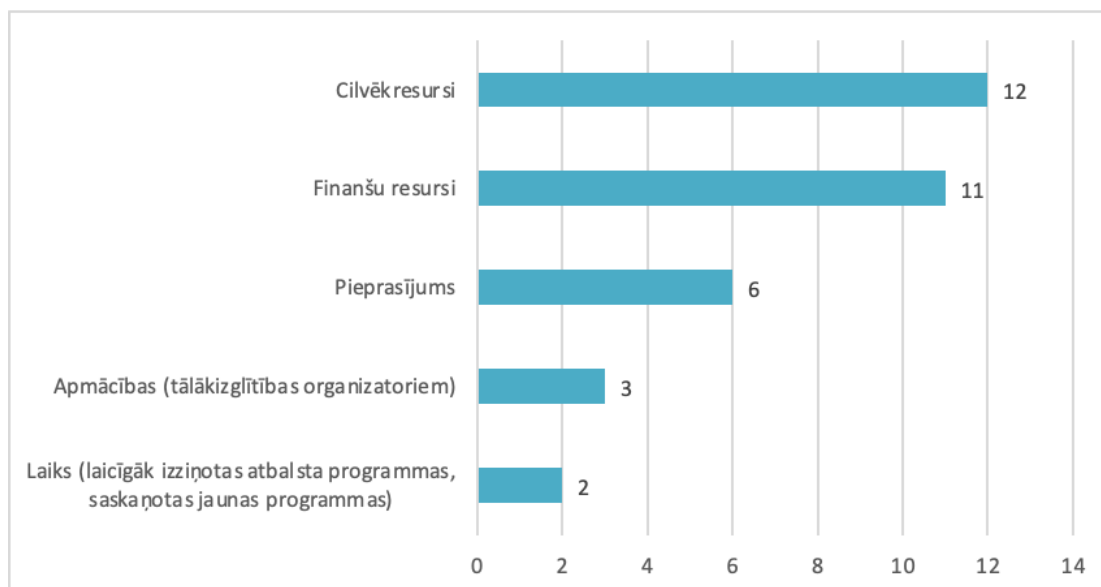
Citi minētie šķēršļi:

- zema mērķa grupas maksātspēja;
- profesionālu lektoru trūkums;
- Covid-19 pandēmija un ierobežojumi, kuru dēļ atcelti kursi (jo praktiska rakstura);
- savlaicīgas informācijas trūkums par pieprasījumu (iepirkumi, sludinājumi).

Intervijā AII eksperts skaidroja AII iekšējās cilvēkresursu kapacitātes nozīmi:

“Mūžizglītība augstskolās nemaz nav tik populāra. Ja netiek investēts, kaut vai piesaistot cilvēkus, kas strādās uz tālākizglītības organizēšanu un uz jaunu produktu, jauna piedāvājuma radīšanu, tad uz pašiniciatīvu notiks maz. Katrā fakultātē ir jābūt atbildīgajiem. Dažās ir izveidoti mācību centri, kur strādā cilvēki, un uzreiz ir redzams rezultāts.”

Līdzīgi arī AII ir raksturojušas dažādus **faktorus, kas veicinātu lielāku tālākizglītības piedāvājumu** (10. attēls).

Attēls 10. Faktori, kas veicinātu lielāku tālākizglītības programmu piedāvājumu (AII skaits)

Visbiežāk AII minējušas šādus tālākizglītību **veicinošos faktoros**:

- cilvēkresursu pieejamību (papildu personāls gan organizēšanai, gan pasniegšanai, esošie pasniedzēji jau ir pilnā slodzē noslogoti);
- finanšu resursus (valsts atbalsta programmas, pieprasījuma palielināšanās);
- pieprasījumu (gan pasūtītāju, gan izglītības guvēju);
- apmācības (izglītojoši semināri, apmācības tālākizglītības organizatoriem par programmu izstrādi, licencēšanu, akreditāciju; konsultācijas un ieteikumi par nepieciešamo dokumentāciju un apliecinājumiem, t.sk., digitālajiem);
- laiku (laicīgāk apstiprinātas jaunas programmas, savlaicīgāka informācija par pieprasījumu ES finansētos projektos).

Intervētie augstskolu eksperti atzina, ka pieaugušo izglītība augstskolām šobrīd nav pati lielākā prioritāte, nereti pietrūkstot finanses un laika pat popularizācijas pasākumiem. Tomēr arī tika minētas pozitīvas attīstības tendences, tostarp norādot pieaugušo tālākizglītības nodrošināšanu kā prioritāti augstskolas stratēģijā.

Eksperti skaidroja, ka **vieglāk ir organizēt klausītāju piesaisti**, jo viņi tiek iesaistīti jau esošās studiju programmās un mācības notiek kopā ar studentiem. Klausītājiem ir arī jāizpilda tādas pašas prasības kā studentiem, un vienīgais, ar ko klausītāji atšķiras no studentiem – viņi nevar saņemt stipendiju.

Cita veida izglītības piedāvājuma izveidei un organizēšanai augstskolās **cilvēkresursu pieejamība ir ļoti būtisks faktors**, jo labākie pasniedzēji esot ļoti

noslogoti pamatdarbā. Tāpat arī tika uzsvērtā administratīvā personāla nozīme, jo attīstīt tālākizglītības piedāvājumu iespējams tikai tad, ja organizatoriskajam darbam tiek veltītas darba stundas.

Attiecībā uz augstskolu iesaisti iepirkumos, lai pildītu valsts iestāžu tālākizglītības pasūtījumu, eksperti norādīja, ka ir ļoti būtiski **publiskajos iepirkumos paredzēt kvalitātes kritērijus un nenoteikt zemākās cenas principu kā galveno**, lai izglītības iestādes konkurētu savā starpā ar kvalitāti, nevis lētāko cenu. Līdzšinējā pieredze šajā jomā esot dažāda.

Lai uzlabotu informācijas pieejamību par tālākizglītības iespējām un piesaistītu vairāk mācīties gribētāju, AII eksperts ierosināja **informācijas apkopošanu tiešsaistē vienotā, lietotājiem draudzīgā platformā (ja iespējams, jau esošā, piemēram, Europass), kā arī vienotu reklāmas kampaņu**, jo šobrīd mācīties gribētājiem esot ļoti grūti atrast informāciju par mācīšanās iespējām. Izņēmums ir tikai ES līdzfinansētais projekts “Pilnveidot nodarbināto personu profesionālo kompetenci” īstenošanas noteikumi”, kura vajadzībām izveidota vietne macibaspieaugusajiem.lv un īstenota sekmīga informācijas kampaņa. Tomēr projektos balstīta pieeja nav ilgtspējīga un visaptveroša.

2.2.7. Viedoklis par mikro kvalifikāciju ieviešanu augstākajā izglītībā

Intervijās AII eksperti pauda viedokli, ka mikro kvalifikāciju ieviešanai var būt dažādas pieejas. Piemēram:

- 1) **var pilnveidot esošo sistēmu, lai tajā iedzīvinātu ar mikro kvalifikācijām saistītus principus** (t.sk., nodrošinot elastīgus mācību ceļus, plašas profesionālās pilnveides iespējas, efektīvu iepriekšējās izglītības atzišanu un iespēju apkopot apliecinājumus lielākā kvalifikācijā),
- 2) **var pārveidot esošās mācību formas par mikro kvalifikācijām ar mērķi veicināt to prestižu un atzišanu**. Piemēram, profesionālās pilnveides programmas apguve šobrīd nodrošina tikai apliecinājumu par programmas apguvi, nevis profesionālo kvalifikāciju, kas neesot prestiži darba tirgū.

Profesionālās izglītības eksperti pauda viedokli, ka profesionālajā izglītībā (gan vidējā, gan augstākā) **jau šobrīd mikro kvalifikācija pēc būtības ir tas pats, kas profesionālās kvalifikācijas daļa (apliecinājums par tās apguvi)**. Profesionālās kvalifikācijas daļa var būt apgūta gan atsevišķa moduļa, gan moduļu kopuma, gan profesionālās pilnveides programmas apguves rezultātā. Moduļiem vai moduļu kopai būtu jānodrošina tāds mācīšanās rezultātu kopumu, ko var pielietot darba tirgū. Attiecībā uz jau šobrīd Valsts izglītības satura centra (VISC) izstrādātajām modulārajām profesionālās izglītības programmām, profesionālās izglītības eksperti atzina:

“Ja nozares labi strādājušas [aktīvi iesaistoties modulāro programmu izstrādē] un salikušas moduļus tā, kā darba tirgū vajag, tad jau šobrīd moduļa apliecība darba tirgū labi kotējas un pārdodas.”

“Nav sarežģīti veidot modulāras studiju programmas, vadoties no šobrīd esošā profesijas standarta [veidlapas].”

Minētie ieguvumi par mikro kvalifikāciju pieejas ieviešanas kopumā izglītībā:

- elastība, konkrēts saturs un laiks, ko cilvēki patērē izglītības kvalifikācijas ieguvei. Nodarbinātiem iedzīvotājiem nav laika mācīties garās, vispārīgās izglītības programmās;
- garo izglītības programmu un kvalifikāciju sadalīšana daļās un efektīvāka daļu atzīšana lielākās kvalifikācijās, kas Latvijas augstākajā izglītībā esot izaicinājums;
- virzība uz skaidrāku izglītības programmu un profesionālo kvalifikāciju nodalīšanu.

Ekspertu minētie argumenti par mikro kvalifikāciju pieejas ieviešanu tikai profesionālajā izglītībā:

- Nodrošināta orientāciju uz darba tirgu, atbilstība prasībām, kas ir saskaņotas ar darba devējiem. Augstākās izglītības studiju programmā to daļu, kas ir vispārīga, akadēmiska, AII var veidot pēc saviem ieskatiem un specifikas, saglabājot akadēmisko brīvību, bet profesionālā daļa atbilst iepriekš noteiktām darba tirgus prasībām, ko nodrošina atbilstība profesijas standartam vai profesionālās kvalifikācijas prasībām.
- Iedzīvina profesionālo pilnveidi – elastīgas, ātras iespējas piemācīties to profesionālās kvalifikācijas daļu, ka nepieciešama nodarbinātībai (minētais piemērs: “*Apdares darbu tehnikim varētu būt piecas mikro kvalifikācijas – kā daļa no profesionālās kvalifikācijas. Tā tiktu risināts starpnozaru kvalifikāciju jautājums.*”).
- Latvijā jēdziens “kvalifikācija” sabiedrībā tiek vairāk saistīts ar profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju, tādēļ tā būtu vieglāk uztvert un izprast reformas būtību.

Attiecībā uz to, vai normatīvajā regulējumā būtu jānosaka atsevišķs *mikro kvalifikāciju* statuss/jēdziens, intervētie eksperti nebija pārliecināti un nesaskatīja pievienoto vērtību.

3. Mikro kvalifikāciju atzīšana

Šajā nodaļā tiek aplūkota mikro kvalifikāciju atzīšana izglītībā un darba tirgū, tostarp atzīšanai būtisku elementu izmantojums: dokuments, kas izsniedzams par kursa/programmas apguvi, kredītpunktu piešķiršana, mācīšanās rezultātu aprakstīšana un mācīšanās rezultātu novērtēšanas metodes, kā arī atzīšanas procedūras un prakse. Ietverts starptautiskās pieredzes kopsavilkums un rekomendācijas, kā arī Latvijas situācija, ņemot vērā AII aptaujas un interviju rezultātus.

3.1. Dokuments, kas izsniedzams par apguvi

3.1.1. Starptautiskā pieredze

Saskaņā ar EK Konsultatīvās grupas mikro kvalifikācijas definīcijas priekšlikumu, pierādījumam, ka mācīšanās rezultāti ir sasniegti, ir jābūt ietvertiem sertificētā dokumentā, kurā ir ietverta šāda informācija: ziņas par saņēmēju, sasniegtie mācīšanās rezultāti, novērtējuma metode, iestāde, kas piešķirusi dokumentu, kā arī, kur attiecināms, kvalifikācijas ietvarstruktūras līmenis un piešķirtie kredītpunkti (Shapiro Futures, 2020a). Minētā informācija varētu būt iekļauta arī pielikumā pie

apliecinājuma, līdzīgi kā tas ir diploma pielikumā vai EMC rekomendācijās (EMC, n.d.) minētajā pielikumā pie sertifikāta.

Digitālie apliecinājumi

Ņemot vērā tehnoloģiju attīstību un pieaugošo izglītības izplatību visā pasaulē, notiek izstrāde un uzlabojumi digitālajos sekmju izrakstos, identitātes pārbaudē un digitālajos apliecinājumos.

Starptautiskās MOOC platformas bieži vien piedāvā savas sistēmas verificētu sertifikātu nodrošināšanai, taču ir arī pieejamas privātas iniciatīvas²⁷, kas domātas izglītības iestādēm. Eiropas līmenī notiek **Europass digitālo apliecinājuma dokumentu infrastruktūras (EDCI)**²⁸ izstrāde ar mērķi nodrošinātu efektīvu un drošu veidu, kā atzīt, piemēram, iegūtās kvalifikācijas un citus mācību sasniegumus apliecinošus dokumentus visā Eiropā. Šis risinājums tiek plānots, lai palīdzētu dalībvalstīm un AII izsniegt autentiskus digitālos apliecinājumus, tostarp diplomus un mikro kvalifikācijas.

Šiem risinājumiem pilnveidojoties un kļūstot cenas ziņā izdevīgākiem, izglītības īstenotājiem vajadzētu apsvērt to izmēģināšanu vai pieņemšanu (Olivera, 2019).

Nozares atzinumi

Lai veiksmīgāk nodrošinātu mikro kvalifikāciju sasaisti ar darba tirgu, tiek rekomendēts tās izstrādāt, cieši sadarbojoties ar darba devējiem, kā arī iegūt darba devēju atzinumus (Olivera, 2021; Orr et al., 2020). Nozares sniegts atzinums vairotu izglītības guvēju uzticību tam, ka mikro kvalifikācijas ir izstrādātas, lai nodrošinātu nodarbinātības iespējas attiecīgajā jomā, līdzīgi kā atzinums, ko sniedz izglītības īstenotāji ar labu reputāciju, vairo uzticību mikro kvalifikācijas akadēmiskajam statusam (Olivera, 2021).

3.1.2. Latvijas pieredze

Dokumenti, kas ir izsniedzami par AII tālākizglītībā piedāvātiem kursiem/programmām, apkopoti 4. tabulā.

Tabula 2. Dokumenti, kas izsniedzami par pieaugušo izglītības programmas apguvi

Izglītības programmas veids	Dokuments, kas izsniedzams par IP apguvi	Obligāti iekļaujamā informācija	Dokumenta paraugs
Studiju kurss vai studiju modulis	Apliecība par studiju kursa vai studiju moduļa apguvi (saskaņā ar Augstskolu	Ziņas par apliecības saņēmēju, koledžas vai augstskolas nosaukums, studiju kursa vai studiju moduļa nosaukums un apjoms kredītpunktos , studiju kursa vai studiju	Apliecības paraugs (Muzizglītība, n.d.) (Izstrādāts, par pamatu ņemot Profesionālās izglītības likumā noteikto)

²⁷ Piemēram, info.credly.com/, www.surf.nl/en/edubadges-issuing-digital-certificates-to-students

²⁸ Vairāk informācijas: <https://europa.eu/europass/lv/what-are-digital-credentials>

	likuma 59. ² pantu)	moduļa docētāja vārds, uzvārds un kvalifikācija, izpildītā darba apjoms, studiju rezultātu vērtējums (Augstskolu likuma 59. ² pants).	
Profesionālās tālākizglītības programma	Profesionālās kvalifikācijas apliecība	Ziņas par apliecības saņēmēju, izglītības iestādes nosaukums, fakts par kvalifikācijas eksāmena nokārtošanu, piešķirtās kvalifikācijas nosaukums, profesionālās kvalifikācijas un LKI līmenis.	Ministru kabineta 2005.gada 21.jūnija noteikumu Nr.451 " Kārtība, kādā izsniedzami valsts atzīti profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinoši dokumenti un akreditētas profesionālās izglītības programmas daļas apguvi apliecinoši dokumenti ", 4.pielikums
Profesionālās pilnveides izglītības programma	Profesionālās pilnveides apliecība. Apliecībai pievieno pielikumu — sekmju izrakstu.	Ziņas par apliecības saņēmēju, izglītības iestādes nosaukums, izglītības programmas kods un nosaukums. Skmju izrakstā iekļauj arī programmas apguves laiku, apgūtos mācību priekšmetus (arī praksi un pārbaudes darbus) un to raksturojumu (t.sk., stundu skaits, vērtējums).	Ministru kabineta 2005.gada 29.novembra noteikumi Nr.902 " Kārtība, kādā izsniedzami profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītību apliecinoši dokumenti ", 5.pielikums
Pedagogu profesionālās pilnveides programmas, ko īsteno AII	Sertifikāts	Ziņas par apliecības saņēmēju, iegūtās tiesības , programmas īstenoātājs, programmas nosaukums, apjoms , programmas saskaņošanas ar IZM datums.	Ministru kabineta 2018.gada 11.septembra noteikumi Nr. 569 "Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību" https://likumi.lv/ta/id/301572-noteikumi-par-pedagogiem-nepieciešamo-izglitibu-un-profesionalo-kvalifikaciju-un-pedagogu-profesionalas-kompetences-pilnveides ", 2.pielikums
Neformālās izglītības programma	Apliecība par neformālās izglītības programmas apguvi	Nav detalizēti noteikts.	Apliecības paraugs – ieteikuma rakstura (Mūžizglītība, n.d.)

AII aptaujā sniegtās atbildes (brīvā formā) apkopotas 5. tabulā. Kā redzams, AII dokumentus, kurus izsniedz par dažādu tālākizglītības kursu/programmu apguvi, visbiežāk dēvē par *sertifikātu* vai *apliecību*.

Tabula 3. Dokumenti un digitālie apliecinājumi, kas izsniedzami par apguvi

	Dokuments, kas izsniedzams par apguvi	Digitāls apliecinājums par apguvi															
Studiju kursi un moduļi	Apliecība (saskaņā ar Augstskolu likuma 59. ² pantu)	<table border="1"> <caption>Data for 'Studiju kursi un moduļi' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģija</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>4</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>5</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>13</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>2</td> <td>10</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģija	Jā	4	3	Jā, bet ne vienmēr	5	2	Nē	13	4	NA	2	10
Kategorija	Augstskola	Koleģija															
Jā	4	3															
Jā, bet ne vienmēr	5	2															
Nē	13	4															
NA	2	10															
Īsi kursi/ programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP	Sertifikāts (13 AII); Apliecība (10); Izziņa (2); Apliecinājums (1); Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas diploms (1).	<table border="1"> <caption>Data for 'Īsi kursi/ programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģija</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>7</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>4</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>10</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>10</td> <td>12</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģija	Jā	7	2	Jā, bet ne vienmēr	4	1	Nē	10	4	NA	10	12
Kategorija	Augstskola	Koleģija															
Jā	7	2															
Jā, bet ne vienmēr	4	1															
Nē	10	4															
NA	10	12															
Kursi/ programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP	Apliecība (17); Sertifikāts (8); Izziņa (2).	<table border="1"> <caption>Data for 'Kursi/ programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģija</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>2</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>8</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>9</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>5</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģija	Jā	2	0	Jā, bet ne vienmēr	8	2	Nē	9	6	NA	5	11
Kategorija	Augstskola	Koleģija															
Jā	2	0															
Jā, bet ne vienmēr	8	2															
Nē	9	6															
NA	5	11															

Papildus respondentu sniegtie komentāri:

- pedagoģu profesionālās kompetences programmai līdzīgi tiek izsniegta programmas apraksts;
- atsevišķu studiju kursu apguvei tiek izsniegta pārbaudījuma protokola kopija ar komisijas sniegtu raksturojumu.

Intervijā augstskolas eksperte pauda viedokli, ka iespēja iegūt profesionālo kvalifikāciju (kā tas ir profesionālās tālākizglītības programmu gadījumā) skaitoties prestižāk nekā apgūt programmu bez profesionālās kvalifikācijas ieguves (piemēram, profesionālās pilnveides). Viņas pieredzē daudzkārt saņemti jautājumi no darba devējiem – sadarbības partneriem par to, kāda veida dokuments tiks piešķirts

programmas apguves rezultātā. Viņa atzina, ka to varētu risināt mikro kvalifikāciju ieviešana.

Daudzas AII arī piedāvā **apliecinājumus digitālā formā** (12 – vismaz kaut kādos gadījumos). Komentāros sniegtie skaidrojumi un piemēri visbiežāk apraksta praksi **elektroniski pārveidot standarta dokumentus**, kas citkārt tiktu izsniegti papīra formātā, lai nodrošinātu attālinātā darba procesus. Elektroniskā formātā dokumenti tiek izsniegti pēc pieprasījuma vai tiešsaistes mācību apmeklētājiem. Respondentu minētie piemēri:

- digitāls apliecinājums – apliecība, ko paraksttiesīgā persona parakstījusi ar e-parakstu;
- formālās izglītības, kura apgūta attālināti, apliecībai tiek elektroniski izgatavota parakstīta kopija. Neformālās izglītības apliecībai var būt gan elektroniska kopija, gan elektronisks oriģināls, atkarībā no mērķa grupas un kursu veidiem;
- ieskanēts un pa e-pastu nosūtīts dokuments;
- digitālu sertifikātu izsniegšana webināru apmeklētājiem.

Minēta arī informācijas nosūtīšana iekļaušanai datubāzē, kurā tiek ievadīta informācija par iegūtām kompetencēm (Jūrnieku reģistrā), kas pēc būtības aizvieto nepieciešamību pēc atsevišķa apliecinājuma.

Zemāk minētais komentārs atspoguļo pārliedību, ka esošais normatīvais regulējums nesniedz pietiekamu elastību digitālo apliecinājumu attīstībai:

“Lūgums iekļaut likumdošanā visu, kas saistīts ar digitāliem apliecinājumiem, lai tie skaitītos validi. Arī nākotnē augstskolu diploms varētu būt elektronisks. Vai arī izveidot verificēšanas iestādi, kurā ievadot sertifikāta nr., parādītos info par tā saņēmēju. Mūsdienās drukātie diplomi ir pagātne. Sevišķi, ja mācības notiek digitālajā vidē. Vismuļķīgākais ir tas, ja jābrauc 100 km pēc diploma un jāparakstās par tā saņemšanu. Šīm atrunām nebūs nākotne. Mācības kļūst globālas, bet ir MK noteikumi, kur par diplomu saņemšanu jāparakstās klātienē.”

Attiecīgi būtu vēlams pārskatīt esošo normatīvo regulējumu, īpaši saistībā ar Europass EDCI attīstību, lai nodrošinātu digitālo apliecinājumu izsniegšanas iespējamību, kā arī informēt AII par iespējam digitalizēt apliecinājumu izsniegšanu.

3.2. Kredītpunktu piešķiršana

3.2.1. Starptautiskā pieredze

Kredītpunkti ir lietderīgi, ja nepieciešama vairāku mācīšanās vienību apkopošana, to novērtēšana un atzīšana. ECTS vai citu, tiem pielīdzināmu **akadēmisko kredītpunktu lietošanu mikro kvalifikācijām rekomendē** gan EK Konsultatīvā grupa, gan citi autori (Orr et al., 2020; Shapiro Futures et al., 2020a) un augstskolu konsorcijs (EMC, n.d.). ECTS ir balstīts uz mācīšanās rezultātiem un dod iespēju izmērīt mācīšanās pieredzi. Piešķirot akadēmiskos kredītpunktus par mikro kvalifikācijām, iespējams uzlabot to atzīšanu un palielināt to izglītības guvēju skaitu, kuri iestājas programmā. Neatkarīgi no tā, kur kredītpunkti iegūti, sertificētas mācīšanās rezultātā iegūti kredītpunkti ļautu ietaupīt laiku un naudu, kas izglītības guvējam ir nepieciešama, lai iegūtu kādu formālu kvalifikāciju (Olivera, 2021). Uzskatāms piemērs ECTS izmantošanā izglītības pieredzes atzīšanā ir Erasmus+ mobilitātes

programmas studenti, kuru apgūtos kursus ārvalsts augstskolā nosūtošā augstskola atzīst, ņemot vērā piešķirtos ECTS kredītpunktus (Orr et al., 2020).

Saskaņā ar MICROBOL projekta²⁹ valstu aptauju³⁰ lielākā daļā valstu mikrokvalifikācijas ir izteiktas ECTS kredītpunktos, vai nu dažos gadījumos vai vienmēr. To apjoms variē ievērojami – no 1 līdz 100 kredītpunktiem par izglītības programmu. Kaut arī ECTS kredītpunkti netiek vienmēr piešķirti, to ir viegli izdarīt saskaņā ar ECTS lietotāja vadlīniju³¹ mūžizglītības sadaļu, izmantojot tos pašus principus kredītu piešķiršanai, uzkrāšanai un pārnesi, kā to dara studiju programmu daļām (Lantero et al. 2021). Savukārt tām mikrokvalifikācijām, kuras nav studiju programmas daļas, būtu apsverams izstrādāt detalizētākas sistēmas vadlīnijas par pieeju kredītpunktu piešķiršanai.

Attiecībā uz vēlamo piešķiramo **kredītpunktu skaitu** mikrokvalifikācijām rekomendācijas atšķiras.

1. EMC sava augstskolu konsorcijs ietvaros rekomendē mikrokvalifikāciju kursu apjomu 4-6 ECTS / 100 - 150 stundu apmērā (EMC, n.d.).
2. Olivera (2021), rekomendē noteikt tādu mikrokvalifikāciju apjomu kredītpunktos, kas atsevišķi vai kopīgi ir līdzvērtīgs kādai standarta semestra ilguma vienībai. Tādējādi daudziem izglītības īstenotājiem būtu vieglāk mikrokvalifikācijas atzīt.
3. Ors, Pupinis un Kirdulaite (2020) rekomendē ES līmenī nenoteikt konkrētu kredītpunktu limitu, ļaujot valstīm atrast savu pieeju, lai neierobežotu inovācijas un elastību augstākajā izglītībā. Turklāt esot grūti atrast skaidru pamatojumu konkrētam apjomam. Šādu – maksimāli elastīgu – pieeju atbalsta EK Konsultatīvā grupa (Shapiro Futures, 2020a), šobrīd pieļaujot maksimālu plašu ECTS kredītpunktu diapazonu: no 1 līdz tādām apjomam, kas ir mazāks par grāda programmu. Vienlaikus tiek norādīts, ka tipiski apjomam vajadzētu būt 1 – 6 ECTS.

3.2.2. Latvijas pieredze

Latvijā augstākajā izglītībā tiek lietoti kredītpunkti, kas Latvijā definēti kā vienas nedēļas pilna laika studiju darba apjoms un atbilst 40 akadēmisko stundu darba apjomam. 1 akadēmiskā stunda ilgst 45 minūtes. Vienam studiju gadam paredzētais apjoms pilna laika studijās ir 40 kredītpunktu. Pārrēķinot ECTS kredītpunktus, Latvijas kredītpunktu skaits jāreizina ar 1.5 (Akadēmiskās informācijas centrs, 2017).

Kredītpunkt ir obligāti jānorāda apliecībā, ko klausītājiem izsniedz par studiju kursa vai moduļa apguvi (Augstskolu likuma 59.² pants).

Profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmās kredītpunkti netiek norādīti, bet to ilgums ir noteikts stundās³²:

²⁹ Vairāk informācijas: <https://microcredentials.eu/about-2/microbol/>

³⁰ Aptaujā no 2020. gada 15. oktobra līdz 25. novembrim piedalījās 35 valstis

³¹ Vairāk informācijas: https://ec.europa.eu/assets/eac/education/ects/users-guide/index_en.htm

³² Saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gada 1. marta noteikumu Nr.1-6e/21/3 1. pielikumu, pieejami: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/2188/download>

- profesionālās tālākizglītības programma – no 480 līdz 1200 stundas (jeb parasti tās tiek īstenotas vairākus mēnešus);
- profesionālās pilnveides izglītības programma – vismaz 160 stundas (vairākas nedēļas vai mēnešus).

Pieaugušo neformālās izglītības programmām īstenošanas laiks nav reglamentēts.

Ārstniecības personas sertifikācijas ietvaros³³ tiek piešķirti tālākizglītības punkti (TIP) - ārstniecības personas profesionālās un zinātniskās darbības un tālākizglītības pasākumu uzskaites kvantitatīvā mērvienība. 1 TIP ir par 1 akadēmisko stundu, kas ir 45 min.

AII aptaujas rezultāti par kredītpunktu piešķiršanu dažādos tālākizglītības kursu/programmu veidos apkopoti 2. tabulā.

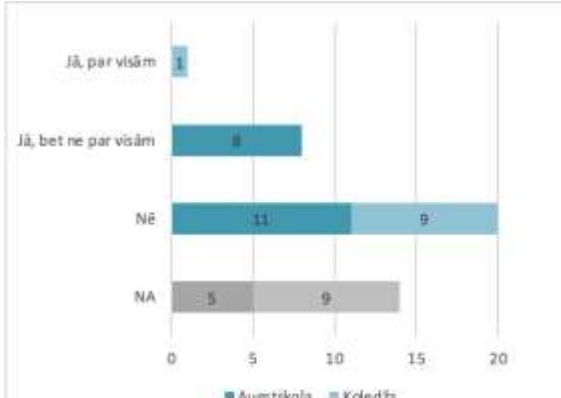
Pētījuma vajadzībām tālākizglītības iespējas tika iedalītas trīs grupās – pēc tā, cik lielā mērā tās atbilst mikro kvalifikācijas definīcijai (skat. 1. nodaļu), tostarp pēc to saistības ar lielāku kvalifikāciju un grāda studiju programmu:

- 1) studiju kursi un moduļi, ko klausītāji var apgūt tālākizglītībā;
- 2) īsi kursi, kas ir saturiski cieši saistīti ar kādu no studiju programmām (ietver saīsinātu studiju kursa saturu vai atbilst studiju kursa daļai);
- 3) kursi, kas nav saturiski saistīti ar SP.

Tabula 4. Kredītpunktu piešķiršana dažādos tālākizglītības kursu/programmu veidos

	Vai kredītpunktus piešķir	Kredītpunktu apjoms															
Studiju kursi un moduļi	Piešķir saskaņā ar Augstskolu likuma 59. ² pantu	Par studiju kursu: 1 – 10; par moduli - līdz 24 kr.p.															
Īsi kursi/ programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP	<table border="1"> <caption>Data for Figure 4: Credit Point Allocation Survey Results</caption> <thead> <tr> <th>Atbilde</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā, par visiem</td> <td>2</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne par visiem</td> <td>7</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>11</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>9</td> <td>13</td> </tr> </tbody> </table>	Atbilde	Augstskola	Koleģi	Jā, par visiem	2	0	Jā, bet ne par visiem	7	2	Nē	11	4	NA	9	13	Visbiežāk 1 - 2, bet minēti arī 3, 5, 6
Atbilde	Augstskola	Koleģi															
Jā, par visiem	2	0															
Jā, bet ne par visiem	7	2															
Nē	11	4															
NA	9	13															

³³ Saskaņā ar 2012. gada 18. decembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība".

<p>Kursi/ programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP</p>	 <table border="1"> <caption>Data from the chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koledža</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā, par visām</td> <td>1</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne par visām</td> <td>8</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>NE</td> <td>11</td> <td>9</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>5</td> <td>9</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koledža	Jā, par visām	1	0	Jā, bet ne par visām	8	0	NE	11	9	NA	5	9	<p>Visbiežāk 1-3, bet minēti arī 4, 5, 6, 8</p>
Kategorija	Augstskola	Koledža															
Jā, par visām	1	0															
Jā, bet ne par visām	8	0															
NE	11	9															
NA	5	9															

Kā redzams 2.tabulā, ja par visiem studiju kursiem un moduļiem tiek piešķirti akadēmiskie kredītpunkti likuma noteiktā kārtībā, tad citu tālākizglītības kursu/programmu gadījumā AII kredītpunktus piešķir tikai daļai no kursiem/programmām, nedaudz biežāk – tādu kursu/programmu gadījumā, ko AII uzskata par saturiski cieši saistītām ar SP.

Intervijās tika saņemts skaidrojums, ka dažkārt neformālās izglītības programmās tiek piešķirti kredītpunkti, ja tās klausās docētāji, lai atvieglotu to atzīšanu. Vienlaikus tika atzīts, ka **būtu noderīgs ārējais regulējums vai metodiskais materiāls, pēc kā AII varētu vadīties, piešķirot kredītpunktus tālākizglītības kursiem/programmām.**

Intervētie AII eksperti atbalstīja kredītpunktu piešķiršanu mikro kvalifikāciju gadījumā Latvijā. Vienlaikus svarīgi būtu nodrošināt pietiekami liela kredītpunktu apjoma mikro kvalifikācijas, jo tādu nebūtisku mācīšanās pieredzi, kā, piemēram, semināru un konferenču noklausīšanās, nebūtu jāpielīdzina mikro kvalifikācijām.

3.3. Mācīšanās rezultāti un to novērtēšana

3.3.1. Starptautiskā pieredze

Mācīšanās rezultātu apraksts tiek identificēts kā kritiski svarīga informācija, kas būtu jānorāda mikro kvalifikācijās (Shapiro Futures, 2020a, Orr, 2020), lai nodrošinātu to caurskatāmību, uzticamību, atzīšanu un iespēju uzkrāt. EMC sava konsorcijs augstskolām rekomendē piešķirt sertifikāta pielikumu, kurā būtu norādīti mācīšanās rezultāti (EMC, n.d.), līdzīgi kā diploma pielikumā.

Ne mazāk būtiska uzmanība tiek pievērsta **sasniegto mācīšanās rezultātu novērtēšanas veidam,** jo studējošā novērtēšana ir būtiska kvalitatīvas izglītības daļa. Olivera (2019) vērs uzmanību uz jautājumiem, kas rodas, ja mikro kvalifikācijas paredz akadēmisko kredītpunktu iegūšanu: Kā nodrošināt pārlicību, ka novērtēšana notiek pēc akadēmiskiem standartiem un saskaņā ar akadēmiskās integritātes principiem? Kā notiek vērtēšana? Kā un kādos apstākļos to veic? Kā tiek pārbaudīta izglītības guvēja identitāte un ieguldījums? Mikro kvalifikācijas, ko piedāvā par izdevīgām cenām, ne vienmēr garantē tāda paša līmeņa atdevi kā grāda studiju programmās, tādēļ ar to izstrādi saistītos lēmumus ir vērts uzmanīgi izsvērt (Olivera, 2019). Viņa rekomendē AII mikro kvalifikāciju programmās iekļaut **jēgpilnus novērtēšanas uzdevumus, kas atbilstu attiecīgās izglītības līmenim un kontekstam un ļautu demonstrēt sasniegtus atbilstošos mācību rezultātus.** Attiecīgi dalībnieku apmeklējuma uzskaitē

kā vienīgā novērtēšanas metode nebūtu pieņemama mikro kvalifikāciju gadījumā, jo tā nav saistāma ar mācīšanās rezultātos balstītu pieeju.

Olivera (2019) rekomendē dalībnieku novērtēšanā iespēju robežās iekļaut:

- vismaz vienu pārdomātu individualizētu novērtēšanas uzdevumu, kurā jārisina nestandarta problēma un kas apliecina, ka izglītības guvējs spēj pielietot zināšanas un problēmu risināšanas spējas reālā darba vai nozares vidē (iesniedzot tam pierādījumu, iespējams, video, balss ieraksta vai teksta formā);
- personīgu un personalizētu atgriezenisko saiti, pēc tam ļaujot studējošajam pielietot apgūto praksē.

Olivera (turpat) arī norāda uz risku, ka tiešsaistes vidē visvienkāršāk ir novērtēt izglītības guvējus, izmantojot kādu testos balstītu rīku, tomēr ja to izmanto kā vienīgo summātīvās novērtēšanas līdzekli, tas varētu radīt bažas par kvalitāti un akadēmisko integritāti. Testi, savukārt, var būt lielisks risinājums, kā izglītības guvēji varētu paši pārbaudīt savas zināšanas un saņemt tūlītēju atgriezenisko saiti.

3.3.2. Latvijas pieredze

Mācīšanās rezultātu apraksts apliecinājumā

Mācīšanās rezultātu aprakstīšana pielikumā pie apliecinājuma nenoliedzami veicinātu izpratni par to, ko nozīmē šis apliecinājums un kādus mācīšanās rezultātus tas ietver. Akadēmiskais informācijas centrs, aptaujājot darba devējus, secinājis, ka puse darba devēju pievērš uzmanību diplomos norādītajām zināšanām, prasmēm un kompetencēm (Ramiņa, Rutkovska, Labunskis, 2020).

Lai arī **mācīšanās rezultāti nav jāapraksta apliecinājumā par tālākizglītības kursu/programmu apguvi, to nebūtu grūti izdarīt**, jo mācīšanās rezultāti daudzos gadījumos tiek formulēti, izstrādājot izglītības programmas.

Piemēram, apliecībā par augstskolā vai koledžā apgūtu studiju moduli vai studiju kursu jāiekļauj studiju rezultātu vērtējums (Augstskolu likuma 59.² pants), taču paši studiju rezultāti nav obligāti jāapraksta. Tomēr studiju kursi un moduļi ir studiju programmas sastāvdaļas, kurām tiek plānoti un aprakstīti studiju rezultāti, kā arī kritēriji sasniegto studiju rezultātu novērtēšanai. Augstskolu likumā *studiju rezultāti* tiek definēti kā “studiju programmas, studiju moduļa vai studiju kursa noslēgumā iegūstamais zināšanu, prasmju un kompetences kopums” (1. pants). Plānotie studiju rezultāti un to vērtēšanas kritēriji jāiekļauj studiju kursa aprakstā (56.¹ pants). Plānotie sasniedzamie studiju rezultāti ir jāiekļauj arī studiju moduļa aprakstā. Tajā ir jāiekļauj arī studiju kursi, kas ir iekļauti studiju modulī (56.² pants).

Apliecībās par profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmu apguvi arī nav obligāti jānorāda mācīšanās rezultāti. Vienlaikus profesionālajā vidējā izglītībā ir izstrādātas modulārās profesionālās izglītības programmas un mūžizglītības kompetenču moduļi³⁴, kurās ir detalizēti aprakstīti mācīšanās rezultāti. Šīs modulārās programmas var tikt izmantotas, veidojot profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas.

Mācīšanās rezultāti nav jānorāda arī apliecībā par neformālās izglītības programmas apguvi, neskatoties uz to, ka izglītības programmā kompetenču apguves

³⁴ Pieejami: <https://www.visc.gov.lv/lv/modularas-programmas>

saturs (t.sk. sasniedzamie mācīšanas rezultāti, temati un apakštemati) un apguves apjomam būtu jābūt ietvertam³⁵.

AII atbildes par mācīšanās rezultātu apraksta pievienošanu apliecinājumam par apgūto tālākizglītības kursu/programmu apkopotas 3. tabulā.

Tabula 5. Mācīšanās rezultātu apraksta pievienošana apliecinājumam par apgūto kursu/programmu

	Vai apliecinājumā par kursa/programmas apguvi vai tā pielikumā ir aprakstīti apgūtie mācīšanās rezultāti?																		
Studiju kursi un moduļi	<p>A stacked bar chart showing the number of responses for 'Studiju kursi un moduļi'. The x-axis represents the number of responses, ranging from 0 to 14. The y-axis lists four response categories: 'Jā', 'Jā, bet ne vienmēr', 'Nē', and 'NA'. The bars are stacked by educational level: 'Augstskola' (dark blue) and 'Koledža' (light blue). The data is as follows:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Atbilde</th> <th>Augstskola</th> <th>Koledža</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>5</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>11</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>6</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>2</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Atbilde	Augstskola	Koledža	Jā	5	3	Jā, bet ne vienmēr	11	2	Nē	6	3	NA	2	11			
Atbilde	Augstskola	Koledža																	
Jā	5	3																	
Jā, bet ne vienmēr	11	2																	
Nē	6	3																	
NA	2	11																	
Īsi kursi/programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP	<p>A stacked bar chart showing the number of responses for 'Īsi kursi/programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP'. The x-axis represents the number of responses, ranging from 0 to 25. The y-axis lists four response categories: 'Jā', 'Jā, bet ne vienmēr', 'Nē', and 'NA'. The bars are stacked by educational level: 'Augstskola' (dark blue) and 'Koledža' (light blue). The data is as follows:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Atbilde</th> <th>Augstskola</th> <th>Koledža</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>2</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>6</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>7</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>9</td> <td>12</td> </tr> </tbody> </table>	Atbilde	Augstskola	Koledža	Jā	2	0	Jā, bet ne vienmēr	6	2	Nē	7	5	NA	9	12			
Atbilde	Augstskola	Koledža																	
Jā	2	0																	
Jā, bet ne vienmēr	6	2																	
Nē	7	5																	
NA	9	12																	
Kursi/programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP	<p>A stacked bar chart showing the number of responses for 'Kursi/programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP'. The x-axis represents the number of responses, ranging from 0 to 20. The y-axis lists five response categories: 'Jā', 'Jā, bet ne vienmēr', 'Nē', 'Nezinu', and 'NA'. The bars are stacked by educational level: 'Augstskola' (dark blue) and 'Koledža' (light blue). The data is as follows:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Atbilde</th> <th>Augstskola</th> <th>Koledža</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>2</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>7</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>9</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Nezinu</td> <td>1</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>NA</td> <td>5</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Atbilde	Augstskola	Koledža	Jā	2	2	Jā, bet ne vienmēr	7	2	Nē	9	4	Nezinu	1	0	NA	5	11
Atbilde	Augstskola	Koledža																	
Jā	2	2																	
Jā, bet ne vienmēr	7	2																	
Nē	9	4																	
Nezinu	1	0																	
NA	5	11																	

³⁵ Saskaņā ar Izglītības un zinātnes ministrijas 2021.gada 1.marta noteikumiem Nr.1-6e/21/3, pieejami: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/2188/download>

Kā redzams 3. tabulā, **studiju kursu un moduļu gadījumā** mācīšanās rezultātus apliecinājumā vai tā pielikumā apraksta 21 AII ($\frac{1}{2}$ no aptaujātajām augstskolām) (vismaz daļā gadījumu), neskatoties uz to, ka tas nav obligāti prasīts. Tas arī ir **biežāk nekā citu kursu/programmu gadījumos**. Atzinīgi vērtējams, ka 8 AII gadījumā mācīšanās rezultāti tiek aprakstīti vismaz dažu kursu/programmu gadījumos (ne vienmēr).

Tas, vai kurss/programma ir saistīts vai nav saistīts ar kādu SP šajā gadījumā nav faktors, kas nosaka, vai mācīšanās rezultāti tiek aprakstīti, vai nē.

Intervētie AII eksperti pauda pārliecību, ka mācīšanās rezultāti noteikti būtu aprakstāmi mikro kvalifikāciju gadījumā. Ja procesu automatizētu, tam nevajadzētu radīt lielu apgrūtinājumu AII, jo studiju rezultāti jau tiek aprakstīti programmu izstrādes procesā.

Turklāt ir augstskolas (piemēram, Latvijas Universitāte), kas visus tālākizglītības kursus/programmas (t.sk., neformālās izglītības programmas), izstrādā pēc tāda paša principa kā studiju programmas, detalizēti aprakstot plānotos mācīšanās rezultātus. Šāda pieeja nepieciešamības gadījumā ļauj viegli pievienot aprakstītos mācīšanās rezultātus arī pielikumā pie apliecinājuma.

Novērtēšanas metodes

Attiecībā uz **mācīšanās rezultātu novērtēšanu**, 11. attēlā redzams, ka **apmeklējums kā vienīgā novērtēšanas metode** AII tiek pielietots, tomēr salīdzinoši reti. Ņemot vērā, ka tā nav uz mācīšanās rezultātiem orientēta pieeja, mikro kvalifikāciju gadījumā tas nebūtu pieļaujams. Tas nebūtu vēlams arī citos gadījumos, īpaši studiju kursu un moduļu gadījumā, kur klausītāju novērtēšanai būtu jābūt tādai pašai kā studējošo novērtēšanai atbilstoši studiju kursa prasībām. Tomēr intervijas un zemāk minētais komentārs norāda, ka AII vidū mēdz būt atšķirīga izpratne par klausītāja lomu³⁶ un vērtēšanu:

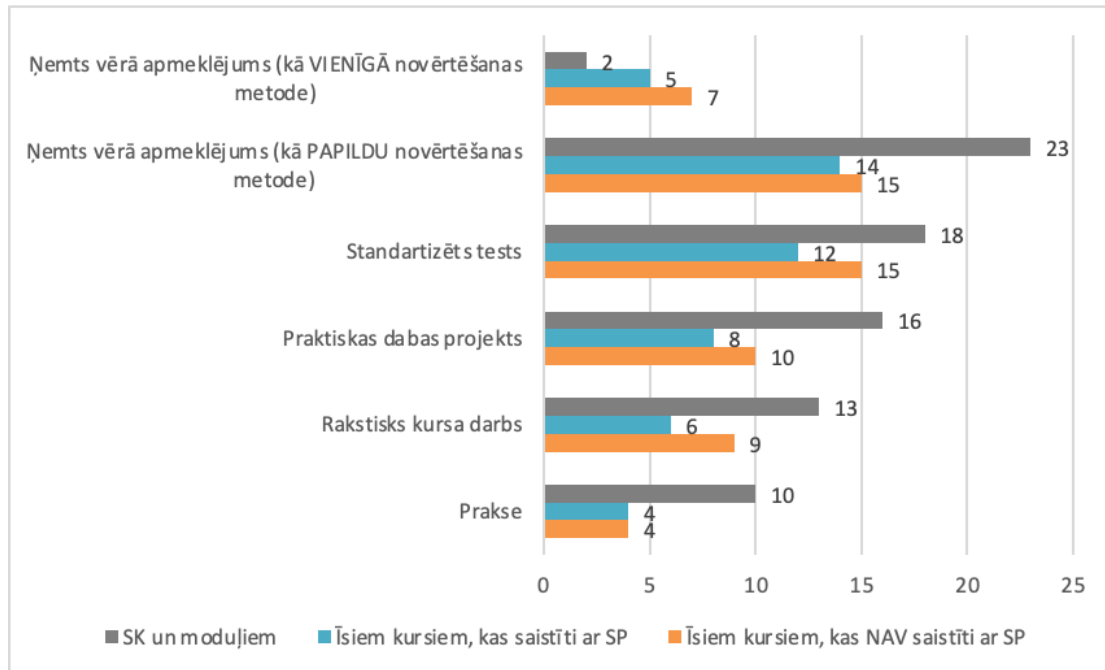
“Ja tiek piešķirts apliecinājums par noklausīšanos, tad apmeklējums ir viens no galvenajiem pamatnosacījumiem, bet, ja tiek piešķirta apliecība vai sertifikāts, tad tiek pārbaudītas personas jauniegūtās prasmes gan praktiski, gan teorētiski.” (AII aptaujā sniegts komentārs)

Šo apjukumu varētu radīt termins *klausītājs*, kura semantiskā nozīme ir drīzāk saistīta ar pasīvu darbību, nevis aktīvu mācīšanās rezultātu apguvi, un kurš neatbilst student-centrētai pieejai.

Apmeklējums kā vienīgā tālākizglītībā apgūto mācīšanās rezultātu novērtēšanas metode AII vidū nav izplatīta, īpaši studiju kursu un moduļu gadījumā. Nedaudz biežāk – citu tālākizglītības kursu/programmu gadījumā (16 % AII).

Daudzu AII gadījumā **apmeklējums tiek ņemts vērā kā papildu novērtēšanas metode** (53 % studiju kursu un moduļu gadījumā; 1/3 AII – citu kursu/programmu gadījumā). Daudzās AII izplatīti novērtēšanas veidi ir arī **standartizēti testi, praktiskas dabas projekti un rakstiski kursa darbi**. 10 AII studiju kursus un moduļos ir integrējušas arī praksi.

³⁶ Saskaņā ar Augstskolu likumu, klausītājs ir persona, kura reģistrējusies augstskolā vai koledžā atsevišķa studiju moduļa un studiju kursa “apguvei”, nevis lai to “noklausītos”.

Attēls 11. Apgūto mācīšanās rezultātu novērtēšanas metodes

Citas komentāros minētās novērtēšanas metodes:

- eksāmens;
- noslēguma darbs;
- dažādu metožu kombinācija (piemēram, apmeklējums, iesaiste diskusijās, patstāvīgo un grupu darbu rezultāti, ieskaites, eksāmens).
- intervijas (valodu kursu gadījumā);
- patstāvīgā darba uzdevumi.

Intervijā AII eksperts uzsvēra, ka mikro kvalifikācijām novērtēšanas metode – pēc zināmiem standartiem - ir ļoti būtiska, lai nodrošinātu mācīšanās rezultātu atzīšanu atbilstoši akadēmiskajiem standartiem, un attiecīgu to pielīdzināšanu augstākās izglītības līmenim. Viens eksperts apšaubīja iespējas to garantēt citās izglītības iestādēs, kas nav AII.

3.4. Atzīšana

3.4.1. Starptautiskā pieredze

Atzīšana izglītībā

Kaut arī mikro kvalifikācijas bieži vien piedāvā augstākās izglītības sektorā, kurš, lielā mērā pateicoties Boloņas procesam, ir diezgan standartizēts, mikro kvalifikācijas bieži vien izkrīt no standartizētā ietvara, kas ievērojami apgrūtina to atzīšanu. Kā to formulē Olivera (2019), jo precīzāka iepriekšējās izglītības atzīšana, jo apmierinātāki studējošie, ka rezultātā viņi visticamāk turpinās studijas, lai pabeigtu kādu grāda studiju programmu.

Orr et al. (2020, 69. lp.) iedala mikro kvalifikācijas divos veidos, kas sīkāk raksturoti 6. tabulā:

- 1) atzīstamas (*credit-bearing*), kuru apguve nodrošina uzņemšanu vai kredītpunktus kādas lielākas kvalifikācijas apguvei;
- 2) neatzīstamas (*non-credit bearing*), kuru apguve nenodrošina uzņemšanu vai kredītpunktus kādas lielākas kvalifikācijas apguvei.

Tabula 6. Atzīstamu un neatzīstamu mikro kvalifikāciju salīdzinājums

Atzīstamas (<i>credit-bearing</i>) mikro kvalifikācijas	Neatzīstamas (<i>non-credit bearing</i>) mikro kvalifikācijas
<ul style="list-style-type: none"> • Paredz novērtējumu, kas ir saskaņots ar formālās kvalifikācijas līmeni • Mācīšanās rezultātu apguve nodrošina iespēju tikt uzņemtam vai kredītpunktus vismaz vienā formālā kvalifikācijā, neatkarīgi no tā, vai izglītības guvējs šo iespēju izmanto. • Īstenošana atbilst akadēmiskajiem standartiem, kas tiek ievēroti mērķa kvalifikācijā(s). • Ilgums un pūles, kas jāpieliek izglītības guvējam, atbilst kredītpunktu apjomam, kas tiek piešķirts mērķa kvalifikācijā(s). • Drīzāk veicina izglītības guveņa nodarbināmību. 	<ul style="list-style-type: none"> • Paredz novērtējumu, kas var būt un var nebūt saskaņots ar formālās kvalifikācijas līmeni • Mācīšanās rezultātu apguve nenodrošina iespēju tikt uzņemtam vai kredītpunktus formālā kvalifikācijā. • Īstenošana var atbilst un var neatbilst akadēmiskajiem standartiem, tostarp attiecībā uz ilgumu un pūlēm, kas jāpieliek, lai iegūtu formālo kvalifikāciju. • Drīzāk veicina zināšanu un prasmju attīstību, kas ir svarīgas plašam pielietojumam sabiedrībā un darba tirgū, kā arī orientētas uz personiskām interesēm. Ieguldījums izglītības guveņa nodarbināmības veicināšanā varētu būt neliels.

Avots: Orr et al., 2020, 69.lpp.

Ja tiek piedāvātas abu veidu mikro kvalifikācijas, izglītības guvējiem ir lielākas iespējas izvēlēties atbilstoši savām vajadzībām un interesēm. Ja izglītības guvējiem būtu iespēja atzīt iegūto mikro kvalifikāciju kādā lielākā kvalifikācijā, viņi varētu būt motivēti uzsākt studijas programmā grāda iegūšanai. Vienlaikus vēlams, lai mikro kvalifikācijas darbotos arī kā atsevišķas kvalifikācijas, lai gūtu uz darba tirgu fokusētu mācīšanās pieredzi. Piemēram, MOOC platformām izmēģinot dažādas pieejas un meklējot ilgtspējīgāko biznesa pieeju, jaunizveidotās mikro kvalifikācijas arvien biežāk tiek iekļautas pilnās studiju programmās, lai tās kalpotu kā pirmais solis pretim grāda iegūšanai (Orr et al., 2020).

Saskaņā ar MICROBOL projekta³⁷ valstu aptaujas ziņojumu³⁸ (Lantero et al., 2021):

- lielākā daļā valstu ir ieviests regulējums, kas pieļauj mikro kvalifikāciju atzīšanu – gan ar mērķi veicināt izglītības guveņu konkurētspēju darba tirgū, gan

³⁷ Vairāk informācijas: <https://microcredentials.eu/about-2/microbol/>

³⁸ Aptaujā no 2020. gada 15. oktobra līdz 25. novembrim piedalījās 35 valstis

(nedaudz retāk) akadēmiskām vajadzībām – lai turpinātu studijas (tostarp iepriekšējā izglītībā sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas kārtībā);

- gandrīz pusē valstu mikro kvalifikācijas var krāt un atzīt grāda programmā. Dažos gadījumos nav iespējams atzīt pilnu grādu. Vislielākais izaicinājums esot nodrošināt atsevišķo (*stand-alone*) mikro kvalifikāciju atzīšanu, nevis to, kas ir pilno grāda programmu daļa;
- gandrīz pusē no valstīm netiek atzītas mikro kvalifikācijas, ko piešķirušas citas izglītības iestādes, kas nav AII. To skaidro ar regulējuma vai atbilstošu kvalitātes nodrošināšanas mehānismu trūkumu. Dažos gadījumos mikro kvalifikācijas, ko nodrošina citas izglītības iestādes, tiek atzītas tikai caur iepriekšējās izglītības atzīšanas mehānismiem vai īpašos gadījumos.

EK Konsultatīvā darba grupa mikro kvalifikāciju atzīšanai rekomendē ievērot sekojošo (Shapiro Futures et al., 2020a):

- sākuma posmā, mikro kvalifikāciju atzīšanai augstākajā izglītībā varētu būt noderīgas standarta procedūras, kas tiek izmantotas, lai atzītu studiju pieredzi ārvalstīs. Citu izglītības iestāžu/ mācību centru apliecinājumu atzīšanai var izmantot iepriekšējā izglītībā iegūtu mācīšanās rezultātu atzīšanas procedūras;
- atzīšanai ir ļoti būtiska kvalifikāciju caurskatāmība, ko veicinātu mikro kvalifikāciju definīcijā iekļautie elementi (skat. 1.2. nodaļas IV def.);
- būtu nepieciešams atzīšanas procedūras adaptēt mikro kvalifikācijām, tā kā šobrīd esošās procedūras ir pārāk laikietilpīgas un resursietilpīgas, un nevarēs apmierināt pieaugušo pieprasījumu. Būtu nepieciešama standartizētāka pieeja, nevis individuālu gadījumu izvērtēšana, lai to varētu mērogot attiecībā uz mikro kvalifikācijām;
- aktuālie projekti, kas var veicināt mikro kvalifikāciju atzīšanu: Europass EDCI, Eiropas studentu kartes iniciatīva³⁹, EMREX⁴⁰.

Attiecībā uz arvien izplatītāko izglītības piedāvājumu tiešsaistē, jāņem vērā papildu riski. e-Valuate projekts (NUFFIC, 2019) piedāvā šādus kritērijus e-mācību atzīšanai:

- kursa/programmas kvalitāte;
- apliecinājuma autentiskums (iespēja verificēt sertifikātu);
- kursa/programmas līmenis;
- mācīšanās rezultāti;
- mācīšanās slodze;
- novērtēšanas metodes;
- izglītības guvēja identifikācija.

Atzīšana darba tirgū

Līdzšinējā pieredze liecina, ka darba devēji ne vienmēr detalizēti izprot dažādus izglītības programmu veidus un apliecinājumu nozīmi. ASV pētījums (Gallagher, 2018) liecina, ka mikro kvalifikācijas šobrīd lielā mērā funkcionē, lai gūtās zināšanas pielietotu darba tirgū, papildinot grāda programmas, vienlaikus darba devēji kopumā

³⁹ Vairāk informācijas: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-student-card-initiative_en

⁴⁰ Elektronisks datu apmaiņas risinājums studentu mobilitātes atbalstam. Vairāk informācijas: <https://emrex.eu/>

nav informēti, kas ir mikro kvalifikācijas. Tai pat laikā darba devēji atzīst arvien pieaugošo mūžizglītības lomu, tostarp tiešsaistē, kas kļūst īpaši nozīmīga tehnoloģiskos sektoros. Gallaghers (2019) iesaka, ka darba devēju izpratne par mikro kvalifikācijām varētu tikt veicināta, aprakstot mācīšanās rezultātus, arī tajos gadījumos, kad personāla sākotnējā atlasē tiek izmantota pieteikumu automatiskā analīze.

3.4.2. Latvijas pieredze

Iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšanas sistēma augstākajā izglītībā Latvijā darbojas kopš 2012. gada. Šis process netiek koordinēts valsts līmenī. AII, pamatojoties uz normatīvo regulējumu un IZM izstrādātiem metodiskajiem ieteikumiem, veido savu pieeju un praksi, kā arī nosaka maksu par atzīšanu. Vispārējā procedūra paredz, ka AII izveidotai komisijai viena mēneša laikā ir jāizvērtē personas iesniegtie dokumenti par iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtiem mācīšanās rezultātiem un, ja tie atbilst attiecīgās studiju programmas prasībām un sasniedzamajiem rezultātiem, tie jāatzīst, kā arī jāpiešķir atbilstošs kredītpunktu skaits. Tas nodrošina pretendenta imatrikulācijas iespējas atbilstošajā studiju programmā. Lēmums tiek pieņemts, izskatot katru individuālo gadījumu. Šādā veidā atzītos mācīšanās rezultātus nevar ieskaitīt kā attiecīgās studiju programmas gala pārbaudījumu, valsts pārbaudījumu, noslēguma pārbaudījumu – kvalifikācijas eksāmenu vai promocijas darbu (Akadēmiskās informācijas centrs, 2018; 2018a).

Tādējādi tālākizglītības, profesionālās pilnveides, neformālās izglītības programmu, kā arī citos veidos (piemēram, pašizglītībā) apgūtu zināšanu, prasmju un kompetenču atzīšana ir iespējama, apliecinot apgūtās daļas no studiju programmas apjoma, kas ir līdzīgs daļējai kvalifikācijas atzīšanai, bet bez formāla izglītības apstiprinājuma dokumenta.

Studiju kursu un moduļu apguves gadījumā Augstskolu likums nosaka, ka klausītājam ir tiesības uzkrāt ar apliecībām apstiprinātu studiju darba apjomu un, ja viņam ir atbilstoša iepriekšējā izglītība, pieprasīt, lai augstskola vai koledža izvērtē darba apjoma atbilstību studiju programmām vai to posmiem, piešķirot par to attiecīgus kredītpunktus (59.² pants).

Saskaņā ar Izglītības un attīstības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projektu (Izglītības un zinātnes ministrija, 2020), paredzēti uzlabojumi atzīšanas procesā: ārpus formālās izglītības apgūto kompetenču atzīšanas pieeju attīstība, nodrošinot iespējas atzīt kvalifikācijas daļas.

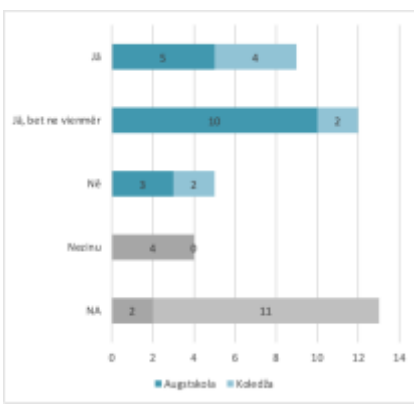
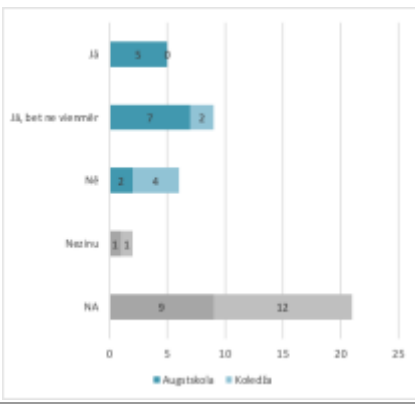
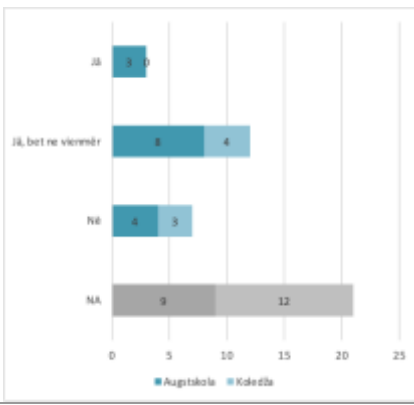
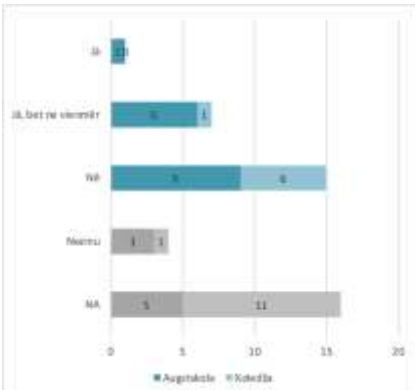
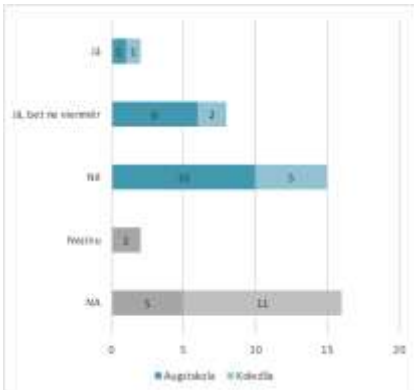
Aptaujas ietvaros AII tika jautāts,

(1) vai dažāda veida tālākizglītības kursus/programmas AII atzīst studiju turpināšanai kādā no AII studiju programmām un

(2) vai kursu beidzējiem AII piedāvā iestāties studiju programmā.

Lai arī respondenti – tālākizglītības organizatori AII – var nebūt augstākās izglītības atzīšanas eksperti, viņu atbildes parāda, cik aktīva ir atzīšanas politika un prakse tālākizglītības nodrošināšanā augstskolās un koledžās un vai caur tālākizglītību tiek piesaistīti studenti.

Tabula 7. Tālākizglītības kursu/programmu atzīšana studiju turpināšanai un to beidzēju iesaiste studijās

	Atzīšana studiju turpināšanai studiju programmā	Beidzējiem piedāvā iestāties studiju programmā																																				
Studiju kursi un moduļi	Viegli atzīstami un uzrājami saskaņā ar Augstskolu likumu.	 <table border="1"> <caption>Data for 'Studiju kursi un moduļi' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>5</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>10</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>3</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nezinu</td> <td>4</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nā</td> <td>2</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģi	Jā	5	4	Jā, bet ne vienmēr	10	2	Nē	3	2	Nezinu	4	1	Nā	2	11																		
Kategorija	Augstskola	Koleģi																																				
Jā	5	4																																				
Jā, bet ne vienmēr	10	2																																				
Nē	3	2																																				
Nezinu	4	1																																				
Nā	2	11																																				
Īsi kursi/programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP	 <table border="1"> <caption>Data for 'Īsi kursi/programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>3</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>7</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>3</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Nezinu</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nā</td> <td>9</td> <td>12</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģi	Jā	3	0	Jā, bet ne vienmēr	7	2	Nē	3	4	Nezinu	1	1	Nā	9	12	 <table border="1"> <caption>Data for 'Īsi kursi/programmas, kas ir saturiski saistīti ar kādu SP' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>3</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>8</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>4</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Nezinu</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Nā</td> <td>9</td> <td>12</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģi	Jā	3	0	Jā, bet ne vienmēr	8	4	Nē	4	3	Nezinu	0	0	Nā	9	12
Kategorija	Augstskola	Koleģi																																				
Jā	3	0																																				
Jā, bet ne vienmēr	7	2																																				
Nē	3	4																																				
Nezinu	1	1																																				
Nā	9	12																																				
Kategorija	Augstskola	Koleģi																																				
Jā	3	0																																				
Jā, bet ne vienmēr	8	4																																				
Nē	4	3																																				
Nezinu	0	0																																				
Nā	9	12																																				
Kursi/programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP	 <table border="1"> <caption>Data for 'Kursi/programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>1</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>7</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>9</td> <td>9</td> </tr> <tr> <td>Nezinu</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nā</td> <td>5</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģi	Jā	1	0	Jā, bet ne vienmēr	7	1	Nē	9	9	Nezinu	1	1	Nā	5	11	 <table border="1"> <caption>Data for 'Kursi/programmas, kas nav saturiski saistīti ar SP' chart</caption> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Augstskola</th> <th>Koleģi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jā</td> <td>1</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Jā, bet ne vienmēr</td> <td>9</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Nē</td> <td>10</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Nezinu</td> <td>2</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Nā</td> <td>5</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Augstskola	Koleģi	Jā	1	1	Jā, bet ne vienmēr	9	2	Nē	10	5	Nezinu	2	1	Nā	5	11
Kategorija	Augstskola	Koleģi																																				
Jā	1	0																																				
Jā, bet ne vienmēr	7	1																																				
Nē	9	9																																				
Nezinu	1	1																																				
Nā	5	11																																				
Kategorija	Augstskola	Koleģi																																				
Jā	1	1																																				
Jā, bet ne vienmēr	9	2																																				
Nē	10	5																																				
Nezinu	2	1																																				
Nā	5	11																																				

AII atbildes parāda, kursi/programmas, kas ir **saturiski saistītas ar studiju programmām**, AII ieskatā ir arī **vieglāk atzīstamas** (skat. 7. tabulu), kas ir likumsakarīgi.

Intervētais AII eksperts uzskatīja, ka iepriekšējā izglītībā sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšanas sistēma nav pietiekami efektīva, un būtu jāstrādā pie šo procesu veicināšanas un iedzīvināšanas, metodiski palīdzot AII. Kaut arī normatīvais regulējums pastāv un AII atzīšanas procedūras veic, tā nav ikdiens. Atzīšanas procesam būtu jābūt integrētai mūžizglītības procesa sastāvdaļai.

Attiecībā uz tālākizglītībā iesaistīto aktīvu piesaisti studijām, visvairāk **AII to mēģina aktīvi darīt studiju kursu un moduļu klausītāju gadījumā**. To arī apstiprina

intervija, kurā tika skaidrots, ka universitātēm statusa saglabāšanai ir būtisks studējošo skaits, savukārt klausītāju skaits netiek ņemts vērā kā darbības kvalitātes indikators. Tādēļ notiek aktīvi mēģinājumi, kur vien iespējams, klausītājus “pārveidot” par studējošajiem. Jāatzīmē, ka klausītāja statuss ir ļoti ērts un piemērots veids izglītības ieguvei tieši pieaugušajiem, kam ir darba un ģimenes pienākumi, jo tas ļauj pašam cilvēkam noteikt mācību tempu un ieguldāmo līdzekļu apmēru. Intervija atklāja, ka klausītāja statuss nereti tiek izvēlēts, lai tādā – elastīgā – veidā iegūtu augstākās izglītības grādu. Ņemot vērā, ka augstākās izglītības mērķa grupas mainās, kā arī būtu jāveicina studiju elastīgums, būtu jāpārskata stingri noteiktās robežas starp studenta un klausītāja statusu, īpaši augstskolu darbības kvalitātes kritērijos, kā arī jāmēģina rast vairāk iespējas elastīgā veidā plānot studijas arī studējošajiem.

4. Mikro kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšana

Šajā nodaļā aplūkots mikro kvalifikāciju kvalitātes novērtēšana: starptautiskās pieredzes kopsavilkums un rekomendācijas, kā arī Latvijas AII vērtējums par augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas procedūrām, kas būtu attiecināmas uz dažādiem tālākizglītības kursu/programmu veidiem.

4.1. Starptautiskā pieredze

Saskaņā ar MICROBOL projekta valstu aptauju, lielākā daļā valstu AII nodrošināto kursu kvalitāte tiek uzraudzīta gan ar programmu akreditācijas/novērtēšanas, gan AII akreditācijas/novērtēšanas palīdzību. Salīdzinoši retāk – vai nu programmu, vai AII akreditācijas/novērtēšanas palīdzību. Fakts, ka mikro kvalifikācijas nav īpaši minētas nacionālajā regulējumā, neliedz valstīm uzskatīt, ka **esošais augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas ietvars mikro kvalifikācijas nosedz**. Vienlaikus valstīm lielākoties nav vienotas nacionālas datubāzes ar mikro kvalifikācijām, un informāciju par mikro kvalifikācijām un to kvalitātes nodrošināšanu var sniegt tikai pašas izglītības iestādes (Lantero et al., 2021).

ESG, kas tiek pielietoti EAIT augstākās izglītības iestāžu un kvalitātes vērtēšanas aģentūru vērtēšanai, ir izmantojami arī mikro kvalifikāciju kvalitātes vērtēšanā. ESG ievadā tiek skaidrots, ka *“ESG attiecas uz visu augstāko izglītību EAIT neatkarīgi no studiju veida vai vietas. (...) Termins “programma” [ESG standartos un vadlīnijās] attiecas uz augstāko izglītību tās plašākajā nozīmē, arī uz to, kas nav programmu daļa un nenodrošina formālu grādu”*. Tam piekrīt arī aptaujātās valstis, kas pauda vienprātību, ka **ESG ir pietiekami aptveroši, lai tos piemērotu arī mikro kvalifikācijām**. Tāpat arī valstis uzskata, ka īpašu – atsevišķu kursu/programmu vērtēšanas – procedūru ieviešana mikro kvalifikācijām būtu pārāk apgrūtināša, un **mikro kvalifikācija drīzāk būtu jāvērtē institucionālās vērtēšanas ietvaros** (Lantero et al., 2021).

Lielākā daļa augstākās izglītības kvalitātes aģentūru uzskata, ka viņu **ārējās kvalitātes vērtēšanas procedūras neaptver mikro kvalifikācijas**, taču daudzām no tām ir plāni saistībā ar šo. 23 % no aģentūrām uzskata, ka viņu ārējās kvalitātes vērtēšanas procedūras mikro kvalifikācijas aptver (piemēram, iekšējās kvalitātes sistēmas vērtēšanas procedūra aplūko arī mikro kvalifikāciju piedāvājumu), un tikai 15 % aģentūru ir īpašas procedūras, kas veltītas mikro kvalifikācijām (EQAR, 2021).

Eiropas līmenī joprojām notiek debates, vai ESG būtu piemērojami arī mikrokvalifikācijām, ko piedāvā citas iestādes, piemēram, uzņēmumu mācību centri, asociācijas. Viedokļi atšķiras, vai šāda izglītība būtu uzskatāma par augstāko izglītību. 15 aģentūrām jau ir procedūras sertifikātu vērtēšanai, ko piedāvā citas iestādes, kas nav AII, bet šīs procedūras ne vienmēr ir saskaņotas ar ESG (EQAR, 2021).

Attiecībā uz **tiešsaistes** izglītības kvalitātes nodrošināšanu, Eiropas līmenī nav izstrādāti šim mērķim specifiski piemēroti standarti, taču ir dažādi ieteikumi, piemēram, Eiropas kvalitātes aģentūru asociācijas (ENQA)⁴¹ vai Eiropas Attālinātās mācīšanas augstskolu asociācijas (EADTU)⁴² izstrādātie ieteikumi. Tāpat arī ESG ir pietiekami vispārīgi, lai tie tiktu veiksmīgi attiecināmi arī uz mācībām tiešsaistē.

EK Konsultatīvās grupas secinājumi par mikrokvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanu ir šādi (Shapiro Futures et al., 2020a).

- AII, kas ir ārēji novērtētas saskaņā ar ESG, ir jāuzskata par uzticamām izglītības iestādēm mikrokvalifikāciju piedāvāšanai. Eiropas kvalitātes vērtēšanas rezultātu datubāze DEQAR⁴³ sniedz informāciju par šādām AII.
- To mikrokvalifikāciju kvalitātes vērtēšanā, ko piedāvā AII, būtu jāizmanto tie paši principi, ko augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanā.
- Būtu noderīgas vadlīnijas, kā ESG operacionalizēt mikrokvalifikāciju gadījumā.

4.2. Latvijas pieredze

Šobrīd Latvijas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmu veido trīs procedūras: visu jauno studiju programmu licencēšana, studiju virzienu akreditācija (kuras ietvaros vērtē studiju virzienu un tam atbilstošās studiju programmas), kā arī AII akreditācija. Cikliska ir tikai studiju virzienu akreditācija, kas notiek ik pēc 2 vai 6 gadiem, atkarībā no konstatētajiem trūkumiem⁴⁴.

Studiju virzienu akreditācija (agrāk – studiju programmu akreditācija) saskaņā ar Kažoku, Silku un Rauhvargeru (2018) kļuva par galveno kvalitātes nodrošināšanas procedūru Latvijā, jo visas AII tika akreditētas uz nenoteiktu termiņu jau pirms 2010. gada. Tādējādi AII akreditācija šobrīd notiek tikai jaunas AII dibināšanas gadījumā vai ārkārtējos gadījumos. Tādējādi ir izveidojusies situācija, ka Latvijā trūkst regulāra ārējā kvalitātes nodrošināšanas mehānisma, kas padziļināti vērtētu AII stratēģisko vadību, iekšējo kvalitātes nodrošināšanas sistēmu un attīstības plānus institucionālā līmenī (Kažoka et al., 2018). Lai to risinātu, Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) plāno ieviest ciklisku institucionālo akreditāciju, sākot ar 2024. gadu (Izglītības un zinātnes ministrija, 2020).

Vērtējot Augstskolu likuma un Ministru kabineta normu formulējumu par augstskolu un koledžu, kā arī studiju virzienu akreditāciju, var noprast, ka normatīvais ietvars augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanai ir izstrādāts, primāri domājot par studiju programmām un studējošajiem, neņemot vērā AII piedāvāto tālākizglītību.

⁴¹ Pieejami: <https://www.enqa.eu/publications/>

⁴² https://e-xcellencelabel.eadtu.eu/images/E-xcellence_manual_2016_third_edition.pdf

⁴³ <https://www.eqar.eu/qa-results/search/by-institution/>

⁴⁴ Saskaņā ar 2018. gada 11. decembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 793 “Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi”.

Vienlaikus tālākizglītības (un, iespējams, mikro kvalifikāciju) kvalitāte AII var tikt nodrošināta, ņemot vērā sekojošus jautājumus un apsvērumus.

1. Cik lielā mērā augstākās izglītības ārējā un iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma attiecas uz AII piedāvāto tālākizglītību?

Augstskolu likumā noteikto augstskolu uzdevumu – īstenot savas iekšējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, kuru ietvaros iedibina politiku un procedūras augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanai (5. panta 2¹. daļa) – var interpretēt visplašākajā nozīmē, attiecinot arī uz mikro kvalifikācijām augstākās izglītības līmenī.

Tāpat arī normatīvajos dokumentos ir ietverts skaidrs uzdevums augstskolu un koledžu akreditāciju un studiju virzienu vērtēšanu īstenot atbilstoši ESG⁴⁵. To var interpretēt gan attiecībā uz ESG minētajiem standartiem, gan attiecībā uz ESG minēto tvērumu. Saskaņā ar ESG, šis dokuments ir attiecināms uz visa veida augstāko izglītību, arī uz tām īsām programmām, kuru apguve nenodrošina grāda ieguvu.

Tas vedina domāt, ka augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas sistēma, kurā nozīmīga loma ir arī AII iekšējai kvalitātes sistēmai, Latvijā neizslēdz AII piedāvāto tālākizglītību, neskatoties uz to, ka tā netiek atsevišķi detalizēti skaidrota.

2. Cik lielā mērā studiju virzienu akreditācija attiecas uz studiju kursiem un moduļiem, ko apgūst klausītāji?

Ņemot vērā, ka klausītāji, kas apgūst noteiktu studiju kursu vai moduli, parasti to dara kopā ar studējošajiem, klausītāji gūst no tādas pašas kvalitātes studijām kā studējošie.

3. Cik lielā mērā studiju virzienu akreditācija attiecas arī uz citiem tālākizglītības kursiem/programmām, ko piedāvā AII?

Šobrīd studiju virziena novērtēšana daļēji aizstāj iztrūkstošo institucionālo akreditāciju. Studiju virziena akreditācijas procedūras ietvaros vērtē ne tikai atsevišķas studiju programmas, bet arī visu studiju virzienu kopumā, tostarp tā pārvaldību, iekšējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas efektivitāti un tās ietvaros saņemto rekomendāciju ieviešanu, resursus un nodrošinājumu⁴⁶. Šie minētie faktori, nenoliedzami, ietekmē AII kapacitāti īstenot ne tikai kvalitatīvas studiju programmas, bet arī piedāvāt klausītājiem studiju programmu kursus un moduļus, kā arī īstenot citus tālākizglītības kursus un programmas. Tādējādi, vērtējot studiju virzienu, var izvērtēt arī AII kapacitāti īstenot tālākizglītību un mikro kvalifikācijas.

Saskaņā ar 2020.gada 6.oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr.618⁴⁷ **atbilstoša studiju virziena akreditācija sniedz uzticību par to, ka arī atbilstošas**

⁴⁵ 2018. gada 11. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 794 “Augstskolu un koledžu akreditācijas noteikumi”, 2. punkts; 2018. gada 11. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 793 “Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi”, 13. punkts.

⁴⁶ Detalizēta vērtēšanas metodika ietverta Akadēmiskās informācijas centra izstrādātās Studiju virziena novērtēšanas ekspertu grupas kopīgā atzinuma izstrādes vadlīnijās (2019), kas ir pieejamas šeit: https://www.aika.lv/wp-content/uploads/2019/05/Studiju-virziena-novertesanas-ekspertu-grupas-kopiga-atzinuma-izstrades-vadlinijas_2019.pdf

⁴⁷ 2020. gada 6. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 618 “Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu Izglītības likumā noteiktu institūciju un izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība”, pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/317820-izglitibas-iestazu-eksaminacijas-centru-citu-izglitibas-likuma-noteiktu-instituciju-un-izglitibas-programmu-akreditacijas>

profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas ir akreditējamās.

Profesionālās tālākizglītības programmu gadījumā IKVD izskata akreditētas AII iesniegumu par programmas akreditāciju, “ja izglītības iestāde īsteno Latvijas izglītības klasifikācijai atbilstošu tai pašai izglītības programmu kopai piederīgu tā paša vai augstāka profesionālās kvalifikācijas līmeņa akreditētu (...) profesionālās tālākizglītības programmu vai akreditētam studiju virzienam atbilstošu profesionālās augstākās izglītības programmu” (44.5. apakšpunkts) jeb var notikt atvieglota profesionālās tālākizglītības programmu akreditācija.

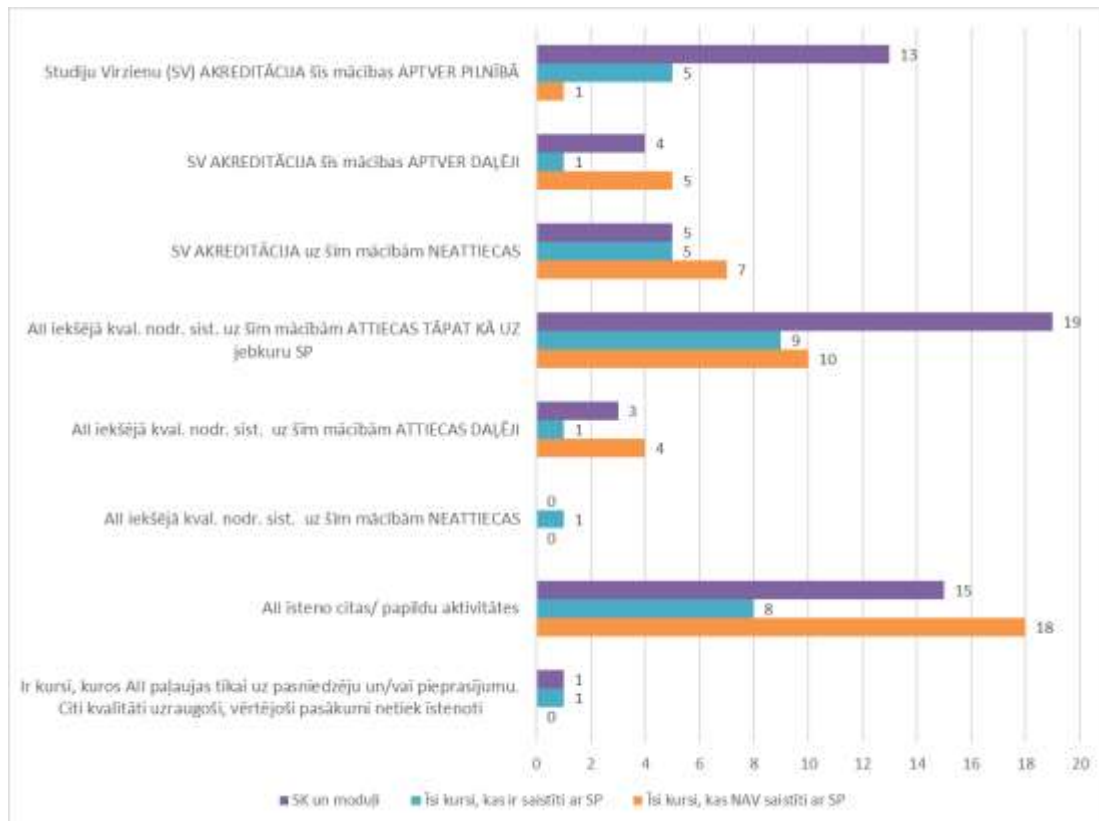
Profesionālās pilnveides izglītības programmas gadījumā, ja tā atbilst akreditētam studiju virzienam, iesniegums IKVD nav jāiesniedz. AII informāciju par profesionālās pilnveides izglītības programmai atbilstoša studiju virziena akreditāciju pievieno profesionālās pilnveides izglītības programmas licencēšanas iesniegumam. IKVD informācijas sistēmā pie attiecīgās profesionālās pilnveides izglītības programmas ievada studiju virziena akreditācijas termiņu (44.9. apakšpunkts).

Neformālās izglītības programmu īstenošanai, savukārt, nav nepieciešama pat studiju virzienu akreditācija, jo AII kā reģistrētām izglītības iestādēm tās ir tiesības īstenot bez licences saņemšanas (Izglītības likuma 46. pants).

No augstākminētā izriet, ka, ja mikro kvalifikācijas tiktu sasaistītas ar noteiktiem AII studiju virzieniem, to skaidrāku iekļaušanu augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas ietvarā jau šobrīd praktiski varētu nodrošināt, attiecīgi papildinot Augstskolu likumā noteikto studiju virziena akreditācijas definīciju (1. pantā), kas šobrīd attiecas tikai uz studiju programmām (“pārbaude nolūkā noteikt augstskolas vai koledžas (...) spēju (...) īstenot noteiktam studiju virzienam atbilstošu studiju programmu”) un papildinot Augstākās izglītības kvalitātes aģentūras (AIKA) vadlīnijas. Nākotnē attīstot kvalitātes nodrošināšanas sistēmu un pārejot uz institucionālo akreditāciju, būtu jāņem vērā arī AII loma attiecībā uz tālākizglītības nodrošināšanu.

Pētījuma rezultāti

Aptaujas ietvaros AII tika jautāts, kā tiek nodrošināta tālākizglītībā piedāvāto mācību kvalitāte, aicinot atzīmēt visus viņuprāt patiesos apgalvojumu. Respondentu – AII tālākizglītības organizatoru – atbildes atspoguļo viņu izpratni un pieredzi AII kvalitātes nodrošināšanas procedūru piemērošanā tālākizglītībai. Atbildes apkopotas 12. attēlā.

Attēls 12. Tālākizglītības kursu/programmu kvalitātes nodrošināšana

Attiecībā uz **studiju virzienu akreditācijas** piemērošanu tālākizglītībai, 17 AII (jeb mazāk kā puse – 40 %) uzskata, ka **studiju virzienu akreditācija pilnībā (13) vai daļēji (4) aptver studiju kursus un moduļus**. Studiju virzienu akreditāciju vismaz daļēji uz cita veida kursiem/programmām attiecina tikai 6 (14 %) AII.

Iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz tālākizglītību tiek attiecināta biežāk nekā studiju virzienu akreditācija, īpaši studiju kursu un moduļu gadījumā (vismaz daļēji – 51 % AII). 1/3 no AII iekšējo kvalitātes nodrošināšanas sistēmu vismaz daļēji attiecina arī uz kursiem/programmām, kas nav saistīti ar SP. Vienlaikus jāatzīmē, ka respondenti nav arī norādījuši, ka iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz tālākizglītību neattiecas.

Tai pat laikā daudzi respondenti atzīmējuši, ka **īsteno citas – papildu aktivitātes tālākizglītības kvalitātes nodrošināšanai** (15 jeb 35 % AII studiju kursu un moduļu gadījumā; 18 AII jeb 42 % ar SP nesaistītu kursu/programmu gadījumā), turklāt **AII tālākizglītībā nepārlaužas tikai uz pasniedzēju un/vai pieprasījumu** (apstiprinoši norādījusi tikai 1 AII), kas norāda uz tendenci AII uzņemties institucionālu atbildību par tālākizglītību.

Komentāros AII minējušas šādus kvalitāti veicinošus pasākumus:

- rakstiska atgriezeniskā saite, tostarp izvērtēšanas anketas, kursu noslēgumā;
- lai motivētu docētājus kvalitatīvi veikt darbu, var tikt piemēroti koeficienti atalgojumam;
- papildus ārējās kvalitātes pārbaudes, ko veic, piemēram, Veselības ministrija vai Latvijas Jūras administrācija.

Intervijās augstskolu pārstāvji uzsvēra iekšējo saskaņošanas procedūru un pieeju (“iekšējā kvalitātes sieta”) nozīmi kvalitātes nodrošināšanā, īpaši, cik liela uzmanība tiek pievērsta labāko pasniedzēju iesaistei. Intervēto augstskolu pārstāvji uzsvēra, ka viņu augstskolas ir ļoti ieinteresētas kvalitatīvu kursu/programmu piedāvāšanā, lai uzturētu augstskolas prestižu (uz jebkura apliecinājuma ir augstskolas ģērbonis). Tika skaidrots, ka valsts noteiktā formālās un neformālās izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas kārtība viņuprāt ir pieņemama un pietiekami efektīva, taču laikietilpīgākais un sarežģītākais posms esot jauno programmu izstrāde, tostarp saskaņošana augstskolas iekšienē, ar darba devēju pārstāvjiem un dibinātāju, kas valsts augstskolu gadījumā ir attiecīgā ministrija. Šis process nereti ietver arī saskaņošanu ar visām ieinteresētajām nevalstiskajām organizācijām. Tādējādi valsts augstskolām jaunu tālākizglītības programmu izstrāde esot daudz laikietilpīgāka nekā privātajām. Atbildību par kursa/programmas īstenošanu saskaņā ar augstskolas iekšējo procesu uzņemas vairākas personas: gan organizatoriskais, gan saturiskais atbildīgais, gan prorektors un rektors. Vienlaikus tika atzīts, ka neskatoties uz sarežģīto saskaņošanas procesu, tas nodrošina piedāvāto programmu kvalitāti.

Attiecībā uz ārēju regulējumu mikrokvalifikāciju sākotnējai saskaņošanai un kvalitātes nodrošināšanai, intervētie AII eksperti uzskatīja, ka veidot atsevišķas licencēšanas un akreditācijas procedūras mikrokvalifikācijām nebūtu samērīgi. Kā norādīja viens eksperts:

“Mēs netiekam galā ar neformālās izglītības vērtēšanu. Nevar iedomāties valsts mehānismu, kā tas notiktu”.

Eksperti rekomendēja uzticēt AII veidot savu iekšējo sistēmu, uzņemoties pilnu atbildību arī par mikrokvalifikāciju īstenošanu.

Profesionālās izglītības eksperts pauda viedokli, ka šobrīd studiju virzienu akreditācija nepilnīgi garantē profesionālo studiju programmu atbilstību profesiju standartiem un profesionālās kvalifikācijas prasības. Tam būtu jāpievērš uzmanība arī mikrokvalifikāciju gadījumā.

Tādējādi atsevišķas jaunas mikrokvalifikāciju programmu licencēšanas un akreditācijas procedūras nebūtu vēlamas, bet būtu jāpārskata esošais regulējums, lai tas garantētu, ka AII uzņemas atbildību par mikrokvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanu, kā arī, profesionālās izglītības gadījumā, lielāka uzmanība tiktu pievērsta to atbilstībai profesionālās kvalifikācijas daļas prasībām.

5. Mikrokvalifikāciju sasaiste ar kvalifikāciju ietvarstruktūru

Pasaules prakse

EK Konsultatīvā grupa atzīst, ka mikrokvalifikāciju iekļaušana NKI dalībvalstīs ir agrā attīstības stadijā. No vienas puses kaut kāda veida mikrokvalifikāciju attiecināšana pret pārējo izglītības sistēmu būtu noderīga, no otras puses, vērojamas dažādas pieejas (Shapiro Futures et al., 2020a). Saskaņā ar MICROBOL projekta valstu aptaujas ziņojumu **lielākā daļā valstu mikrokvalifikācijas nav pielīdzinātas NKI**. Tomēr valstu vidū valda vienprātība, ka mikrokvalifikāciju pielīdzināšana NKI veicinātu caurskatāmību (*transparency*) un atzišanu (turpat).

Tas, ka mikro kvalifikācijas vēl nav pielīdzinātas, tiek skaidrots ar to, ka tā ir jauna lieta, kura vēl nav pietiekami pārrunāta nacionālā līmenī. Ja mikro kvalifikācijas tiek pielīdzinātas NKI, tad tās parasti ir lielāka apjoma. Mazākas kvalifikācijas ir ļoti nodrošinātas personīgai un profesionālai izaugsmei, taču tās nebūtu obligāti jāpielīdzina NKI. Ziņojumā tiek minēti piemēri par dažādiem veidiem, kā notiek pielīdzināšana NKI (Lantero et al., 2021):

- pret jebkuru no EKI līmeņiem, pret visiem izņemot 1. vai 8. EKI līmeni, vai tikai pret augstākās izglītības līmeni (5. – 8.);
- tikai tās mikro kvalifikācijas, kuras piešķir AII;
- tikai tās mikro kvalifikācijas, kuras ir kādas studiju programmas daļa;
- studiju kursi vai moduļi tiek pielīdzināti tam NKI līmenim, kurā ir studiju programma;
- dažas neformālās izglītības, profesionālās izglītības un pieaugušo izglītības kvalifikācijas, lai veicinātu to caurskatāmību nacionālā un Eiropas līmenī, un, attiecīgi, atzīšanu.

Olivera (2019) iesaka kredītpunktus paredzošās mikro kvalifikācijas pielīdzināt kādam NKI līmenim, galvenajā apgūto mācību rezultātu novērtēšanas uzdevumā atspoguļojot attiecīgo sarežģītības un autonomijas līmeni, kas ir nepieciešams tipiskā formālās kvalifikācijas vienībā. Tāpat arī viņa norāda, ka kvalifikācijas līmeņi var būt mulsinoši, izņemot bakalaura, maģistra un doktora grādu, kas, šķiet, kopumā sabiedrībai ir saprotami, un skaidrības un vienkāršības labad iesaka izmantot drīzāk šos izglītības līmeņu nosaukumus.

EK Konsultatīvā grupa (Shapiro Futures, 2020a) rekomendē ieviest dažādu pieeju divu mikro kvalifikāciju veidiem:

- 1) mikro kvalifikācijas, ko izdod formālas izglītības iestādes un kas var būt piesaistītas EKI (caur NKI) un ECTS (vai citai kredītpunktu sistēmai);
- 2) mikro kvalifikācijas, ko izdod citi izglītības īstenotāji – par to nepieciešama tālāka diskusija, lai definētu standartus šādām mikro kvalifikācijām.

Latvija

LKI 10 gadu laikā kopš tās izveides un piesaistes EKI ir spēlējusi būtisku lomu Latvijas izglītībā un arī darba tirgū, palielinot mācīšanās rezultātu nozīmi izglītības sistēmā un veicinot izglītības pārstāvjiem, darba devējiem, ārvalstu partneriem un sabiedrībai kopumā saprotamāku un caurskatāmāku izglītības saturu (Ramiņa, Rutkovska, Labunskis, 2020). Šobrīd kvalifikācijas līmeni norāda augstākās izglītības diploma pielikumā⁴⁸ un visos valsts atzītos profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinājošos dokumentos⁴⁹.

Akadēmiskās informācijas centrs pētījumā par LKI nozīmi (Ramiņa, Rutkovska, Labunskis, 2020) secināja, ka, lai arī kopumā sabiedrība un darba devēji ir maz informēti par LKI, tās nozīme visvairāk tiek skatīta ārvalstu diplomu un kvalifikāciju

⁴⁸ Ministru kabineta 2013.gada 16.aprīļa noteikumi Nr.202 „Kārtība, kādā izsniedz valsts atzītus augstāko izglītību apliecinājošus dokumentus”, <https://likumi.lv/doc.php?id=256157>

⁴⁹ Ministru kabineta 2005.gada 21.jūnija noteikumi Nr.451 „Kārtība, kādā izsniedzami valsts atzīti profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinājoši dokumenti un akreditētas profesionālās izglītības programmas daļas apguvi apliecinājoši dokumenti”, <https://likumi.lv/doc.php?id=111580>

atzīšanā. AII pārstāvji un darba devēji, kas bija informēti par LKI, vislielāko ietekmi no LKI redz izglītības programmu veidošanā. Pētījuma dalībnieki intervijās uzsvēra arī LKI lielo nozīmi mācīšanās rezultātos balstītas izglītības veidošanā un attīstībā. Tādējādi var secināt, ka arī mikrokvalifikāciju pielīdzināšana LKI sniegtu pozitīvu ietekmi uz atzīšanu gan izglītībā, gan darba tirgū.

Intervētie AII eksperti pauda šaubas par to, kāda būtu pievienotā vērtība no mikrokvalifikāciju pielīdzināšanas LKI.

Intervētie profesionālās izglītības eksperti norādīja, ka jau šobrīd vidējās profesionālās izglītības modulāro izglītības programmu paraugos ir norādīts LKI līmenis, ko atbilstoši arī būtu jānorāda par attiecīgās profesionālās kvalifikācijas daļas apguvi. Tāpat arī tika informēts par iespējamiem plāniem papildināt profesijas standartus vai profesionālās kvalifikācijas prasības ar iespējamām profesionālās kvalifikācijas daļām. Vēlams, lai tās būtu tikai saskaņotas ar nozari un kalpotu informatīvam mērķim, nevis būtu apstiprināmas oficiāli PINTSA un Ministru kabinetā, kas būtu nesamērīgi apgrūtināši.

Līdzīgi, ja mikrokvalifikācijas Latvijā tiktu ieviestas kā kvalifikācijas daļas, tad arī to pielīdzināšana LKI būtu viegla atbilstoši kvalifikācijas līmenim.

6. Secinājumi, rekomendācijas un jautājumi turpmākai diskusijai

Šajā nodaļā sniegti secinājumi atbilstoši pētījuma uzdevumā formulētajiem pētnieciskajiem jautājumiem, apkopotas ziņojumā sniegtās rekomendācijas, kā arī formulēti jautājumi turpmākai diskusijai.

6.1. Secinājumi

6.1.1. Kas ir mikrokvalifikācijas? Eiropas konteksts: definīcija un raksturojums. Mikrokvalifikāciju jēdziens Latvijā

Mikrokvalifikācijas jēdziens pirmo reizi parādījās apmēram 2013. gadā – bieži vien saistībā ar digitālajām nozīmītēm, un pēc tam kļuva par sinonīmu sertifikātiem, ko iegūst, pabeidzot MOOC kursus. Mikrokvalifikāciju attīstība un augstskolu piedāvātās tālākizglītības digitalizācijas attīstība ir cieši saistītas, un jo īpaši tiešsaistē pieejamu mikrokvalifikāciju attīstību ir veicinājusi Covid-19 pandēmija.

Mikrokvalifikācijām ir pozitīva ietekme uz mūžizglītības sistēmas attīstību un tālākizglītības pieejamību, darbaspēka prasmju attīstību. Līdzšinējā pasaules augstskolu pieredze liecina, ka mikrokvalifikācijas var veicināt arī inovācijas augstākajā izglītībā, t.sk., izglītības satura pilnveidošanu, pedagoģiskās inovācijas, jaunu mācību tehnoloģiju lietošanu, augstskolas personāla prasmju pilnveidi, jaunu mērķa grupu apzināšanu, augstskolas iekšējo procesu attīstību.

Pašlaik mikrokvalifikāciju jēdzienu vispārīgi izmanto, lai raksturotu visa veida īsākas mācību formas, izmantojot visdažādākos nosaukumus un zīmolus jebkādā veidā, formā un izmērā. Eiropas valstis visbiežāk par mikrokvalifikācijām uzskata studiju modulūsus, studiju kursus, kas ir grāda izglītības programmu sastāvdaļas (arī tiešsaistē,

arī piedāvātus atsevišķi no studiju programmām), kā arī īpašam mērķim izstrādātus, papildinošus kursus un apliecinājumus.

Lai arī šobrīd dažādās valstīs izpratne par mikro kvalifikācijām ievērojami atšķiras, tām ir kopīgas iezīmes: garums – tipiski lielāks par vienu kursu, bet mazāks par studiju programmu, pielietojums darba tirgū, kā arī ievērojama loma mūžizglītības nodrošināšanā, nodrošinot mācību iespējas ātrā un elastīgā veidā.

Mikro kvalifikāciju attīstība ir kļuvusi par ES izglītības politikas prioritāti. Lai nodrošinātu lielāku uzticību mikro kvalifikācijām, to plašāku izmantošanu un atzīšanu, ES plāno izstrādāt un piedāvāt dalībvalstīm vienotu pieeju mikro kvalifikācijām, t.sk., vienotu definīciju. Šobrīd Eiropas Komisijas Konsultatīvās grupas piedāvātā mikro kvalifikāciju definīcija ir šāda:

Mikro kvalifikācija ir apliecinājums, ka persona ir apguvusi noteiktus mācīšanās rezultātus neilgā mācīšanās pieredzē. Šie mācīšanās rezultāti ir novērtēti pret zināmiem standartiem. Apliecinājumam būtu jābūt ietvertam sertificētā dokumentā.

Mikro kvalifikācijas pieder izglītības guvējam, tās var koplietot ar citiem, tās ir atzīstamas/ pārnēsamas (portable) un tās var apvienot lielākās kvalifikācijās. To kvalitāte tiek nodrošināta, ievērojot saskaņotos standartus. Tās var iegūt klātienē, tiešsaistē vai jauktā veidā.

Lai uzsvērtu mikro kvalifikācijām būtisko iezīmi – pielietojumu darba tirgū, autore iesaka definīciju papildināt precizēt šādi (A. definīcijas variants):

A. “Mikro kvalifikācija ir apliecinājums, ka persona neilgā mācīšanās pieredzē ir apguvusi noteiktus mācīšanās rezultātus, ko var pielietot darba tirgū. Šie mācīšanās rezultāti ir novērtēti pret zināmiem standartiem. Mikro kvalifikāciju var atzīt un uzkrāt lielākā kvalifikācijā.”

Latvijas izglītības sistēmā šo definīciju var izmantot jebkurā izglītības līmenī (gan vidējā profesionālā izglītībā, gan augstākajā izglītībā), jebkurā augstākās izglītības studiju programmu veidā (izstrādājot mikro kvalifikācijas gan uz akadēmisko studiju programmu bāzes, gan uz profesionālo studiju programmu bāzes).

Latvijā vistiešāk mācīšanās rezultātu pielietojumu darba tirgū nodrošina profesionālā izglītība. Attiecīgi **mikro kvalifikācijas profesionālajā izglītībā** Latvijā varētu būt definētas šaurāk (B. definīcijas variants):

B. “Mikro kvalifikācija ir apliecinājums, ka persona neilgā mācīšanās pieredzē ir apguvusi noteiktus mācīšanās rezultātus, ko var pielietot darba tirgū. Šie mācīšanās rezultāti ir novērtēti pret daļu no profesijas standarta vai profesionālās kvalifikācijas prasībām. Mikro kvalifikāciju var atzīt un uzkrāt profesionālās kvalifikācijas iegūšanai.”

Var rasties jautājumi par **termina *micro-credentials* atbilstību latviešu valodā**, jo līdzšinējā publiskajā komunikācijā ir lietots gan termins *mikro kvalifikācijas*, gan *mikro apliecinājumi*. Ņemot vērā, ka angļu valodas termins *micro-credential* tiek lietots gan kā mācību aktivitātes, kuru rezultātā var iegūt apliecinājumu, gan kā apliecinājums, kas apstiprina mācīšanās aktivitātes un to laikā apgūtos mācīšanās rezultātus, autore atbalsta **Valsts valodas centra rekomendāciju šo terminu atveidot latviešu valodā kā *mikro kvalifikācijas***. Arī latviešu valodā terminam *kvalifikācijas* ir plašāka nozīme.

6.1.2. Kuras Latvijā īstenotās kvalifikācijas atbilst mikrokvalifikāciju statusam? Vai un kādi normatīvie akti šobrīd regulē to īstenošanu?

Latvijā augstskolas un koledžas tālākizglītībā piedāvā apgūt atsevišķas studiju programmu daļas (studiju kursus vai modulus), formālās izglītības programmas (profesionālās tālākizglītības programmas, profesionālās pilnveides izglītības programmas) un neformālās izglītības programmas. Reglamentēto profesiju jomā (piemēram, pedagoģijā, veselības aprūpē) iespējama obligātā profesionālā pilnveide, sertifikācija un resertifikācija, kas nodrošina speciālista prakses tiesības. Ir augstskolas, kas arī izstrādājušas īpašas īsas izglītības programmas profesionāļiem ar pieredzi, attiecīgi apkopojot savstarpēji saskanīgus studiju kursus.

Kopsavilkums par šobrīd AII visbiežāk piedāvāto tālākizglītības kursu/programmu atbilstību EK Konsultatīvās grupas mikrokvalifikāciju definīcijā minētajiem elementiem apkopots 8. tabulā.

Tabula 8. Kopsavilkums par dažādu AII tālākizglītībā īstenotu kursu/programmu veidu atbilstību svarīgiem mikrokvalifikāciju elementiem

	Studiju kurss vai modulis, vai moduļu kopa	Prof. tālākizglītības programma	Prof. pilnveides programma	Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas	Neformālās izglītības programma
Īsa mācīšanās pieredze: a) īsāka par augstākās izglītības kvalifikācijas ieguvu (studiju programmu)	Jā	Jā	Jā	Jā	Jā
Īsa mācīšanās pieredze: b) īsāka par profesionālās kvalifikācijas ieguvu	Jā, ja apgūstot moduļu kopu nevar iegūt prof. kvalifikāciju	< par SP (a), bet = ar prof. kvalifikāciju	Jā	Jā	Jā
Orientācija uz darba tirgu	Ne visos gadījumos	Jā	Jā	Jā	Nav (atsevišķos gadījumos var būt)
Izsniegts sertificēts dokuments	All apliecība	Valsts atzīta apliecība	Valsts atzīta apliecība	Valsts atzīts sertifikāts	All apliecība
Dokumentā minēti elementi	Sasniegtie mācīšanās rezultāti	Nav, bet var - viegli	Nav, bet var - viegli	Nav, bet var	Nav, bet var
	Novērtējuma metode	Nav, bet var - viegli	Ir	Ir (sekmju izrakstā pārbaudes darbi)	Nav, bet var
	Iegūtie kredītpunkti	Ir	Nav, bet var	Nav, bet var	Nav, bet var
	LKI līmenis	Nav, bet var - viegli	Ir (šobrīd līdz 4. LKI)	Var	
Atzīstamas, pārnesamas, var apvienot lielākā kvalifikācijā	Ir	Var	Var	Var	Var
Kvalitāte nodrošināta, ievērojot saskaņotus standartus	Ir	Ir (atbilstoša akreditēta studiju virziena gadījumā)	Ir (atbilstoša akreditēta studiju virziena gadījumā)		Nē

	Atbilst pilnībā
	Gandrīz atbilst (vai var viegli nodrošināt atbilstību)
	Atbilst daļēji (vai var nodrošināt atbilstību)
	Neatbilst (izņemot atsevišķus gadījumus)
	Neatbilst

Izvērtējot dažādu tālākizglītības kursu/programmu veidu atbilstību mikrokvalifikāciju prasībām, var secināt, ka:

- Apliecība par studiju kursa, moduļa vai moduļu kopas apguvi atbilst mikrokvalifikāciju statusam tajos gadījumos, kad mācīšanās pieredze ir orientēta uz pielietojumu darba tirgū (drīzāk profesionālu studiju programmu gadījumā, taču iespējams arī akadēmisku studiju programmu gadījumā);
- Profesionālās kvalifikācijas apliecība, kas iegūta profesionālās tālākizglītības programmas apguves rezultātā, var atbilst mikrokvalifikāciju statusam tikai tādā gadījumā, ja tiek noteikts, ka mikrokvalifikāciju apjoms ir īsāks par augstākās izglītības kvalifikāciju. Ja mikrokvalifikācijas attiecinātu tikai šauri uz profesionālo izglītību, tad par mikrokvalifikācijām būtu uzskatāmas tikai profesionālo kvalifikāciju daļas.
- Apliecība, kas iegūta profesionālās pilnveides programmas apguves rezultātā, diezgan labi atbilst mikrokvalifikāciju statusam. Tāpat arī populārās pedagoģu profesionālās kompetences pilnveides programmas.
- Neformālās izglītības programmas atsevišķos gadījumos saturiski var labi atbilst mikrokvalifikāciju statusam, tomēr šobrīd tām iztrūkst būtiski elementi, lai nodrošinātu to caurskatāmību, uzticamību un kvalitātes standartus. Tā kā neformālās izglītības programmu ideja nav savienojama ar pārlietu apgrūtināšu regulējumu, labāk uz tām neattiecināt mikrokvalifikāciju statusu.

Šobrīd Saeimā tiek apspriesti **grozījumi Profesionālās izglītības likumā**, kuri, ja tiktu pieņemti, **pēc būtības iedzīvinātu mikrokvalifikācijas un ar tām saistītos principus** (tostarp elastīgu - modulāru pieeju izglītības programmu īstenošanā, iespēju apgūt profesionālās kvalifikācijas daļas, uzlabotu mācīšanās rezultātu vienību atzīšanu utt.) **profesionālajā izglītībā visos līmeņos** pat bez mikrokvalifikāciju termina pieminēšanas. Var uzskatīt, ka apliecība par moduļa apguvi un apliecība par profesionālās kvalifikācijas daļas apguvi (ko varēs piešķirt par vairāku moduļu apguvi vai par profesionālās pilnveides programmu apguvi), atbilst mikrokvalifikāciju statusam.

Grozījumi Profesionālās izglītības likumā arī paredz paplašināt profesionālās tālākizglītības pieejamību augstākās izglītības līmenī, nosakot, ka profesionālās tālākizglītības programmas var īstenot augstākās izglītības profesionālās kvalifikācijas ieguvei līdz pat 7. LKI līmenim. Profesionālo pilnveidi ir iecerēts definēt kā profesionālās izglītības veidu, kas dod iespēju apgūt vai pilnveidot profesionālās kvalifikācijas daļu, kas ir iekļauta NKS.

Apstiprinot grozījumus Profesionālās izglītības likumā, tiks pavērtas iespējas, piemācoties iztrūkstošo elementu un nedublējot garās profesionālās izglītības programmas, iegūt papildu nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas - zināšanas, prasmes un kompetences, kas būtu novērtējamās un atzīstamas, kā arī apliecinātas oficiālā dokumentā. Tas ir īpaši svarīgi gan mūžizglītības kontekstā, gan maza darba tirgus kontekstā, kur vienam speciālistam bieži vien jāuzņemas dažādi amata pienākumi, kuru veikšanai nepieciešamās kompetences nereti atrodamas dažādās profesionālās kvalifikācijās.

Šā brīža situāciju attiecībā uz tālākizglītības iespēju piedāvāšanu augstākajā izglītībā raksturo **AII aptaujas rezultāti**:

- Aptaujā piedalījās 43 AII jeb 83 % no Latvijas AII. No tām 24 bija augstskolas un 19 koledžas; 29 valsts, 13 – juridisku personu dibinātas, 1 – ārvalsts augstskolas filiāle).
- **Gandrīz visas AII piedāvā tālākizglītības iespējas.** Tikai 1 augstskola un 4 koledžas norādīja, ka tālākizglītību nepiedāvā.
- Visvairāk augstskolu un koledžu piedāvā apgūt **neformālās izglītības programmas** (29 AII jeb 67 %), **studiju kursus** (25) un **profesionālās pilnveides programmas** (20). Profesionālās tālākizglītības programmas un moduļi tiek piedāvāti salīdzinoši reti (tikai katra piektā AII).
- 56 % AII izstrādā un **īsteno īpašas programmas pēc ārēja pasūtījuma**, 37 % nodrošina izglītības programmas kādu **noteiktu profesijas pārstāvju sertifikācijai**. Tikai 3 AII (7 %) piedāvā iegūt starptautisku sertifikātu. Tikpat ir uzsākušas MOOC kursu īstenošanu.
- AII piedāvā apgūt gan īsus kursus/ programmas, kas ir saturiski cieši saistītas ar īstenojamām studiju programmu (19 AII), gan arī tādus kursus/programmas, kas ar studiju programmām nav saistītas (15 AII).
- No aptaujā minētajiem piemēriem, visvairāk starptautiskajās MOOC platformās piedāvātajām mikrokvalifikācijām līdzinājās Rīgas Juridiskās augstskolas izstrādātās īstermiņa programmas. Tās veido vairāki studiju kursi, kuru apguves rezultātā tiek piešķirts sertifikāts ar iespēju vēlāk to izmantot maģistra grāda iegūšanai. Vienu no programmām iespējams pilnībā apgūt tiešsaistē.
- AII biežāk minētās **mērķa grupas tālākizglītībai ir konkrētas profesijas pārstāvji, jebkurš pieaugušais, kā arī absolventi.**
- Vispopulārākā tālākizglītības kursu/programmu īstenošanas forma pēdējo divu gadu laikā bija **jauktā veidā**, apvienojot gan klātieni, gan tiešsaisti.
- 40 % AII piedāvā apgūt kādus tālākizglītības kursus/programmas **bez maksas**, 42 % AII piedāvā atlaides mācību maksai kādos noteiktos gadījumos.
- Pārliecinoši lielākā daļa AII tālākizglītības piedāvājumu **plāno palielināt** tuvāko divu gadu laikā: 79 % no aptaujātajām augstskolām un 74% no aptaujātajām koledžas. Turklāt ievērojams skaits AII jau tuvākā gada **plāno palielināt piedāvājumu tiešsaistē**: ½ AII plāno palielināt gan jauktā veidā, gan tikai tiešsaistē īstenojamu kursu/programmu skaitu, bet 40 % - tikai jauktā veidā.
- Attiecībā uz **būtiskākajiem izaicinājumiem un grūtībām**, ar ko AII saskaras, piedāvājot tālākizglītību, visvairāk AII min **iekšējo cilvēkresursu noslodzi un trūkumu, valsts finanšu atbalsta trūkumu pieaugušo izglītībai un pieprasījuma trūkumu**. Pārāk sarežģītas administratīvās prasības apgrūtina tikai 7 AII (16 %).
- Līdzīgi minēti arī tālākizglītību veicinošie faktori:
 - o cilvēkresursu pieejamība (papildu personāls gan organizēšanai, gan pasniegšanai);
 - o finanšu resursu pieejamība (valsts atbalsta programmas, pieprasījuma palielināšanās);
 - o pieprasījums (gan pasūtītāju, gan izglītības guvēju);
 - o apmācības (izglītojoši semināri, apmācības tālākizglītības organizatoriem par programmu izstrādi, licencēšanu, akreditāciju; konsultācijas un ieteikumi par nepieciešamo dokumentāciju un apliecinājumiem, t.sk., digitālajiem);

- laiku (laicīgāk apstiprinātas jaunas programmas, savlaicīgāka informācija par pieprasījumu ES finansētos projektos).

AII eksperti intervijās skaidroja, ka vieglāk organizēt klausītāju piesaisti, jo viņi tiek iesaistīti jau esošās studiju programmās un mācības notiek kopā ar studentiem. Cita veida izglītības piedāvājuma izveidei ļoti būtiska ir cilvēkresursu kapacitāte: gan organizatoriskā, gan pasniedzēji. Lai veicinātu **tālākizglītības attīstību AII**, viņi rosināja:

- publiskajos iepirkumos paredzēt kvalitātes kritērijus un nenoteikt zemākās cenas principu kā galveno;
- apkopot informāciju par tālākizglītības iespējām visās AII tiešsaistē vienotā, lietotājiem draudzīgā platformā, kā arī īstenot vienotu informatīvu kampaņu.

Tādējādi no AII aptaujas un intervijām secināms, ka:

1. Latvijas AII pārsvarā piedāvā tālākizglītības iespējas, un tuvākajos gados piedāvājums palielināsies. Iespējams, covid-19 pandēmijas ietekmē notiek un tiek plānota arvien lielāka tālākizglītības iespēju digitalizācija, tālākizglītības kursus/programmas piedāvājot apgūt tiešsaistē vai jauktā veidā. Tādējādi AII ir labs potenciāls piedāvāt mikrokvalifikācijas.

2. Tālākizglītības kursi/programmas, kas ir orientētas uz pielietojumu darba tirgū (piemēram, pēc ārēja pasūtījuma un noteiktu profesijas pārstāvju profesionālās pilnveides programmas) ieņem nozīmīgu lomu AII tālākizglītības piedāvājumā.

3. Lai veicinātu tālākizglītības (tostarp mikrokvalifikāciju) piedāvājumu AII, nozīmīga ir augstskolu iekšējās kapacitātes veicināšana un ārējā pieprasījuma radīšana/veicināšana, t.sk. gan finansiāli, gan informatīvi stimuli.

6.1.3. Mikrokvalifikācijas Latvijas izglītībā – to atzīšana un kvalitātes nodrošināšana

Atzīšana

Saskaņā ar EK Konsultatīvās grupas mikrokvalifikācijas definīcijas priekšlikumu, pierādījumam, ka mācīšanās rezultāti ir sasniegti, ir jābūt ietvertiem **sertificētā dokumentā, kurā ir ietverta šāda informācija: ziņas par saņēmēju, sasniegtie mācīšanās rezultāti, novērtējuma metode, iestāde, kas piešķirusi dokumentu, kā arī, kur attiecināms, kvalifikācijas ietvarstruktūras līmenis un piešķirtie kredītpunkti**. Minētā informācija varētu būt iekļauta arī pielikumā pie apliecinājuma, līdzīgi kā tas ir diploma pielikumā.

Mikrokvalifikācijas, kas ir izstrādātas, cieši sadarbojoties ar darba devējiem, kā arī nozares sniegts atzinums vairo izglītības guvēju uzticību, ka mikrokvalifikācijas ir izstrādātas, lai nodrošinātu nodarbinātības iespējas attiecīgajā jomā.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem, dokumentus, kurus izsniedz par dažādu tālākizglītības kursu/programmu apguvi, Latvijā visbiežāk dēvē par *sertifikātu* vai *apliecību*.

Ņemot vērā tehnoloģiju attīstību un pieaugošo izglītības izplatību visā pasaulē, notiek izstrāde un uzlabojumi **digitālajos sekmju izrakstos, identitātes pārbaudē un digitālajos apliecinājumos**. Šiem risinājumiem pilnveidojoties un kļūstot cenas ziņā izdevīgākiem, izglītības īstenotājiem vajadzētu apsvērt to izmēģināšanu vai pieņemšanu, īpaši Europass digitālo apliecinājuma dokumentu infrastruktūru (EDCI) gadījumā.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem, daudzas AII Latvijā piedāvā apliecinājumus digitālā formā (bieži vien pēc pieprasījuma), taču tie parasti ir elektroniski pārveidoti un/vai elektroniski parakstīti standarta apliecinājumi, lai nodrošinātu attālinātā darba procesus.

Piešķirot **akadēmiskos kredītpunktus** par mikrokvalifikācijām, iespējams uzlabot to atzišanu un palielināt izglītības guvēju skaitu, kuri iestājas grāda programmā. Lielākā daļā Eiropas valstu mikrokvalifikācijas ir izteiktas ECTS kredītpunktos, taču to apjoms ievērojami variē. Mikrokvalifikācijām, kas atbilst studiju programmu daļai, var viegli piešķirt kredītpunktus saskaņā ar ECTS lietotāja vadlīnijām.

Latvijā par apgūtiem studiju kursiem un moduļiem tiek piešķirti akadēmiskie kredītpunkti saskaņā ar Augstskolu likumu.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem, AII **piešķir kredītpunktus tikai daļā** no citiem tālākizglītības kursiem/programmām, nedaudz biežāk - tādu kursu/programmu gadījumā, ko AII uzskata par saturiski cieši saistītām ar studiju programmām (diapazonā no 1 – 8). Lai veicinātu plašāku kredītpunktu piešķiršanu, **AII būtu noderīgs ārējais regulējums vai metodiskais materiāls**, pēc kā AII varētu vadīties.

Mācīšanās rezultātu apraksts tiek identificēts kā kritiski svarīga informācija, kas būtu jānorāda mikrokvalifikācijās, lai nodrošinātu to caurskatāmību, uzticamību, atzišanu un iespēju uzkrāt.

Latvijā mācīšanās rezultāti nav jāapraksta ne apliecinājumā par studiju kursa vai moduļa apguvi, ne citu tālākizglītības kursu/programmu gadījumā. Tomēr **to nebūtu grūti izdarīt, jo mācīšanās rezultāti daudzos gadījumos jau tiek formulēti**, izstrādājot izglītības programmas aprakstu.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem, studiju kursu un moduļu gadījumā mācīšanās rezultātus apliecinājumā vai tā pielikumā **apraksta ½ no aptaujātajām augstskolām (vismaz daļā gadījumos)**, neskatoties uz to, ka tas nav obligāti prasīts. Tas arī ir biežāk nekā citu kursu/programmu gadījumos.

Ne mazāk būtiska uzmanība ir jāpievērš **sasniegto mācīšanās rezultātu novērtēšanas veidam**, jo studējošā novērtēšana ir būtiska kvalitatīvas izglītības daļa. Mikrokvalifikācijām ir jāparedz jēgpilni novērtēšanas uzdevumi, kas atbilst attiecīgās izglītības līmenim un kontekstam un ļauj demonstrēt sasniegtos atbilstošus mācīšanās rezultātus. Dalībnieku apmeklējuma uzskaitē kā vienīgā novērtēšanas metode nav pieņemama mikrokvalifikāciju gadījumā.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem, apmeklējums kā vienīgā tālākizglītībā apgūto mācīšanās rezultātu novērtēšanas metode AII vidū nav izplatīta, īpaši studiju kursu un moduļu gadījumā. Nedaudz biežāk – citu tālākizglītības kursu/programmu gadījumā (16% AII). Daudzu AII gadījumā apmeklējums tiek ņemts vērā kā papildu novērtēšanas metode (53% studiju kursu un moduļu gadījumā; 1/3 AII – citu kursu/programmu gadījumā). Daudzās AII izplatīti novērtēšanas veidi ir arī standartizēti testi, praktiskas dabas projekti un rakstiski kursa darbi. 10 AII studijuursos un moduļos ir integrējušas arī praksi.

Lielākā daļā Eiropas valstu ir ieviests regulējums, kas pieļauj mikrokvalifikāciju **atzīšanu** – gan ar mērķi veicināt izglītības guvēju konkurētspēju darba tirgū, gan (nedaudz retāk) akadēmiskām vajadzībām – lai turpinātu studijas (tostarp iepriekšējā izglītībā sasniegtu studiju rezultātu atzišanas kārtībā). EK Konsultatīvā darba grupa mikrokvalifikāciju atzišanai augstākajā izglītībā sākuma posmā rekomendē izmantot

standarta procedūras, kas tiek izmantotas, lai atzītu studiju pieredzi ārvalstīs. Citu izglītības iestāžu/ mācību centru apliecinājumu atzīšanai var izmantot iepriekšējā izglītībā iegūtu mācīšanās rezultātu atzīšanas procedūras. Tā arī rekomendē atzīšanas procedūras adaptēt mikrokvalifikācijām, tā kā šobrīd esošās procedūras ir pārāk laikietilpīgas un resursietilpīgas, un nevarēs apmierināt pieaugušo pieprasījumu.

Latvijā iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšanas sistēma augstākajā izglītībā Latvijā darbojas kopš 2012. gada, taču šis process netiek koordinēts valsts līmenī. AII, pamatojoties uz normatīvo regulējumu un IZM izstrādātiem metodiskajiem ieteikumiem, veido savu pieeju un praksi. Tālākizglītības, profesionālās pilnveides, neformālās izglītības programmu, kā arī citos veidos (piemēram, pašizglītībā) apgūtu zināšanu, prasmju un kompetenču atzīšana ir iespējama, apliecinot apgūtās daļas no studiju programmas apjoma, kas ir līdzīgs daļējai kvalifikācijas atzīšanai.

Studijuursos un moduļos apgūtie mācīšanās rezultāti ir viegli atzīstami un uzkrājami saskaņā ar Augstskolu likumā noteikto.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem:

- Tālākizglītības kursi/programmas, kas ir saturiski saistītas ar studiju programmām, ir arī vieglāk atzīstamas.
- Attiecībā uz tālākizglītībā iesaistīto aktīvu piesaisti studijām, visvairāk AII to mēģina aktīvi darīt studiju kursu un moduļu klausītāju gadījumā.

Intervētie AII eksperti rekomendēja sekojošo:

- Lai veicinātu aktīvāku kvalifikācijas daļu un iepriekšējā izglītībā apgūtu mācīšanās rezultātu atzīšanu, būtu vēlams šo procesu standartizēt un vairāk koordinēt valstiskā līmenī.
- Tā kā klausītāja statuss nereti tiek izmantots, lai nodrošinātu elastīgus studiju ceļus (kas ir aktuāli pieaugušajiem ar ģimenes un darba pienākumiem), būtu jāpārskata stingri noteiktās robežas starp studējošā un klausītāja statusu, tostarp augstskolu darbības kvalitātes kritērijos, kā arī jāmēģina rast vairāk iespējas elastīgā veidā plānot studijas arī studējošajiem. Tāpat arī jāizvērtē *klausītāja* termina atbilstību mūsdienu pedagoģiskajām nostādnēm, ņemot vērā tā semantisko nozīmi.

Tādējādi no AII aptaujas un intervijām ir secināms, ka:

1. Digitālo apliecinājumu par tālākizglītības kursu/programmu apguvi Latvijā nav uzsākta, un to būtu nepieciešams veicināt.

2. Attiecībā uz kredītpunktu piešķiršanu un mācīšanās rezultātu aprakstīšanu apliecinājumā par tālākizglītības kursu/programmu apguvi AII Latvijā praktiski dara vairāk, nekā ir likumdošanā noteikts. Ārējs regulējums vai metodiski materiāli, kā to darīt, varētu to veicināt vēl vairāk. Pievienot aprakstītos mācīšanās rezultātus pie apliecinājuma AII nebūtu liels apgrūtinājums, jo daudzos gadījumos AII tos tāpat apraksta izglītības programmu izstrādes procesā.

3. Mikrokvalifikācijas kā “ceļš uz augstākās izglītības grādu” biežāk darbojas studiju kursu un moduļu klausītāju gadījumā. Iepriekšējā izglītībā apgūtu mācīšanās rezultātu atzīšanas regulējuma standartizēšana un procesa aktīvāka koordinēšana nacionālā līmenī veicinātu atzīšanas aktivitāti.

4. Jāpārskata stingri noteiktās robežas starp studējošā un klausītāja statusiem, domājot gan par elastīgu studiju ceļu nodrošināšanu studējošiem, gan par ārēju

motivāciju AII piesaistīt vairāk klausītājus. Tāpat arī jāizvērtē *klausītāja* termina atbilstību mūsdienu pedagoģiskajām nostādnēm, ņemot vērā tā pasīvo semantisko nozīmi.

Kvalitātes nodrošināšana

Attiecībā uz **mikrokvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanu**, fakts, ka mikrokvalifikācijas nav īpaši minētas Eiropas valstu nacionālajā regulējumā, neliedz tām uzskatīt, ka esošais augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas ietvars mikrokvalifikācijas nosedz. Eiropas standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai (ESG), kas tiek pielietoti Eiropas augstākās izglītības telpā augstākās izglītības iestāžu un kvalitātes vērtēšanas aģentūru vērtēšanai, ir izmantojami arī mikrokvalifikāciju kvalitātes vērtēšanā. Eiropas valstis uzskata, ka atsevišķu procedūru ieviešana mikrokvalifikācijām būtu pārāk apgrūtināša, un mikrokvalifikācija drīzāk būtu jāvērtē institucionālās vērtēšanas ietvaros. Tai pat laikā lielākā daļa augstākās izglītības kvalitātes aģentūru uzskata, ka viņu ārējās kvalitātes vērtēšanas procedūras neaptver mikrokvalifikācijas, taču daudzām no tām ir plāni saistībā ar šo. 23 % no aģentūrām uzskata, ka viņu ārējās kvalitātes vērtēšanas procedūras mikrokvalifikācijas aptver (piemēram, iekšējās kvalitātes sistēmas vērtēšanas procedūra aplūko arī mikrokvalifikāciju piedāvājumu), un tikai 15 % aģentūru ir īpašas procedūras, kas vēltītas mikrokvalifikācijām.

Latvijā augstākās izglītības ārējā kvalitātes nodrošināšanas sistēmas regulējumā netiek detalizēti minēta un skaidrota tālākizglītības kvalitātes nodrošināšana. Vienlaikus būtiska loma augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā ir AII iekšējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmām, kas nenoliedzami ietekmē AII kapacitāti un spēju piedāvāt arī tālākizglītību. Tāpat arī atbilstoša studiju virziena akreditācija sniedz uzticību par to, ka arī atbilstošas profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas ir akreditējamas atvieglotā procedūrā. Skaidrāku tālākizglītības, tostarp mikrokvalifikāciju (atbilstoši studiju virzieniem) ietveršanu ārējā kvalitātes nodrošināšanas sistēmā var nodrošināt, veicot nelielas izmaiņas regulējumā un vadlīnijās. Nākotnē attīstot kvalitātes nodrošināšanas sistēmu un pārejot uz institucionālo akreditāciju, būtu jāņem vērā arī AII loma attiecībā uz tālākizglītības nodrošināšanu.

Saskaņā ar AII aptaujas rezultātiem:

- Tikai 40 % AII (tālākizglītības organizatoru personā) uzskata, ka studiju virzienu akreditācija pilnībā vai daļēji aptver studiju kursus un modulus.
- Studiju virzienu akreditāciju (vismaz daļēji) uz cita veida kursiem/programmām attiecina tikai 14 % AII.
- Iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz tālākizglītību tiek attiecināta biežāk nekā studiju virzienu akreditācija, īpaši studiju kursu un moduļu gadījumā (vismaz daļēji – 51 % AII).
- Tai pat laikā daudzi respondenti atzīmējuši, ka īsteno citas – papildu aktivitātes tālākizglītības kvalitātes nodrošināšanai. Turklāt AII tālākizglītībā nepaļaujas tikai uz pasniedzēju un/vai pieprasījumu, kas norāda uz tendenci AII uzņemties institucionālu atbildību par tālākizglītību.

Saskaņā ar AII ekspertu intervijām, esošā tālākizglītības programmu licencēšanas un akreditācijas kārtība ir pieņemama un pietiekami efektīva, taču laikietilpīgākais un sarežģītākais posms jaunu programmu izstrādē valsts augstskolās

esot iekšējā saskaņošanas process, kas vienlaikus arī garantē programmu kvalitāti atbilstoši augstskolas standartiem.

Tādējādi no AII aptaujas un intervijām ir secināms, ka:

1. Tālākizglītības kursu/programmu kvalitāte biežāk tiek nodrošināta augstskolu iekšējās kvalitātes sistēmas ietvaros, nekā studiju virzienu akreditācijas ietvaros.

2. Daudzas AII īsteno papildu aktivitātes, kas īpaši izstrādātas tālākizglītības kursu/programmu kvalitātes nodrošināšanai, kas norāda uz tendenci AII uzņemties institucionālu atbildību par tālākizglītību.

3. Atsevišķas jaunas mikro kvalifikāciju programmu licencēšanas un akreditācijas procedūras nebūtu vēlamas, bet būtu jāpārskata esošais regulējums, lai tas garantētu, ka AII uzņemas atbildību par mikro kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanu, kā arī, profesionālās izglītības gadījumā, lielāka uzmanība tiktu pievērsta to atbilstībai profesionālās kvalifikācijas daļas prasībām.

6.1.4. Kāda būtu iespējamā Latvijas pieeja mikro kvalifikāciju iekļaušanai LKI?

EK Konsultatīvā grupa atzīst, ka mikro kvalifikāciju iekļaušana nacionālajās kvalifikāciju ietvarstruktūrās (NKI) dalībvalstīs ir agrā attīstības stadijā. Lielākā daļā Eiropas valstu mikro kvalifikācijas nav pielīdzinātas NKI, tur, kur ir, parasti lielāka apjoma kvalifikācijas. Vienlaikus to vidū valda vienprātība, ka mikro kvalifikāciju pielīdzināšana NKI veicinātu mikro kvalifikāciju caurskatāmību un atzīšanu. Tas, ka mikro kvalifikācijas vēl nav pielīdzinātas, tiek skaidrots ar to, ka tā ir jauna lieta, kura vēl nav pietiekami pārrunāta nacionālā līmenī.

Ja mikro kvalifikācijas Latvijā tiktu ieviestas kā izglītības kvalifikācijas (vai tikai profesionālās kvalifikācijas) daļas, tad arī to pielīdzināšana LKI būtu viegla atbilstoši attiecīgās izglītības kvalifikācijas līmenim. LKI līmeņa norādīšana apliecinājumā par izglītības programmas apguvi veicinātu tās atzīšanu. Profesionālās izglītības gadījumā informācijas apkopošana un pieejamība par mikro kvalifikācijām (kā profesionālās kvalifikācijas daļām) būtu lietderīga, taču tam ir jābūt informatīvam nolūkam, neparedzot atsevišķu laukietilpīgu un reprezentatīvu saskaņošanas procedūru kā nozaru kvalifikāciju struktūrās iekļauto profesionālo kvalifikāciju un profesionālās kvalifikācijas prasību gadījumā. Pretējā gadījumā tiktu radīts neadekvāts administratīvais slogs.

6.2. Rekomendācijas

Pētījuma ziņojumā veikto rekomendāciju apkopojums.

1. Apstiprināt grozījumus Profesionālās izglītības likumā, lai ieviestu ar mikro kvalifikācijām saistītos principus profesionālajā izglītībā. Veicināt to praktisku ieviešanu, īpaši augstākajā izglītībā.

2. Publiskajos iepirkumos par AII nodrošinātu tālākizglītību paredzēt kvalitātes kritērijus un nenoteikt zemākās cenas principu kā galveno.

3. Apkopot informāciju par tālākizglītības iespējām visās AII tiešsaistē vienotā, lietotājiem draudzīgā platformā, kā arī īstenot vienotu informatīvu kampaņu.

4. Sniegt atbalstu augstskolu iekšējās kapacitātes veicināšanai tālākizglītības piedāvājuma izstrādei un aktīvai piedāvāšanai.

5. Ar izglītības politikas un atbalsta instrumentiem, t.sk., finansiāliem un informatīviem, veicināt ārējā pieprasījuma palielināšanos pēc AII piedāvātas tālākizglītības.

6. Lai uzsāktu digitālo apliecinājumu izsniegšanu par tālākizglītības kursu/programmu apguvi, attiecīgi jāpārskata normatīvais regulējums un jāinformē AII par iespējām to darīt.

7. Izstrādāt ārēju regulējumu vai metodisko materiālu, kā tālākizglītības kursiem/programmām AII var piešķirt kredītpunktus un apliecinājumā (vai tā pielikumā) nodrošināt mācīšanās rezultātu aprakstu.

8. Standartizē iepriekšējā izglītībā apgūtu mācīšanās rezultātu atzīšanas regulējumu un šo procesa aktīvāk koordinēt nacionālā līmenī.

9. Pārskatīt stingri noteiktās robežas starp studējošā un klausītāja statusiem, domājot gan par elastīgu studiju ceļu nodrošināšanu studējošiem, gan par ārēju motivāciju AII piesaistīt vairāk klausītājus.

10. Izvērtēt *klausītāja* termina atbilstību mūsdienu pedagoģiskajām nostādnēm, ņemot vērā tā pasīvo semantisko nozīmi.

11. Pārskatīt esošo augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas regulējumu, lai tas garantētu, ka AII uzņemas atbildību par mikro kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanu, kā arī, profesionālās izglītības gadījumā, lai lielāka uzmanība tiktu pievērsta to atbilstībai profesionālās kvalifikācijas daļas prasībām. Atsevišķas jaunas mikro kvalifikāciju programmu licencēšanas un akreditācijas procedūras nebūtu vēlama.

12. Tās mikro kvalifikācijas, kas ir lielākas izglītības kvalifikācijas daļa, pielīdzināt attiecīgās izglītības kvalifikācijas līmenim, vienlaicīgi nodrošinot gan attiecīgā līmeņa mācīšanās rezultātus, gan atbilstošas mācīšanās rezultātu novērtēšanas metodes.

6.3. Jautājumi turpmākajai diskusijai un izaicinājumi

Turpmākajā diskusijā par mikro kvalifikāciju attīstību Latvijā būtu vēlams rast atbildes uz zemāk minētajiem jautājumiem. Daudzos gadījumos tie arī ietver būtiskus izaicinājumus.

Konceptuāli jautājumi, par kuriem nepieciešama iesaistīto pušu vienošanās

1. Vai mikro kvalifikācijas Latvijas augstākās izglītības sistēmā būtu piešķiramas tai izglītības pieredzei, kas ir īsāka par augstākās izglītības kvalifikācijas ieguvu (studiju programmu) vai īsāka par profesionālās kvalifikācijas ieguvu?

2. Vai mikro kvalifikācijas Latvijā būtu šauri attiecināmas tikai uz profesionālās izglītības sistēmu, kur ar mikro kvalifikācijām saistītie principi jau tiek aktīvi integrēti? Ņemot vērā, ka arī uz akadēmisko studiju programmu bāzes var veidot darba tirgū pielietojamas un aktuālas tālākizglītības programmas, vai mikro kvalifikācijas augstākajā izglītībā būtu jāinterpretē plašākā nozīmē (gan kā apliecinājumu par profesionālo studiju programmu daļu apguvi, gan kā apliecinājumu par akadēmisko studiju programmu daļu apguvi)?

3. Šajā kontekstā būtu vēlams izvērtēt, cik pamatoti ir turpināt dalīt studiju programmas akadēmiskajās un profesionālajās?

4. Profesionālās izglītības ietvaros profesionālās kvalifikācijas (vai nākotnē – tās daļas) piešķiršana nozīmē to, ka iegūtā izglītība atbilst darba tirgus prasībām, kas

aprstītas profesijas standartos un profesionālajās kvalifikācijas prasībās, iesaistoties darba devēju un nozares ministriju pārstāvjiem. Ja mikro kvalifikācijas Latvijā tiktu ieviestas plašākā nozīmē (neaprobežojoties ar profesionālo izglītību), vai un kādiem nosacījumiem būtu jābūt noteiktiem attiecībā uz pielietojumu darba tirgū? Kā vairot darba devēju uzticību mikro kvalifikācijām, kas tiek piedāvātas ārpus profesionālās izglītības sistēmas?

5. Vai likumdošanā nepieciešams atsevišķi definēt mikro kvalifikācijas? Ja jā, kā šo terminu likumdošanā izmantot?

6. Varbūt būtu pietiekami likumdošanā (un attiecīgi izglītības sistēmā) ieviest ar mikro kvalifikācijām saistītos principus, šo terminu nemaz neminot? (Piemēram, elastīgus studiju ceļus, modulāru pieeju izglītības programmu īstenošanā, iespēju apgūt kvalifikācijas daļas, efektīvu mācīšanās vienību atzīšanu utt.) Vai tas būtu pietiekami, lai mikro kvalifikāciju piedāvājums aktīvi attīstītos?

7. Kā minētos elastīgu studiju ceļu principus praktiski ieviest augstākajā izglītībā?

Jautājumi par mikro kvalifikāciju attīstību

8. Kā pilnveidot regulējumu, lai nodrošinātu gan mikro kvalifikāciju caurskatāmību, uzticamību un kvalitāti, gan lai veicinātu to attīstību un pieejamību?

9. Kādas priekšrocības sniedz mikro kvalifikāciju statuss? Piemēram, attiecībā uz īstenošanas formu, aktuālu un vērtīgu saturu, atzīšanu izglītībā un darba tirgū, prestižu?

10. Kādi stimuli nepieciešami, lai veicinātu AII ieinteresētību izstrādāt un aktīvi piedāvāt mikro kvalifikācijas? Kā nodrošināt AII kapacitāti to darīt?

11. Kā veicināt pieprasījumu? Vai un kādas finanšu atbalsta programmas iespējamās? Kā nodrošināt efektīvāku sabiedrības informēšanu par AII tālākizglītības, t.sk. mikro kvalifikāciju, piedāvājumu? Kā veicināt darba devēju ieinteresētību sadarboties ar AII, lai izstrādātu jaunas, inovatīvas, darba tirgū pielietojamas izglītības programmas?

12. Kā izveidot tādu ietvaru un pieeju mikro kvalifikāciju attīstībai, lai veicinātu inovācijas augstākajā izglītībā, tās digitalizāciju, kvalitāti un pieejamību?

Visbeidzot, mikro kvalifikāciju apspriešanas un ieviešanas procesā būtu vēlams ņemt vērā intervēto AII ekspertu novēlējumu:

- Nepieiet jautājumam formāli. Neizdomāt jaunu divriteni, bet uzlabot esošo sistēmu.
- Dot iespēju augstskolām ar kaut ko atšķirties no jebkura cita pieaugušo izglītības īstenoāja.
- Sadarboties starp visām ieinteresētajām pusēm un ieklausīties AII priekšlikumos. Ja mikro kvalifikācijas tiks attiecinātas arī uz citiem izglītības īstenoātājiem, jāpiesaista arī viņi. Lai jaunā sistēma ir kopīgi radīta, jo nevar likt darīt to, ko neviens nevēlas un nevar. Lai ir kopīga ideja un mērķis.

Pateicības

Autore izsaka pateicību AIC par iespēju veikt pētījumu un atbalstu tā tapšanas laikā, īpaši Sarmītei Rutkovskai un Baibai Ramiņai, augstskolu un koledžu tālākizglītības organizatoriem, kas atbildēja uz aptauju, kā arī par dalību intervijās un sniegtajām konsultācijām: Ilvitai Švānei, Kristīnei Strūbergai, Sarmītei Valainei, Guntai Bepersčaiti, Jānim Gaigalam un Laurai Ivetai Strodei.

Bibliogrāfiskās norādes

Akadēmiskās informācijas centrs. (2016). *Terminoloģija Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā. Pētījuma ziņojums*. Pieejams: www.nki-latvija.lv/content/files/Terminologijas_zinojums_2016.pdf

Akadēmiskās informācijas centrs. (2017). *Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Atjaunotais pašvērtējuma ziņojums*. Pieejams: http://www.nki-latvija.lv/content/files/Draft_updated_Referencing_report_LV.pdf

Akadēmiskās informācijas centrs. (2018). *Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras pielīdzināšana Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Atjaunotais pašvērtējuma ziņojums*. Pieejams: http://www.nki-latvija.lv/content/files/Pasvertejuma_zinojums_2018_LV.pdf

Akadēmiskās informācijas centrs. (2018a). *Neformālās un ikdienas mācīšanās rezultātu atzīšanas ieviešana Latvijā. Pašvērtējuma ziņojums*. Pieejams: http://www.nki-latvija.lv/content/files/Neform_mac_atzis_zinojums_2018_2.pdf

Bepersčaiti, G. (2021). *Nozaru sniegtie piemēri nepieciešamībai veidot Profesionālo tālākizglītību, kā sistēmu 1. – 8. LKI līmeņos*. Npublicēts manuskripts.

Centrālā statistikas pārvalde. (2018). *Apsekojuma "Pieaugušo izglītība" rezultāti*. Pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/izglitiba/meklet-tema/303-apsekojuma-pieauguso-izglitiba-rezultati-2018>

EMC. (n.d.). *EMC Common Microcredential Framework*. European MOOC Consortium. https://emc.eadtu.eu/images/EMC_Common_Microcredential_Framework_.pdf

EQAR. (2021). *Self-Evaluation Report. European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR)*. Pieejams: https://www.eqar.eu/assets/uploads/2021/05/Self-Evaluation-Report_2021_v1_0.pdf

European Commission. (2020). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the EESC and the Committee of Regions on achieving the European Education Area by 2025*. Available from <https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/communication-european-education-area.pdf>

European Commission. (n.d.). *A European approach to micro-credentials*. European Commission. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/a-european-approach-to-micro-credentials_en

Fong, J., Janzow, P., Peck, K. (2016). *Demographic Shifts in Educational Demand and the Rise of Alternative Credentials*. Piejams: <https://upcea.edu/wp-content/uploads/2017/05/Demographic-Shifts-in-Educational-Demand-and-the-Rise-of-Alternative-Credentials.pdf>

Gallagher, S. (2019). *How the value of educational credentials is and isn't changing*. Harvard Business Review. <https://hbr.org/2019/09/how-the-value-of-educational-credentials-is-and-isnt-changing>

Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai". Projekta versija. Pieejama: https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/iap2027_projekta_versija_apspriesana_160720_201_2.pdf

Kato, S., Galán-Muros, V., & Weko, T. (2020). *Alternatīvo kvalifikāciju attīstība. OECD izglītības darba dokuments Nr. 216*. Akadēmiskā Informācijas centra tulkojums.

Kato, S., Galán-Muros, V., & Weko, T. (2020). *The emergence of alternative credentials. OECD Education Working Papers, No. 216*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b741f39e-en>

Kažoka, A., Silka, J., & Rauhvargers, A. (2018). Moving Quality Assurance from Programme to Institutional Level. *Internationalisation of Higher Education – 4*. Piejams: <https://www.aika.lv/wp-content/uploads/2019/05/Moving-Quality-Assurance-from-Programme-to-Institutional-Level.pdf>

Kolowich, S. (2013. gada 18. marts). *The Professors Behind the MOOC Hype*. Chronicle. <https://www.chronicle.com/article/the-professors-behind-the-mooc-hype/>

Lantero, L., Finocchietti, C., Petrucci, E. (2021). *Micro-credentials and Bologna Key Commitments. State of play in the European Higher Education Area. MICROBOL Project*. Piejams: https://microcredentials.eu/wp-content/uploads/sites/20/2021/02/Microbol_State-of-play-of-MCs-in-the-EHEA.pdf

Latvijas kvalifikāciju datubāze (n.d.). *Ar kvalifikāciju ietvarstruktūru saistītie jēdzieni*. https://www.latvijaskvalifikācijas.lv/jedzieni/?doing_wp_cron=1618910582.5454039573669433593750

MicroHE Consortium (2021). MicroHE. <https://microcredentials.eu/> (skatīts 26.03.2021.)

Mūžizglītība. (n.d.). *Dokumenti, kas izsniedzami par pieaugušo izglītības programmas apguvi*. Muzizglitiba.lv. http://www.muzizglitiba.lv/sites/default/files/Dokumenti_par_apguvi.pdf

NUFFIC. (2019). *Practitioners guide for the recognition of e-learning*. Piejams: <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/practitioners-guide-for-recognition-of-e-learning.pdf>

OECD. (2019). *Benchmarking Higher Education System Performance*. Higher Education, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/be5514d7-en>

Olivera, B. (2019). *Mikrokvāifikācijas – efektīvs risinājums izglītības guvējiem, darba devējiem un izglītības īstenotājiem*. Deakin University. Akadēmiskā Informācijas centra tulkojums.

Orr, D., Pupinis, M., & Kirdulytė, G. (2020). *Towards a European approach to micro-credentials: a study of practices and commonalities in offering micro-credentials in European higher education. NESET report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi: 10.2766/7338.

Pickard, L. (2019. gada 28. maijs). *MOOC-Based iMBA to Replace On-Campus MBA*. Class Central. <https://www.classcentral.com/report/mooc-based-imba-replace-on-campus/>

Pouliou, A. (2021. gada 25. maijs). *Prezentācija “The role of micro-credentials in facilitating learning for employment”*. Cedefop. EfVET vebinārs “Micro-Credentials in VET. Challenges and opportunities at European level”.

Ramiņa, B., Rutkovska, S., & Labunskis, E. (2020). *Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras nozīme izglītībā un darba tirgū*. Akadēmiskais informācijas centrs. Pieejams: <http://www.nki-latvija.lv/content/files/LKI%20noz%C4%ABme%20izgl%C4%ABt%C4%ABb%C4%81%20un%20darba%20tirg%C5%AB.pdf>

Resei, C., Friedl, C., Staubitz, T. & Rohloff, T. (2019). *Micro-credentials in EU and global*. Pieejams: https://www.corship.eu/wp-content/uploads/2019/07/Corship-R1.1c_micro-credentials.pdf

Shah, D. (2020, 14. decembris). *The Second Year of The MOOC: A Review of MOOC Stats and Trends in 2020*. Class Central. <https://www.classcentral.com/report/the-second-year-of-the-mooc/>

Shah, D. (2021. gada 10. maijs). *Coursera Q1 2021: \$88.4M Revenue, 5M learners, 13.5K Degree Students*. Class Central. <https://www.classcentral.com/report/coursera-q1-2021/>

Shah, D. (2021. gada 26. aprīlis). *Highlights from the Coursera Conference 2021*. Class Central. <https://www.classcentral.com/report/coursera-conference-2021/>

Shapiro Futures, H., Andersen, T., & Nedergaard Larsen, K. (2020). *A European approach to micro-credentials. Background paper for the first meeting of the consultation group on micro-credentials*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Pieejams: <https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/european-approach-micro-credentials-higher-education-consultation-group-output-annex-1.pdf>

Shapiro Futures, H., Andersen, T., & Nedergaard Larsen, K. (2020a). *A European approach to micro-credentials. Output of the Micro-credentials higher education consultation group. Final report*. Pieejams: <https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/cb7e025d-61e5-11eb-aeb5-01aa75ed71a1>

Shapiro Futures, H., Andersen, T., & Nedergaard Larsen, K. (2020b). *Annex 2. A European approach to micro-credentials. Institutional incentives to develop and offer micro-credentials in the EU*. Pieejams: <https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/european-approach-micro-credentials-higher-education-consultation-group-output-annex-2.pdf>

SurfNET. (2019). *Whitepaper on open badges and micro-credentials*. Pieejams:
<https://www.surf.nl/files/2019-06/Whitepaper-on-open-badges-en-micro-credentials.pdf>

Pielikumi

1. pielikums Aptaujas anketa augstākās izglītības iestādēm

Aptauja par tālākizglītību augstākās izglītības iestādēs

Atbildīgajiem par tālākizglītību/ tālākizglītības organizatoriem augstākās izglītības iestādēs

Labdien!

Akadēmiskās izglītības centrs (AIC) veic pētījumu par tālākizglītības iespējām, ko piedāvā Latvijas augstākās izglītības iestādes (AII).

Pētījums tiek veikts, lai apzinātu situāciju Latvijā un piedalītos Eiropas Komisijas konsultāciju procesā par mikro kvalifikāciju attīstību (micro-credential, apliecinājums par īsu, novērtētu mācīšanās pieredzi) ar datus balstītu viedokli un priekšlikumiem. Konsultāciju process notiek ar mērķi izstrādāt Eiropas Savienības rekomendācijas mikro kvalifikāciju attīstībai un atbalstam.

Ar pētījuma rezultātiem apkopotā veidā tiks iepazīstināta Izglītības un zinātnes ministrija (IZM), kas plāno pilnveidot regulējumu, lai Latvijas izglītības sistēmā nostiprinātu mikro kvalifikācijas. Pētījuma rezultāti būs pieejami un tiks prezentēti arī AII un citiem interesentiem.

Pētījums aptver īsākus kursus/programmas, piemēram, tālākizglītībā piedāvātos studiju kursus, moduļus; kursus vidusskolēniem un pieaugušajiem. Pētījums neaptver augstākās izglītības studiju programmas (1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības, bakalaura utt.), pat ja AII tās piedāvā apgūt tālākizglītībā. Ja AII nepiedāvā tālākizglītību, lūdzu to norādīt anketā.

Lūdzam Jūs aizpildīt šo anketu līdz š.g. 6. maijam. Anketas aizpildīšana aizņem 10 – 40 min. laika (atkarībā no Jūsu iespējām sniegt detalizētus komentārus). AII iesniegtie dati netiks nodoti trešajām pusēm.

Kontaktpersona jautājumu gadījumā un pētījuma veicēja: Dr. sc. admin. Anita Līce
(*kontaktainformācija*)

Ar cieņu,
Anita Līce

Jūsu pārstāvētā augstākās izglītības iestāde (AII):

--

AII veids:

Augstskola (tostarp ārvalsts augstskolas filiāle)

Koledža (tostarp augstskolas aģentūra, kas īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas)

Piederība:

- Valsts
- Privāta (juridisko personu dibināta)
- Ārvalsts augstskolas filiāle

1. Par Jūsu AII piedāvātajām tālākizglītības iespējām

1.1. Vai Jūsu AII piedāvā tālākizglītības iespējas - īsākus kursus/programmas, kas nav augstākās izglītības studiju programmas?

Obligāts jautājums.

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Nē (šajā gadījumā lūdzam pāriet pie anketas 5. daļas)

Turpmākie visi jautājumi nav obligāti.

1.2. Kādas tālākizglītības iespējas piedāvā Jūsu AII?
(Lūdzu atzīmēt visas kategorijas, kurām atbilst kāds no piedāvātajiem kursiem/programmām. Vienam kursam/programmai var atbilst vairākas kategorijas)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Studiju programmu kursi
- Moduļi vai moduļu kopas
- Īsi kursi/programmas, kas ir saturiski cieši saistīti ar kādu no studiju programmām, bet ir īsāki par studiju kursu (piemēram, ietver saīsinātu studiju kursa saturu vai atbilst studiju kursa daļai)
- Kursi/programmas, kas nav saturiski cieši saistīti ar AII īstenotām studiju programmām
- Neformālās izglītības kursi (interesēm un pieprasījumam atbilstoši īsi kursi)
- Profesionālās pilnveides programmas (ilgums 160-320 mācību stundas, kuru noslēgumā var saņemt profesionālās pilnveides apliecību)
- Profesionālās tālākizglītības programmas (piešķirot profesionālo kvalifikāciju vidējās vai augstākās izglītības līmenī)
- Masīvie atvērtie tiešsaistes kursi (MOOC)
- Pasūtījuma izglītība (piemēram, pēc valsts iestāžu vai uzņēmumu pasūtījuma īstenotas mācības)
- Mācības kādas profesijas pārstāvju sertifikācijai, kas nepieciešama praksei darba tirgū
- Mācības starptautiska sertifikāta ieguvei
- Citas:

1.3. Sniedziet, lūdzu, piemērus!

1.4. Kā Jūsu AII pēdējo 2 gadu laikā ir īstenojusi tālākizglītības programmas?

Lūdzu atzīmēt visus veidus, kādos tika piedāvāta tālākizglītība!

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Tikai klātienē (materiāli var būt elektroniski)
- Jauktā veidā: daļa - klātienē, daļa - tiešsaistē
- Tikai tiešsaistē

1.5. Vai Jūsu AII plāno palielināt tālākizglītības piedāvājumu tiešsaistē tuvākā gada laikā?

Atbilžu varianti (var izvēlēties vienu):

- Jā, ieviesīsim vairāk jaukta veida mācības (kombinējot klātieni un tiešsaisti)
- Jā, ieviesīsim vairāk mācības tikai tiešsaistē
- Jā, ieviesīsim vairāk gan jaukta veida, gan tiešsaistes mācības
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

1.6. Kas ir Jūsu AII tālākizglītības kursu/programmu mērķa grupas?

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Jebkurš pieaugušais
- Mūsu AII absolventi
- Vidusskolēni
- Konkrētas profesijas pārstāvji (piemēram, pedagogi, ārstniecības personas u.c.)
- Bezdarbnieki, darba meklētāji
- Darba devēji
- Cits:

1.7. Vai Jūsu AII piedāvājumā ir kādi tālākizglītības kursi/programmas, kurus var apgūt bez maksas? Ja jā, sniedziet, lūdzu, piemērus!

1.8. Vai Jūsu AII piedāvā atlaides mācību maksai kādai no mērķa grupām? Ja jā, lūdzu, paskaidrojiet/ sniedziet piemērus!

2. Par studiju kursiem un moduļiem, ko klausītāji var apgūt tālākizglītībā

Ja Jūsu AII tādas nepiedāvā, turpiniet ar 3. daļu!

2.1. Cik kredītpunkti tiek piešķirti par viena studiju kursa vai moduļa apguvi? (Lūdzu norādīt vismaz aptuveni no - līdz)

2.2. Kādas novērtēšanas metodes tiek izmantotas, lai piešķirtu apliecinājumu par studiju kursa vai moduļa apguvi? (Lūdzu atzīmēt visas pielietotās metodes!)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Nemts vērā apmeklējums (kā vienīgā novērtēšanas metode)
- Nemts vērā apmeklējums (kā papildu novērtēšanas metode)
- Standartizēts tests
- Rakstisks kursa darbs
- Praktiskas dabas projekts
- Prakse
- Cits

2.3. Vai apliecinājumā par studiju kursa/moduļa apguvi vai tā pielikumā tiek aprakstīti apgūtie studiju rezultāti?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

2.4. Vai Jūsu AII piešķir digitālu apliecinājumu par studiju kursa/moduļa apguvi?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

2.5. Vai studiju kursus/moduļus pabeigušiem klausītājiem AII piedāvā iestāties AII studiju programmā, lai turpinātu studijas?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

2.6. Kā tiek nodrošināta tālākizglītībā piedāvāto studiju kursu/moduļu kvalitāte?
Lūdzu, atzīmējiet visus apgalvojumus, kas Jūsprāt uz tiem attiecas!

(atbildes uz šo jautājumu būs redzamas tikai pētniekam un tiks analizētas apkopotā veidā)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Studiju virzienu akreditācija šīs mācības APTVER PILNĪBĀ
- Studiju virzienu akreditācija šīs mācības APTVER DAĻĒJI
- Studiju virzienu akreditācija uz šīm mācībām NEATTIECAS
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām ATTIECAS TĀPAT KĀ UZ jebkuru pilno STUDIJU PROGRAMMU
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām ATTIECAS DAĻĒJI
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām NEATTIECAS
- AII īsteno citas/ papildu aktivitātes (kas netiek pielietotas studiju programmās), lai nodrošinātu šo mācību kvalitāti
- AII ir šāda veida mācības, kurās AII paļaujas tikai uz pasniedzēja spēju nodrošināt kvalitāti un/vai pieprasījumu. Citi kvalitāti uzraugoši, vērtējoši pasākumi netiek īstenoti.

Komentārs (ja ir):

3. Par īsiem kursiem, kas ir saturiski cieši saistīti ar kādu no studiju programmām, bet ir īsāki par studiju kursu (piemēram, ietver saīsinātu studiju kursa saturu vai atbilst studiju kursa daļai)

Ja Jūsu AII tādas nepiedāvā, turpiniet ar 4. daļu!

3.1. Vai par šiem kursiem tiek piešķirti kredītpunkti?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā, par visiem
- Jā, bet ne par visiem
- Nē
- Nezinu

3.2. Cik kredītpunkti tiek piešķirti par vienu kursu? (Lūdzu norādīt vismaz aptuveni no - līdz)

3.3. Kādas novērtēšanas metodes tiek izmantotas, lai piešķirtu apliecinājumu par šo kursu apguvi? (Lūdzu atzīmēt visas šādiem kursiem/programmām pielietotās metodes!)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Ņemts vērā apmeklējums (kā vienīgā novērtēšanas metode)
- Ņemts vērā apmeklējums (kā papildu novērtēšanas metode)
- Standartizēts tests
- Rakstisks kursa darbs
- Praktiskas dabas projekts
- Prakse
- Cits

3.4. Kādu apliecinājumu (dokumentu) AII piešķir par šādu kursu apguvi?

3.5. Vai Jūsu AII piešķir arī digitālu apliecinājumu par šādu kursu apguvi?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

3.6. Vai apliecinājumā par šo kursu apguvi vai tā pielikumā tiek aprakstīti apgūtie studiju rezultāti?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne vienmēr
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

3.7. Vai šādus kursus AII atzīst studiju turpināšanai kādā no AII studiju programmām?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

3.8. Vai šo kursu beidzējiem AII piedāvā iestāties AII studiju programmā, lai turpinātu studijas?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

3.9. Kā tiek nodrošināta šo kursu kvalitāte? Lūdzu, atzīmējiet visus apgalvojumus, kas Jūsaprāt uz tiem attiecas! (Atbildes būs redzamas tikai pētniekam un tiks analizētas apkopotā veidā)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Studiju virzienu akreditācija šīs mācības APTVER PILNĪBĀ
- Studiju virzienu akreditācija šīs mācības APTVER DAĻĒJI
- Studiju virzienu akreditācija uz šīm mācībām NEATTIECAS

- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām ATTIECAS TĀPAT KĀ UZ jebkuru pilno STUDIJU PROGRAMMU
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām ATTIECAS DAĻĒJI
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām NEATTIECAS
- AII īsteno citas/ papildu aktivitātes (kas netiek pielietotas studiju programmās), lai nodrošinātu šo mācību kvalitāti
- AII ir šāda veida mācības, kurās AII paļaujas tikai uz pasniedzēja spēju nodrošināt kvalitāti un/vai pieprasījumu. Citi kvalitāti uzraugoši, vērtējoši pasākumi netiek īstenoti.

Komentārs (ja ir):

4. Par tālākizglītības iespējām, kas nav saturiski cieši saistītas ar studiju programmām (piemēram, īpaši izstrādāti kursi, profesionālās pilnveides programmas)

Ja Jūsu AII tādas nepiedāvā, turpiniet ar 5. daļu!

4.1. Vai par šiem kursiem/programmām tiek piešķirti kredītpunkti?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā, par visām
- Jā, bet ne par visām
- Nē
- Nezinu

4.2. Cik kredītpunkti tiek piešķirti par vienu šādu kursu/programmu? (Lūdzu norādīt vismaz aptuveni no - līdz)

4.3. Kādas novērtēšanas metodes tiek izmantotas, lai piešķirtu apliecinājumu par šādu kursu/programmu apguvi? (Lūdzu atzīmēt visas pielietotās metodes!)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Ņemts vērā apmeklējums (kā vienīgā novērtēšanas metode)
- Ņemts vērā apmeklējums (kā papildu novērtēšanas metode)
- Standartizēts tests
- Rakstisks kursa darbs
- Praktiskas dabas projekts
- Prakse
- Cits

4.4. Kādu apliecinājumu (dokumentu) AII piešķir par šo kursu/programmu apguvi?

4.5. Vai Jūsu AII piešķir arī digitālu apliecinājumu par šādu kursu/programmu apguvi?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

4.6. Vai apliecinājumā par šo kursu/programmu apguvi vai tā pielikumā ir aprakstīti apgūtie studiju rezultāti?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne vienmēr
- Nē
- Nezinu

Komentārs (ja ir):

4.7. Vai šos kursus/programmas AII atzīst studiju turpināšanai kādā no AII studiju programmām?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

4.8. Vai šo kursu/programmu beidzējiem AII piedāvā iestāties AII studiju programmā, lai turpinātu studijas?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, bet ne visos gadījumos
- Nē
- Nezinu

4.9. Kā tiek nodrošināta šo kursu/programmu kvalitāte? Lūdzu, atzīmējiet visus apgalvojumus, kas Jūsaprāt uz tiem attiecas! (Atbildes uz šo jautājumu būs redzamas tikai pētniekam un tiks analizētas tikai apkopotā veidā)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Studiju virzienu akreditācija šīs mācības APTVER PILNĪBĀ
- Studiju virzienu akreditācija šīs mācības APTVER DAĻĒJI
- Studiju virzienu akreditācija uz šīm mācībām NEATTIECAS
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām ATTIECAS TĀPAT KĀ UZ jebkuru pilno STUDIJU PROGRAMMU
- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām ATTIECAS DAĻĒJI

- AII iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma uz šīm mācībām NEATTIECAS
- AII īsteno citas/ papildu aktivitātes (kas netiek pielietotas studiju programmās), lai nodrošinātu šo mācību kvalitāti
- AII ir šāda veida mācības, kurās AII paļaujas tikai uz pasniedzēja spēju nodrošināt kvalitāti un/vai pieprasījumu. Citi kvalitāti uzraugoši, vērtējoši pasākumi netiek īstenoti.

Komentārs (ja ir):

5. Citi vispārīgi jautājumi

5.1. Kādas ir būtiskākās grūtības/ izaicinājumi Jūsu AII, piedāvājot tālākizglītības iespējas? Ja šobrīd tālākizglītību nepiedāvājat - kas Jums traucē to darīt? (Atbildes uz šo jautājumu būs redzamas tikai pētniekam un tiks analizētas apkopotā veidā)

Atbilžu varianti (var izvēlēties vairākus):

- Pieprasījuma, intereses trūkums no klientu puses
- Valsts finanšu atbalsta trūkums pieauguši izglītībai
- Pārāk sarežģītas administratīvās prasības – valsts līmenī
- Pārāk sarežģītas administratīvās prasības – AII līmenī
- AII stratēģiskie mērķi
- AII vadības atbalsta trūkums
- Cilvēkresursu trūkums, noslodze
- Cits:

5.2. Vai Jūsu AII plāno paplašināt tālākizglītības piedāvājumu tuvāko 2 gadu laikā?

Atbilžu varianti (var izvēlēties 1):

- Jā
- Jā, pie noteiktiem nosacījumiem (lūdzu, paskaidrojiet komentārā!)
- Nē
- Nezinu

Komentārs:

5.3. Kādi pasākumi veicinātu to, lai Jūsu AII piedāvātu vairāk tālākizglītības iespējas?

Citi komentāri par pētījuma tēmu vai anketu (ja ir):

Jūsu kontaktinformācija (jautājumu gadījumā):

2. pielikums Interviju vadlīnijas augstskolu ekspertiem

1. Tālākizglītības piedāvājuma izveide un iekšējais regulējums, Latvijas situācijas izvērtējums

- Orientācija uz darba tirgu (DT). Vai AII piedāvā/ reklamē konkrētus SK, modulus (piemēram tos, kas varētu būt vairāk pieprasīti, vai vairāk orientēti uz DT prasībām)? Ja jā, kā tiek pieņemts lēmums, kurus SK/modulus aktīvi piedāvāt tālākizglītībā?
- Pieprasījums. Kādi mācību veidi, ko piedāvā augstskolas, ir populārākie pieaugušo vidū? Kādēļ? Kā AII Latvijā varētu vairāk piesaistīt klausītājus?
- Citu kursu piedāvājuma izveide. Kā tiek iniciēti cita veida kursi, ko AII piedāvā? Kā tie tiek iekšēji AII regulēti, saskaņoti, reģistrēti?
- Ko kopumā domā par situāciju Latvijā – vai AII jau šobrīd ir pietiekami atvērtas citām mērķgrupām, īsai studiju pieredzei? Vai tas vispār ir īpaši jāveicina?
- Kā stiprināt AII lomu tālākizglītībā? Kas ir būtiskākie šķēršļi vai instrumenti, kā to veicināt?

2. Viedoklis par mikro kvalifikācijām

- Kuri no AII tālākizglītības kursiem/programmām visprecīzāk atbilst mikro kvalifikāciju definīcijai?
- Kurus ir visvieglāk atzīt? Kāda ir reālā pieredze Jūsu AII ar klausītāju iesaisti studiju programmās? Vai augstskola to uzskata par reālu iespēju studentu piesaistē? (Kādēļ jā/nē?)
- Vai Latvijā klausītāja statuss varētu būt reāls veids, kā piesaistīt vairāk studentu?
- Vai būtu lietderīga jauna jēdziena – mikro kvalifikācijas – ieviešana normatīvajā regulējumā? Vai ar to varētu veicināt AII aktīvāku iesaisti pieaugušo izglītībā?

3. Priekšlikumi mikro kvalifikāciju ieviešanai Latvijā

- Studiju rezultāti un kredītpunkti. SK un moduļiem ir aprakstīti mācīšanās rezultāti un piešķirti kredītpunkti, vai to būtu lietderīgi darīt arī citām programmām? Vai tas veicinātu šo programmu atzīšanu?
- Pielīdzināšana LKI. Šobrīd tikai Studiju programmām. Ko domā par pielīdzināšanu EKI arī īsākām mācīšanās vienībām? Vai ir vērts? Vai būtu kāda pozitīva ietekme?
- Kvalitātes vērtēšana. Kādai būtu jābūt pieejai mikro kvalifikāciju kvalitātes vērtēšanai?
- Atzīšana. Vai šobrīd iepriekšējā izglītībā sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšanas sistēma ir efektīva? Vai Latvijā būtu jāparedz iespēju, ka diplomu var iegūt, atzīstot mikro kvalifikāciju kopumu?
- Jaunu programmu apstiprināšana. Studiju programmas apstiprina augstskolas senāts vai koledžas padome (pirms tam vēl tiek organizēta neatkarīga programmas ekspertīze). Kā būtu jānotiek mikro kvalifikāciju gadījumā?
- Kāds ir Jūsu ieteikums, novēlējums IZM mikro kvalifikāciju ieviešanas Latvijā procesā?

3. pielikums

All aptaujā un intervijas minētie tālākizglītības iespēju piemēri (atlasīti)

Atvērtās universitāte	Iespēja apgūt studiju kursu un modulus, kuri tiek īstenoti studiju programmās.
Neformālās izglītība	Kursi VUGD autokāpņu pacelāju vadītājiem un operatoriem; angļu, vācu, valsts valodas, kā arī datorprasmju apguve bezdarbniekiem un darba meklētājiem sadarbībā ar NVA; valodu (angļu, ķīniešu u.c.), digitālo prasmju, komunikācijas prasmju, personīgās izaugsmes (šūšana, meditācija) programmas privātpersonām; latviešu valodas apguve remigrantiem un repatriantiem; kursi kultūras projektu vadībā.
Profesionālās pilnveide	Vadības zinības ugunsdzēsībā (par ugunsdrošību atbildīgajiem), gāmatvedība iesācējiem, digitālais mārketing, datorprasmes iesācējiem, darbs ar muzeju krājumu, režija un aktiermeistarība.
Profesionālā tālākizglītība	Ugunsdzēsības un glābšanas dienesta ugunsdzēsējs glābējs, dispečers (iekšlietu jomā), robežapsardze, ambulatorā dienesta ārstu palīga darbība, mākslīgās asinsrites metodes pielietošana māsas praksē, telemehānika un loģistika ar kvalifikāciju loģistikas darbinieks, enerģētika un elektrotehnika ar kvalifikāciju elektrotehniķis.
Programmas pēc darba devēju pieprasījuma	Par pārtikas tehnoloģiju zivrupniekiem, svešvalodas, programma kinoloģijas jomā, emocionālā inteliģence - pamats darba un personīgajās attiecībās, neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšana, elektrotehniķu apmācība.
Sertifikāta ieguvei ar iespēju to izmantot maģistra grāda iegūšanai	Padziļinātā programma Eiropas tiesībās un ekonomikā; Intensīvā programma Eiropas tiesībās un ekonomikā; Intensīvā programma Eiropas tiesībās un ekonomikā tiešsaistē ⁵⁰ .
MOOC	MOOC platforma ⁵¹ , kurā piedāvā apgūt Elementārās matemātikas palīgkursu. Kursā iekļautie temati atbilst zināšanām, kas nepieciešamas, lai sekmīgi apgūtu RTU 1. kursa matemātikas programmu. Tos var izmantot gan augstskolas studenti, gan vidusskolēni, kuri vēlas sagatavoties eksāmenam vai pārbaudīt zināšanas saistībā ar augstskolas matemātikas programmu.
Tālākizglītības iespējas jūrniecībā	Konvencionālie jūrniecības mācību kursi, piemēram, Drošības pamatkurss, Aizsardzības kurss jūrniecekiem ar aizsardzības funkcijām, GMDSS operators, Mašintelpas resursu vadība u.c. Nekonvencionālie mācību kursi Framo kravas sūkņu sistēma, Loču kvalifikācijas paaugstināšanas kursi u.c. Individuāli izstrādāti kursi, piemēram, Tālākizglītības programma burāšanas treneriem. Kvalifikācijas uzturēšanas kursi kuģu vadītājiem un kuģu mehāniķiem. Profesionālās pilnveides programmas ar moduļu sistēmu kuģu mehāniķiem un kuģu vadītājiem u.c.
Resertifikācija	Ārsta palīgu, māsu, māsu palīgu profesionālās darbības atjaunošanai nepieciešamo teorētisko un praktisko kompetenču pilnveide.
Semināri	Pastorālā darba veicējiem (Teoloģijas un psiholoģijas dialogs, Garīgās veselība un teoloģija, Seksualitāte un garīgums).
Interesešu izglītība	Interesešu izglītības programmas maziem bērniem vasaras skolas noformējumā - angļu valodas apguvei, radošuma izpausmēm, kosmosa skola sadarbībā ar Ventpils Izglītības pārvaldi.

⁵⁰ Plašāk: <https://www.rgsl.edu.lv/lv/programmas>

⁵¹ Plašāk: <https://www.rtu.lv/lv/studijas/rtu-atverta-tiessaistes-platforma---mooc>